

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

БРОЈ

1511

15
динара

12.12.1980. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLI

ГУРАНСОН

СЕВЕРНО
ПУТОВАЊЕ
НА ЈУГ
(I део)

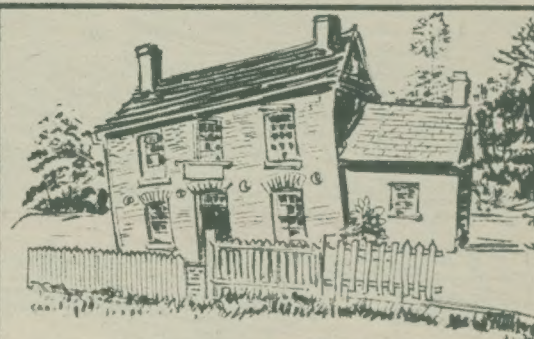
RIPLEY

Веровали или не!

ИСТРАЖИВАЊА АНТАРКТИКА

ОТПОЧЕЛА СУ У 19. ВЕКУ. ОКО ТОГА КО ЈЕ ПРВИ ОПАЗИО КОПНО АНТАРКТИКА СПОРЕ СЕ СОВЈЕТСКИ САВЕЗ, ВЕЛ. БРИТАНИЈА И САД. У ОТКРИВАЊУ АНТАРКТИКА УЧЕСТВОВАЛИ СУ РУС БЕЛИНСТАУЗЕН, АМЕРИКАНАЦ ПАЛМЕР (КОЈИ СУ СЕ У ТОКУ ПУТОВАЊА 1819-1821 СРЕЛИ КОД ДАНАШЊЕГ ПАЛМЕРОВОГ ПОЛУОСТРВА) И ЕНГЛЕЗ Ч. ВЕДЕЛ (1822-1824).

КРИВА КУКА

КОЈА СЕ НАЛАЗИ ИЗНАД ЈЕДНОГ РУДНИКА УГЉА У ДАДЛИЋУ, У ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ, НАГНУТА ЈЕ ЗА 45. СТЕПЕНИ.

БЕЛОГЛАВИ ОРАО

НАЈПОЗНАТИЈИ ЈЕ ОРАО СЕВЕРНЕ АМЕРИКЕ И НАЛАЗИ СЕ ЧАК НА НАЦИОНАЛНОМ АМБЛЕМУ САД. УОБИЧАЈЕНО ПЕРЈАНО РУКО СА МРКИМ ТЕЛОМ, СНЕЖНО БЕЛОМ ГЛАВОМ И РЕПОМ, ОВЕ ПТИЦЕ СТИЧУ ТЕК У СЕДМОЈ ГОДИНИ ЖИВОТА.

ЗГРАДА ПРВОГ ПАРЛАМЕНТА

У ЈАПАНУ, ИЗГОРЕЛА ЈЕ У ПОЖАРУ 1891. ГОДИНЕ, НА САМ ДАН СВЕЧАНОГ ОТВАРАЊА.

ЦАНГО РАИНХАРД

(1910-1953)

ФРАНЦУСКИ ЧЕЗ-ГИТАРИСТА, РОБЕН У ПОРОДИЦИ РОМА, ЈОШ КАО ДЕТЕ СВИРАО ЈЕ ГИТАРУ. ИАКО ЈЕ У 18 ГОДИНИ ПРЕЛЕЖАО ПАРАЛИЗУ, ПОСЛЕ КОЈЕ СУ МУ ОСТАЛА ОДУЗЕТА ДВА ПРСТА ЛЕВЕ РУКЕ, УСПЕО ЈЕ ДА РАЗВИЈЕ СВОЈУ ПОСЕБНУ ЧУДЕСНУ ТЕХНИКУ СВИРАЊА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЧ ЧУЛИ ДА...

● На пијаци у Кампали могу се купити пржени мрави који представљају праву посластицу за сладокусце.

● загађеност ваздуха има великог утицаја и на дуговечност борова. Некада је ово дрвеће могло да живи више од две стотине година, а данас само око педесет.

● група британских агронома из Хардфордшира успела је да одгаји нову врсту кромпира чија је главна одлика то што његово стабло има лепљиве листове који га успешно бране од штетних инсеката.

● највишу кулу од карата саградио је двадесетогодишњи Енглец Ј. Насбум, студент Универзитета у Манчестеру. За изградњу је употребио 5200 карата. Када је ово чудно здање било завршено, градитељ је повукао само једну карту и кула се за тили час срушила.

● Квинсленд, у Аустралији, недавно је доживео праву најезду краставих жаба врсте буфо маринус. На хиљаде ових црвено-смеђих и тамносивих водоземаца тежих око један килограм скакало је по вртovima, улицама, па чак улазило и у куће.

● у шпанском граду Логроњо недавно је одржано такмичење пужева. На старт је изишло 75 „такмичара“, а победио је представник земље домаћина. Брзином од 15 метара на час раздаљину од 1 м и 20 цм прешао је за пет минута. Другопласирани је пуж из Француске који је за победником заостао читавих 25 цм.

● први клизачи и зачетници клизачког спорта у Југославији били су чиновници, официри и студенти из наших крајева који су чешће боравили у Бечу. Тако је 1866. основано Љубљанско клизачко друштво, а 1874. Клизачки клуб у Загребу. Исте године на клизалишту (на данашњем Мажунарићевом тргу) одржана је и прва забавно-спортска клизачка манифестација.

● недавна истраживања бугарских научника поново су потврдила да звуци музике подстичу раст цвећа. Петуније и мимозе које су „слушале“ музику расцветале су се две недеље раније него обично. Утврђено је такође да је под дејством различитих доза рендген и гама зрака могуће регулисати висину стабљике, величину листа, боју и облик цвета.

● америчка служба за спасавање на мору недавно је међу своје „сараднике“ укључила и голубове. Пошто је установљено да ове птице имају веома оштар вид, спасиоци су их научили да препознају наранџасту боју појасева за спасавање и да их о томе обавесте ударањем кљуна о посебан прекривач.

**ДОГОДИЛО
СЕ У
ЕНГЛЕСКОЈ**

ДРЖ'ТЕ ЛОПОВЕ!

Састанак је био заказан за пола седам увече, испред излога драгуљара у енглеском градићу Раглију. Два крадљивца, чија се имена налазе на листи преступника дугачкој читав метар, намеравали су да изврше провалу — поломе стакло, покупе сав накит из излога и побегну. За ову акцију било им је потребно само неколико минута.

Заказано време је доба дана кад су у мањим градовима у Енглеској радње затворене; сви су у кућама, улице су готово пусте. Идеално време и прилика за крађу која обећава добар плен.

ПРЕДАЈТЕ СЕ!

Речено, учињено: Џек Бајрон и Џорџ Гудлет протурили су руке кроз отвор на стаклу који су начинили разбивши га каменицом и, пазећи да се не озледе срчком, журно почели да сакупљају наруквике, огрлице, наушнице, прстење, брошеве... На зидику неког. Па ипак, осећали су се нелагодно — нешто им је сметало. Укратко, имали су утисак да их неко посматра.

За тренутак су стали, загледали се, а потом истовремено, лагано и са зебњом осврнули. Иза њих, са класичном полицијском палицом у руци, мирна и неумољива, стајала је Морин Керол, припадник женског полицијског одреда општине Рагли. Одлуч-

ним гласом позвала их је да се, у име закона, предају.

Без размишљања, подстакнути урођеним инстинктом, два лопова ухваћена на делу, бацили су се на Морин и оборили је на земљу.

НЕЋЕТЕ УМАЋИ

Управо у том тренутку, враћајући се кући из парка где су провели поподне, наишла је група деце од

У моменту кад су двојица провалника насрнули на жену полицајца, однекуд је наишла група деце. Зачуо се повик: »Јурииииш!«

којих је најмлађе имало осам а најстарије тринаест година. Видевши шта се

догађа, на повик »Јуриш!«, три девојчице и четири дечака потрчали су напред

НА СЛИЦИ ЈЕ ГРУПА ДЕВОЈЧИЦА И ДЕЧАКА ЈУНАКА ОВЕ НЕОБИЧНЕ ПРИЧЕ. ИМАЈУ ОД ОСАМ ДО ТРИНАЕСТ ГОДИНА И СВИ ЖИВЕ У РАГЛИЈУ У ЕНГЛЕСКОЈ.

и опколили преступнике. Почели су бесомучно да их ударају песницама и ногама не дозвољавајући им ни за тренутак да се прибегну.

Лопови тога дана заиста нису имали среће: разјаре-ној деци више нису могли да се одупру, док је ослобођена Морин Керол, у међувремену, токи вокијем ступила у контакт са полицијском станицом.

За непун минут зачуо се познати звук сирене — три полицијске патроле стигле су на место догађаја. Овог пута и лопови су их дочекали са олакшањем. Изу-бијани, изгребани и попр-лично искрвављени, обоји-ца су се практично бацила у наручје полицији, тражећи »спас« од незадржи-вог беса малишана.

После неколико дана одржано је суђење. Џек је осуђен на пет а Џорџ на осам година затвора. Деца су јавно похваљена, доби-ли су новчане награде од по 10 фунти и именовани су »почасним полицајци-ма«, са правом да годину дана прате ауто-патроле у акцији и да у тим акција-ма учествују.

Д. В.

ЗЛАТНА РИБИЦА

З а разлику од осталих житеља акваријума које зову тако, рибицу о којој је реч можемо сматрати заиста златном. Јер, један примерак кошта 15 хиљада фунти (преко сто пет милиона старих динара)! Али, можемо ли уопште да је назовемо — »рибицом«: њена величина је доста упечатљива, дугачка је седамдесетак сантиметара, а тешка готово пет килограма. Ова врста декоративних риба се зове »кој« или простије »златни шаран«. Један од њих кога је власник назвао Клови, познат је по свом изузетном »таленту«. Чим чује да долази газда, он одмах плива ка површини, узима храну директно из руку, а кад га лепо замоле — може да се прави мртав, плива окренувши се на леђа. И мада је ова златна риба још доста млада — тек јој је 14 година — она има многобројно потомство, више од 7 хиљада. А шта ће бити даље, тешко је и замислити јер њен животни век траје двеста година.

ЏЕК БАЈРОН И ЏОРѢ ГУДЛЕТ, ДВА ПРОВАЛНИКА КОЈИ СУ, У СУКОБУ СА ДЕЦОМ, ИЗВУКЛИ ДЕВЉИ КРАЈ.

МОРИН КЕРОЛ, ЖЕНА ПОЛИЦАЈАЦ КОЈА ЈЕ ЛОПОВЕ УХВАТИЛА НА ДЕЛУ, АЛИ СУ ЈЕ ОНИ НАПАЛИ И САВЛАДАЛИ.

Рубље мирисно као лимун, ђурђевак или јабука, као Медитеран или Хаваји и, наравно, бљештаво бело као снег — то су рекламе за данашње детерџенте. Међутим, први детерџент на свету био је првен и служио је у процесу добијања гримизно црвене боје. Било је то пре више од сто година и — није имало никакве везе са прањем веша. Детерџенти који су могли да замене сапун, па и да олакшају прање нарочито великог веша, појавили су се 1930. године у Немачкој, али „детерџентски бум“ кренуо је из Америке, педесетих година: технологија средс-

ДЕТЕРѢЕНТИ

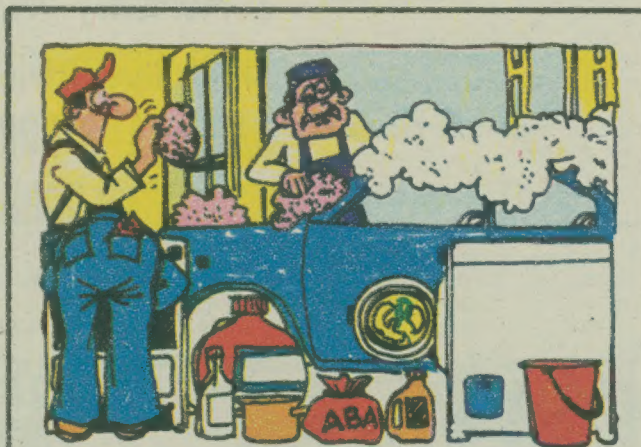
тава за прање без којих се данас више не може, усавршена је у то време а убрзо и компјутеризована.

Данашњи процес производње прашка за прање више се разликује од свог почетка, него добијање првих „пересама“ од тога како су стари Римљани правили сапун!

НАМЕНО ДОБА ПРАШНА

Прве кутије на којима је писало „пере сам“ или „пере за вас“ појавиле су се у нашој земљи 1957. Домаћице су сумњичаво вртеле главом јер је и даље требало замочити руке у корито и добро се ознжити. У ствари ове речи означавале су чаробну особину белог прашка да „сам“ одваја прљавштину са тканине, што сапун није могао. Још је већа предност детерџената над сапуном у томе што они добро перу и у такозваној тврдој води, која има доста калцијумових соли, док стари добри сапун у њој не раствара све врсте прљавштине.

Дакле, са детерџентима се доиста боље пере. Али, начин на који су се добијали ти први прашкови, право је камено доба детерџената. Мешавина разних састојака, сложених хемијских једињења од којих се добија коначни производ, онако отопљена и скувана, изливана је на бетонски под хале која је само за то служила. Када би се та маса оклатила, уједно би се

ЧИСТИ СВЕ

Почетком шездесетих година на светском тржишту било је већ неколико стотина разних детерџената, што данас изгледа „бедна“ количина. Јер, детерџенти које можемо видети по рафовима самоуслуга, за ручно и машинско прање, за судове, стакло, тепихе или купатила, за одмашћивање рерни или прање завеса, за пелене, за вуку и свилу, ауто-шампоне, па шампоне за псе — све то је мали део према врстама детерџената који се користе у индустрији. Свака грана индустрије користи барем десетак разних детерџената у појединим фазама производње, па зато ови, индустријски, представљају главни део производње сваке фабрике детерџената.

и — скаменила. А требало је од тога направити прашак и сипати га у кутије од по 200 грама. Људи су тада узимали будаке и разбијали онај „под“, а затим товарили промаде детерџента у млин-чекићар... Тек из њега излазио је прашак!

И наковање у кутије било је у истом стилу. Постојали су дрвени калупи на које би се натакле кутије, обично по десетак

Калуп би се онда окренуо и у одређен отвор сипан је прашак, док не испуни све кутије...

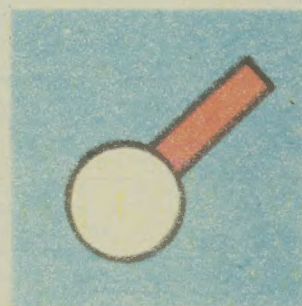
У данашњим фабрикама само једна машина, она која пуни врећице од три килограма прашка, може да „избаци“ по деведесет тона дневно! А то је крај ланца на коме је све аутоматизовано и на коме све команде врше компјутери.

Људи углавном контролишу...

НАЈВАЖНИЈИ — СЕДМИ СПРАТ

Инжењер Елена Петковић, руководилац развоја, и Јован Веља, технолози, показали су нам како се у новосадској индустрији „ХИНС“ праве детерџенти, а тако се ради и у другим фабрикама код нас и у свету.

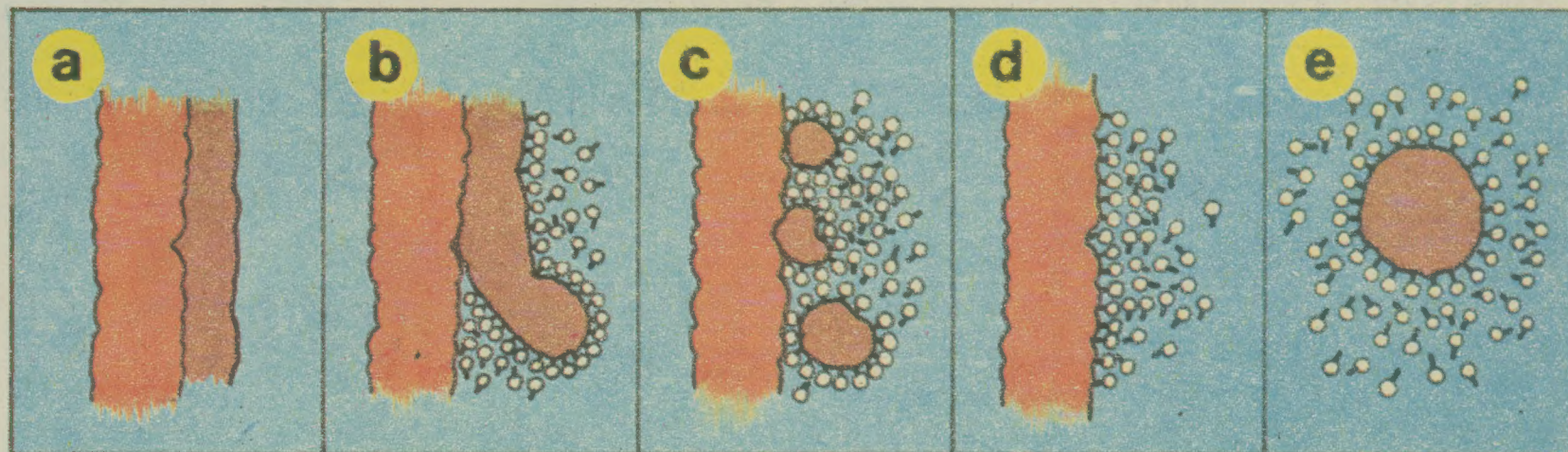
Сви прашкасти детерџе-

Молекули данашњих „активних“ детерџената изгледају као штапићи на округлим главама. Главнице су хидрофилне, што би значило да „воле“ воду, док су штапићи липофилни — прилађују уз маси. А прљавштину је обично по хемијском саставу масноћа, па се молекули својим штапићима лепе за њу и „подаваче“ између прљавштине и онога на чему се она налази, било да је то тканина, посуђе, наша коса или, на пример, куглични дежај који треба одмастити у одређеној фази производње.

Овако изгледа увећана честица детерџента у праху: личи на перлицу, пошто је шупља. Она је резултат мешања и кувања петнаестак сложених састојака. У врећи са прашком, поред перлица налазе се и додаци — на пример извезивачи или ензими. Ензими се стављају у детерџенте који не служе за искушавање, пошто делују и на нижој температури воде. Они растварају беланчевинасту прљавштину, али како је она обично помешана и са чађу и прашином сва та нечистоћа одлази с водом у којој се пере. Ензими су раније изазивала код неких људи алергију, али данас се они „одевају“ у заштитне кошуљице и потпуно су нешкодљиви.

Ево шта се догађа са вешом када га ставите у машину или само потопите, пошто је детерџент „активан“, па његови молекули „раде“ и када ви ништа не чините! Наравно, то не значи да ће се веш сам од себе опрати, али доста прљавштине ће отићи са водом, па је потапање зато врло препоручљиво пре прања. а) Ово је, јако увеличана, завршила тканина са слојем нечистоће на њој б) У воду је убачен

детерџент: штапићи се подаваче између нечистоће и тканине, пошто прилађују уз масноћу, с) Нечистоћа се, дејством молекула, распада на веће и мање честице које се полако скидају са тканине д) Тканина је остала чиста... е) а прљавштину, изолована молекулима детерџента, остала је у води.

НАДИРУ!

СВАКИ ЈУГОСЛОВЕН ПОТРОШИ ГОДИШЊЕ ЈЕДАНАЕСТ КИЛОГРАМА РАЗНОРАЗНИХ ДЕТЕРЖЕНАТА: ШТО ЗА РУБЉЕ, ШТО ЗА СУДОВЕ, АУТОМОБИЛЕ, РЕРНЕ, РОШТИЉЕ, ПРАЊЕ КОСЕ, ПА ЧАК И ЗА КУПАЊЕ КУЧИЋА.

нти праве се на сличан начин, који технолози називају „топло распршивање“. У ствари, боље је рећи врло распршивање пошто температура мора да буде „лаклена“.

Обично је за детергент потребно око 15 састојака. То су све разна, синтетички добијена једињења а код нас готово сваки производи друга фабрика. Ти састојци одмеравају се на аутоматској ваги, према рецепту за одређен прах. Све се ради електронски: на 15 вага одреде се тежине, а компјутер се програмира да у одређеним временским размацима даје импулсе тако да састојци „упадају“ у своје посуде на вагама. Укупна тежина састојака у сваком импулсу износи 30 или 40 килограма.

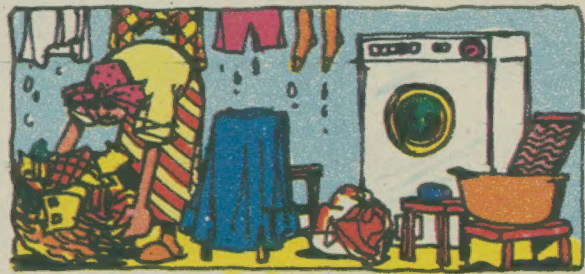
Чим капи почну да падају са висине од тридесет метара, одоздо у кулу покуља зрео ваздух, загрејан и до 300 степени Ц. Капљице се тако суше, брже споља него унутра, па врелина из њихових језгра негде при дну куле провали и испари, а оне тако постану шупље, налик на перлице. То је готов детергент. Треба га још само просејати кроз сито купастог облика којим се у ствари завршава кула на доњем крају, али и охладити јер када доспе у приземље, прах се још увек пуши, на неких 80 степени. То се учини пропуштањем праха кроз једну цев којом струји ваздух.

На крају се још само додају мириси — цвећа, јабучка или лимуна — ка-

ге „перлице“ распаду и буду лакше. Зато се постављају филтери који задржавају тај „циклонски прах“. Он не може да се пакује јер је толико ситан да би летео као брашно и зато се враћа у казан на кување са сларијем.

На крају, потребно је и очистити торањ, а нарочито детаљно када се прелази на прављење неке друге врсте праха. Ако је неко помислио да се то чини метлама и крпама, преварио се. Притисне се дутме и кулу почиње да дрма вештачки земљотрес. Ситне вибрације постижу да и последњи део слипеног сларија отпадне са унутрашњег зида куле...

Што се тиче течних детержената, ту нема распршивања, па ни куле ни земљотреса. Они просто, скувају у казану „меша-онику“. Па ипак су скупљи! Разлог: њихови сас-

КОЛИКО КО ТРОШИ

Детердженти се користе све више и више. Југословени у данашње време оперу толико веша да сваки потроши по 11 килограма праха годишње. Али, у најразвијенијим земљама света за прање једног становника „оде“ и до 26 килограма детердента. У неразвијеним крајевима наше планете, напротив, становник употреби само два килограма у свих 12 месеци. Поређења ради, колико се у нашој земљи трошило на почетку „детергентске ере“, раних шездесетих година.

тојци су, иако их има мање и нису бели, квалитетнији. Али и код детергентата постоји мода, па се течни данас све више траже.

Одаћемо и једну тајну: у свакој фабрици детергентата постоји посебна лабораторија у коју се до-

носе вреће, врећице, боце и кутије са свим могућим детергентима конкурентских фирми. Нарочито када оне „избегу“ неко ново средство. Састав „ту-нег“ детердента се, онда, брижљиво анализира. Шта мислите зашто?

М. Крстуловић

ШТА ЗНАЧИ...

Латинска реч *detergere*, од које је постао назив детергент, значи обрисати, скинути. Одиста: детердженти скидају нечистоћу са површина предмета, па се зато у технологији овим називом означавају све површински активне материје.

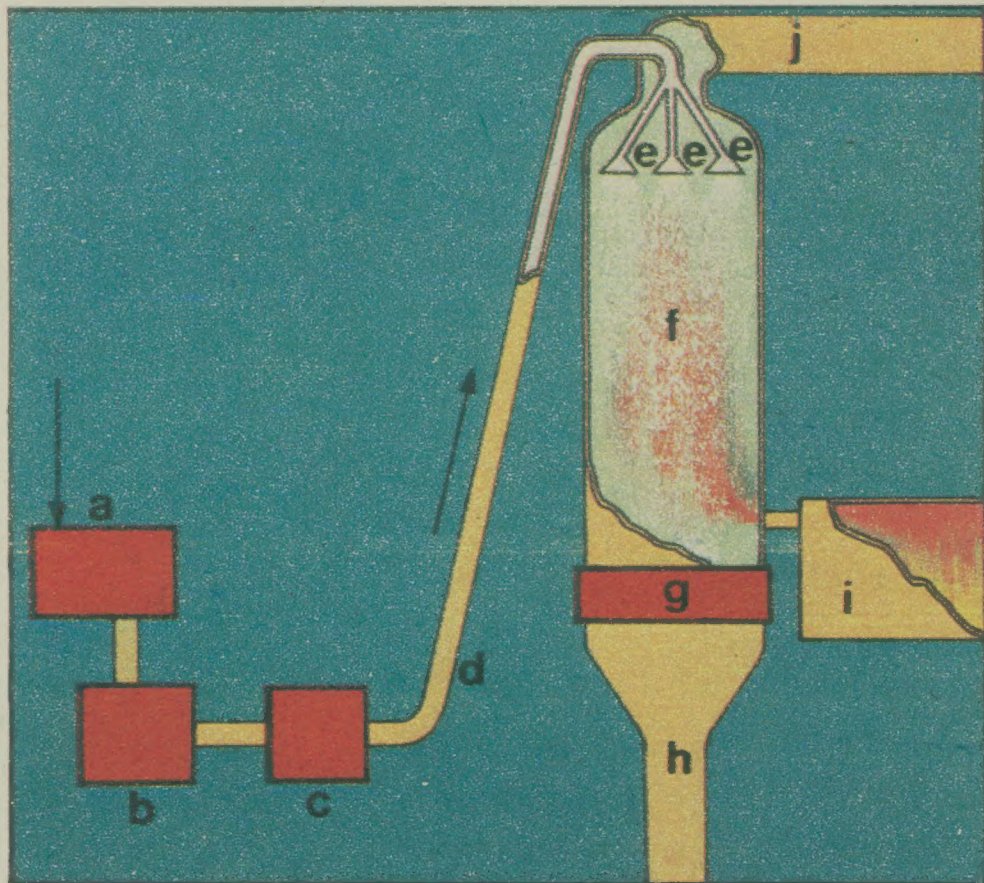
После одмеравања те сировине одлазе у казан где се растварају у води и мешају док не постану уједначена маса која највише личи на милерам. Та се маса назива слари, што је енглеска реч.

Како од скуваног сларија добити — прах? Не више на бетонском поду него на седмом спрату специјалне куле! А то значи на висини од тридесетак метара. Пошто се казан са сларијем налази у приземљу, укључује се пумпа која притиском од 100 атмосфера „гура“ слари кроз једну цев навише. А на врху куле пречника од 6 метара, налази се пет до шест цевчица чији су пречници само по два и по милиметра. Па када маса од четири килограма сларија под огромним притиском протера кроз те цевчице, она се распрши у капи.

и средства за бељење. Ако је у питању детергент за бело рубље које се искувава, додаје се хемијско средство перборат. А у прашкове за прање на мањим температурама додају се ензими и — оптичко средство за бељење: оно прионе уз тканину и само је „чини“ белом....

ВЕШТАЧНИ ЗЕМЉОТРЕС

Кад ради „пуном паром“, у кулу сваког сата уђе двадесет хиљада кубних метара врелог ваздуха и осам тона сларија. Од тога половина испари, а само половина доспе на паковање. Али, са врелим ваздухом који одлази кроз димњак на врху куле, излетело би и доста детердента, пошто се мно-

Ово је веома упрошћена шема куле у којој се прави детергент у праху. Пошто се одмере на аутоматској ваги, састојци се просејавају кроз систем филтера (А) и затим одлазе у казан (В) на мешање и кување, где постају маса звана слари, налик на милерам. Пумпа високог притиска (С) потискује слари снагом од 100 атмосфера кроз цев (D) према врху округле куле (F). Горње се слари проводи кроз цевчице пречника 2,5 mm које се зову млазнице (E) и тако се распршује. Истовремено ваздух загрејан у пећи (I) на температури од 300 степени С продире у кулу одоздо и суши честице сларија. Оне падају на сито (G) и кроз цев (H) којом струји хладан ваздух и расхлађује зрео прах одлази на паковање. Топло ваздух из куле излази кроз димњак (J) на којем се налазе филтери. Они задржавају сувише ситан прах који се враћа на кување. Тако се спречава загађивање атмосфере и одлазак у штету једног дела детердента.

ВИНИСТЕ КОМА

ИАКО ЈЕ УПУТСТВО НАЛАГАЛО ДА СЕ ПАРТИ-
ЗАНСКИ БРОДИЋИ КРЕЋУ САМО НОЋУ, ЈАНЕЗ
ТОМШИЧ ЈЕ ПОСТУПИО ДРУКЧИЈЕ.

Смела одлука:
Јанез Томшич
данас

За тридесет пет година живота Јанез Томшич никада није био поносан као тог дана: у цепу војничке блузе носио је писмо Команде ратне морнарице Народно-ослободилачке војске и партизанских одреда Југославије у којем је стајало: „... поставља се за команданта III Поморско-обалског сектора и упућује да преузме дужност...”

Док се дрвени бродић „Мали Анте“ секући воду полако удаљавао од Виса према острву Жирју наомак Шибеника, Томшич се завукао у малену кабину и сео у угао препустивши се мислима. Склопио је очи. Ех, кад бих овим момцима на бродићу рекао да сам положио заклетву краљу! Не би разумели. Заклетву сам дао као предатни свршени питомац Војно-поморске академије у Дубровнику. Такав је обичај био. Кад је почео рат, видео сам ко је ко: отресао сам се заклетве и униформе и са женом докопао Новог Места где је живео отац. Ни логор није могао да ме поколеба да се придружим партизанима. Легендарни Франце Розман указао ми је поверење. Партизани су ме примили као свог. Никад их нисам изневерио. После неколико месеци послали су ме на Вис. 'Ајде Словенац на море, ти си поморац, рекосе.

Убрзо су Томшича унапредили за начелника штаба IV Поморско-обалског сектора, а затим га одредили да командује „трећим“, такозваним задарско-шибенским којим се простирао од острва Силбе до Жирја.

ОПЕРАЦИЈА ЧИШЋЕЊА

Томшич је захвалио и кренуо на Жирје. Да ли ће стићи? Немачки бродови крстаре морем. Из размишљања га је тргао један морнар.

— Дружи, хоћеш ли воде!

Одбио је и устао да протегне ноге. У кабини није било простора за шетњу, а ни мала палуба није пружала богзна какву могућност да се раздрмају кости. Ипак, изишао је напоље. Партизански транспортни бродићи редовно су обавештавани о кретању немачких бродова, али било је непредвиђених случајева. Томшич се највише уздао у ноћ. Да су на Вису знали да су Немци баш тог 30. маја 1944. предузели велику офанзиву у том делу Јадрана, он не би кренуо на Жирје. Али...

Офанзива је дошла изненада и жестоко се сручила на острва од Иловица код Лошиња до Жирја. На копну операцију „чишћења“ су вршили јединице 392. и 264. немачке пешадијске дивизије, из Шибеника су упућена два брода наоружана противавионском артиљеријом, минобацачем и топом, док је сваког дана у сумрак долазило пет торпиљерки из Сплита и распоредило се између рта Рогознице код Примоштена и острва Блитвенице затварајући пут партизанским бродићима који су саобраћали од Виса до Корната и обрнуто.

ЈЕДИНИ ИЗБОР

— Кад мислиш да ћемо стићи? — упитао је Томшич кормилара.

— По реду вожње! — насмејао се плећати морнар.

То „по реду вожње“ обично је значило после поноћи. Одиста:

„Мали Анте“ је упловио у скријену увалу Тратинска на острву Жирју око три изјугра. Дочекало га је десетак партизана. Запукетала је ватрица, наша се и риба за граделе. Око сат и по се разговарало, а онда су сви пошли на починак. Требало је да се Томшич сутрадан пребаци на Дуги Оток где се налазио штаб III Поморско-обалског сектора.

Већ у осам сви су били на ногама. Неочекивано, појавио се заповедник патролног чамца Анте Јаковљев.

— Ма, јуди моји, зар нисте чули, Немци навалили, а народ узмиче с отока на оток!

Сви су се изненадили, нарочито

Томшич који је те ноћи пристигао са Виса а да није чуо шум бродског мотора. Зачудио се што је Јаковљев дошао пешице.

— Бродицу сам оставија у другој ували, нисам зна' на шта ћу овде наићи!

Заповедник патролног чамца стигао је у прави час јер је пружио потпуну слику догађаја. Немци су муњевито извели напад. На-

ИДАНТ!

род је узмакао са најнеопходнијим стварима и раштракао се по расу- тим увалама Лавсе, Дугог Отока и Жирја. Из часа у час групе су се спајале и претварале у збег очекујући да их партизански брод- ићи пребаце на Вис.

Нови командант задарско-ши- бенског поморског сектора се за- мислио. Бродића је било, али како стићи до Виса. Немци нису наивни, чекаће конвој. Ситуацију су погор- шали рањеници. На Жирју их је било шездесетак сакривених по маслињацима и у једној капелици.

— Откуд они ту? — погледао је Томшич команданта Жирја, неког млађег борца.

— Одраније! — добио је кратак одговор.

ШТА ТО ГОРИ?

Рањенике је требало спасти. Превоз није био проблем: у Тра- тинској се затекао трабакул у који је могло да се укрца и више од 60 људи. Муку су представљали не- мачки бродови. Очекивали су да ће народ из збег похрлити бродићи-

ма на Вис и то ноћу, под окриљем мрака. Ако је тако, а тако је, онда ћемо да кренемо дању, закључио је Томшич уверен да не греши.

— Ни говора! — успротивио се заповедник Жирја.

— Само ти мене послушај и укр- цај рањенике! — настојао је да га убеди Томшич свестан да крши упутство команде морнарице које је налагало да транспортни броди- ћи плове ноћу.

— Никако, ви нисте командант, још нисте преузели дужност! — остао је упоран заповедник острва.

Младић је говорио истину. Ипак, Томшич није попустио. Уложио је сву речитост да га убеди у ваља- ност плана, макар он значио и кр- шење упутства. Додуше, ризик је био велик, али избора није било. Жирје није пружало рањеницима прилику да опстану, путовање ноћу било је крајње опасно у са- лашњем тренутку. Томшичево мишљење да Немци неће чекати дању на мору било је доста логич- но. У неко доба заповедник Жирја је попустио.

Трабукул са рањеницима испло- вио је за Вис у 17.30 часова. Збег са Жирја расуо се по увалама, док су Томшич и још неколицина пар- тизана прешли на каменито острв- це Блитвеницу да сачекају напад непријатеља, користећи светионик као бункер.

Око пола ноћи сели су на каме- њар и стали да ослушкују. Прола- зили су минути, затим час, па још један. У два им је пажњу приву- као пламен далеко на мору.

— Шта то гори? — скочио је Томшич.

Нико није знао.

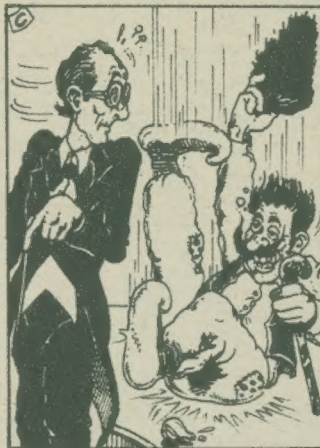
Одговор је добијен неколико дана касније када је завршена не- мачка офанзива. Трабакул са ра- њеницима, који је по Томшичевом захтеву кренуо за Жирја дању, није наишао на немачке торпи- љерке јер их и није било. Дошле су из Сплита „на дежурање“ пред- вече и на њих је набасао конвој од шест бродова са збегом Лавсе и Дугог Отока. Сви бродови су запа- љени, а 216 људи заробљено. Кон- вој је кренуо ноћу!

Најзад, да би цео догађај био за- вршенији Томшич је после рата сазнао да је пловићи са „Малим Антом“ на Жирје, у ствари прошао кроз „завесу“ немачких торпиљер- ки, а да то није знао. Шаљући ра- њенике на Вис, само је претпос- тављао да „завеса“ торпиљерки постоји ноћу, а не дању.

После рата Јанез Томшич је био командант северног Јадрана, затим командант флоте ЈРМ, па начел- ник Поморског школског центра у Дивуљама и Више војне поморске академије. Пензионисан је 1956. у чину контраадмирала. Носилац је више војних и мирнодопских од- ликовања. Сада живи у Сплиту.

Миланко Тодоровић

ЕРО ИЗ ДЕЧЈЕ ЧИТАНКЕ

Пре 48 година, пре- листављајући читанку своје кћерке, један отац није ни слутео да ће га то штиво учинити славним у читавом свету.

Са читанком под миш- ком покуцао је једног да- на, тада млади компози- тор, Јаков Готовић на врата познатог књижев- ника Милана Беговића.

На запрепашћење књи- жевника, композитор „Ду- бравке“ и „Моране“, тра- жио је од њега да му на- пише либрето за будућу оперу, тема би била шти- во из читанке. Иако је Беговић покушао да од- бије Готовића, тражећи му велику суму новца за свој рад, није успео. Готовић је остао чврсто при том, иако је морао књижевни- ку за либрето да исплати неколико добрих чинов- ничких плата, односно 10.000 динара ондашњих. То је био предујам. Како Беговић није веровао да ће Готовић написати доб- ру музику, затражио је још и постотак од изво-ђења.

Те 1932. године Јаков Готовић није био непоз- нат композитор. Већ тада је био аутор „Симфониј- ског кола“ које се и данас чује на многим радио- станицама.

Међутим, није ишло све тако глатко. Беговић се изненада разболео, оба- вивши само пола посла. Ипак, књижевник је успео да заврши и трећи чин. Иако је стрепео, Готовић је био задовољан начи- ном како је Беговић за- вршио посао.

Праизведба, данас у читавом свету познате опере „Еро са онога свије- та“, била је пре 45 годи- на, новембра 1935. Већ на самом почетку постигла је велики успех. Извед- бом је дириговао сам ком- позитор. Од тада та опера не силази са репертоара многих познатих оперских кућа.

Извођена је више од 2000 пута, а преведена је и на више светских јези- ка.

В. Д.

ПИТОН — ПОПУЖА

Грађанина Чикага Антонија Завалу пробудили су једне августовске ноћи ове го- дине необични звуци. Пр- вих неколико часака пошто је отворио очи мислио је да сања, а онда је морао да схвати реал- ност: у лице му се прете- ћи уносио прави правца- ти питон. Осталих 76 сан- тиметара змијског тела држао је један дечак ко- ји му је без много око- лишења објаснио сврху ноћне посете:

— Паре или живот!

Како му се последња од понуђених могућности нимало није допала, За- вала је госту послушно пружио шест долара (нешто преко 120 динара) колико је имао при себи. Заједно са змијским „другаром“ провалиник се ћутке удаљио.

Чак и у граду какав је Чикаго, питон-лопужа из- зазвао је прилично узбу-ђења. Полицајца коме је случај поверен, Артур Нилсен изјавио је да је за двадесет година слу- жбе имао само једну сличну крађу. „Сауче- сник“ је у овом другом случају ходао на четири ноге и припадао псећем роду: домишљати про- валник „истеривао“ је паре из својих жртава уз помоћ једног веома круп- ног и за режање распо- ложеног немачког овча- ра.

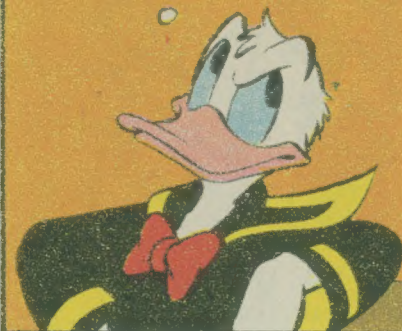
Што се питона лопу- же тиче, њега је полиција пронашла само неколико сати после крађе у стану Антонија Завале — спава- о је сном праведника на гераси оближње куће. Из засвим разумљивих (тех- ничких) разлога, питона су уместо у затвор от- премили у зоолошки арт „Линколн парк“. Његовом газди — кад га ухвате — зна се — следије за- твор.

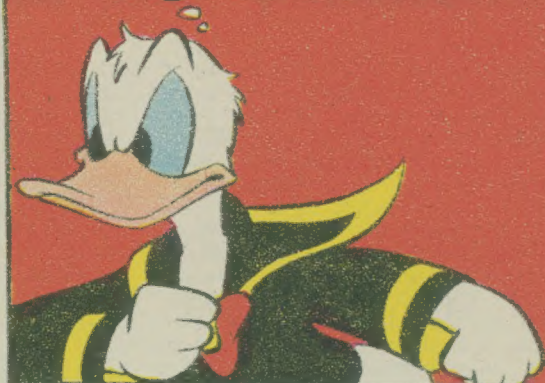
WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

СТРИЦ БАЈА ЈЕ
БОГАТ ЗАТО ШТО СТАЛ-
НО МИСЛИ КАКО ДА
ОБРНЕ ПАРЕ!

АКО БИХ САЗНАО О ЧЕ-
МУ РАЗМИШЉА, МОЖДА
БИХ СЕ И ЈА ОБОГАТИО!

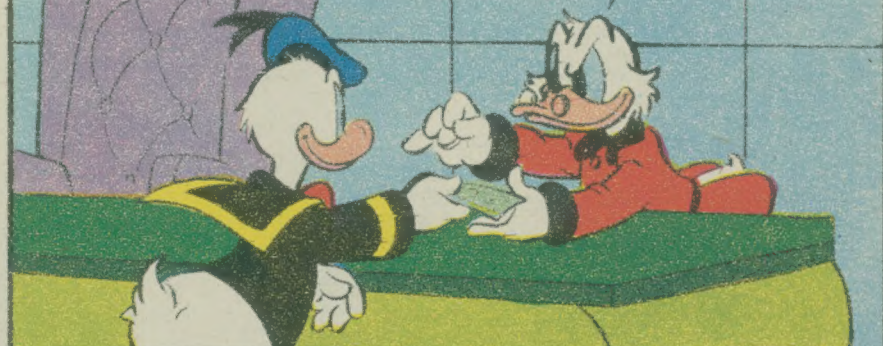
ЊИЉАДАРКУ
ЗА ТВОЈЕ МИ-
СЛИ!

МОЈЕ МИСЛИ СУ
СКУПЉЕ ОД ХИ-
ЉАДАРКЕ!

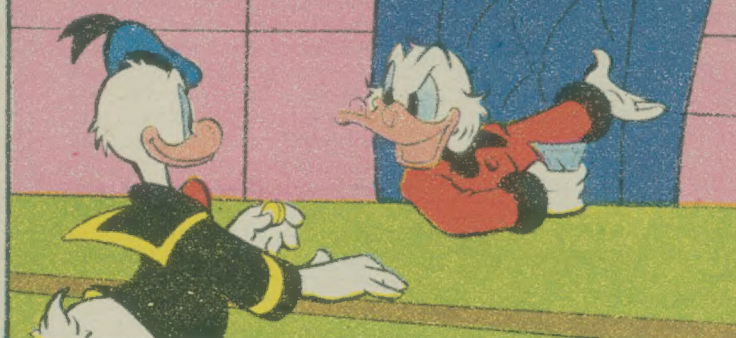
У РЕДУ, ДА-
ЈЕМ ПЕ-
ТАКА?

ТАКО ЈЕ ВЕК БО-
ЉЕ! ЕВО ТИ ТВОЈА
ХИЉАДАРКА!

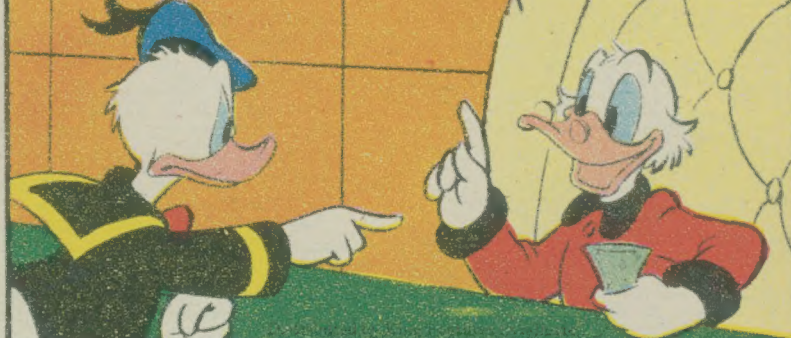
Е, ПА ДА
ЧУЈЕМ...

ЕВО: „БОЉЕ ЈЕ
УМЕТИ НЕГО ИМАТИ!“

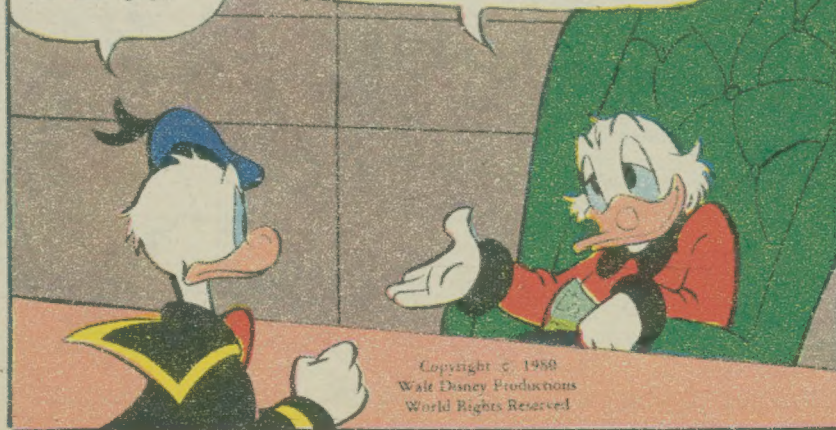
ЈЕ Л' ТО
СВЕ?

А ШТА КАЖЕШ НА:
„БОЉЕ ВРАБАЦ У РУЦИ
НЕГО ГОЛУБ НА ГРАНИ!“

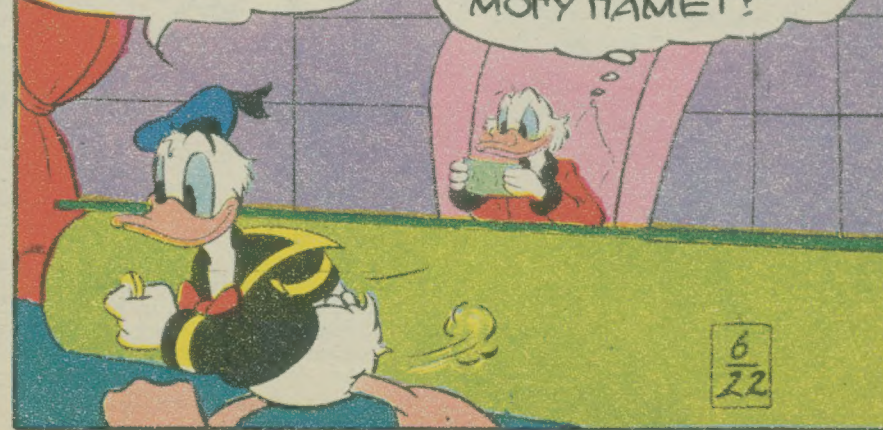
ПА, ТО
ЗНАМ
И САМ!

ОНДА ЈЕ МОЈ ОДГОВОР:
„ТЕШКО ОНОМ КО ИДЕ ЗА
ТУБОМ ПАМЕТИ!“

ТАКО МИ И ТРЕ-
БА КАД СЕ КАЧИМ
СА ТОБОМ!

„АКО ТИ МОГУ
КУПИТИ КАПУ, НЕ
МОГУ ПАМЕТ!“

Радно место Ранђела Драшковића — Ланета налази се на Мокрој гори и заузима око 100 километара у пречнику. Тај простор Лане превали једном недељно пешком, али ретко сам. Најчешће је са другом Миланом Мијачићем јер удвоје лакше откривају трагове шумокрадица. Они раде као шумари предузећа „Мокра гора“ у Зубином Потоку код Косовске Митровице и њихов је задатак да ником не дозволе да бесправно сече шуму на планини Мокра гора, која је на трмежи Косова, Санџака и Црне Горе.

Планина Мокра гора је тек недавно „откривена“. За сада ово велико пространство, осим дрвосеча, нико не узнемирава нити нарушава оно што је природа вековима стварала.

Кад Ранђел и Милан крену у патролу, у једној марш-рути обиграју простор који нико осим њих не би прошао за мање од четири дана. Оно од чега се Ранђел никада не одваја то је карабин. Њему понекад придоду и пиштољ.

Једино тог врелог дана, када је пошао сам, није понео ништа од оружја. Једноставно, била је таква врелина да није хтео да се оптерећује. Чак није имао ни нож, само торбу у којој сем хране мора да носи потребна документа. Прописе. Када се предвече враћао кући, уз пут је навратио у колибу која му зими служи као склониште од невремена. Узео је капут који је ту поодавно оставио и пошао кући задовољан јер тога дана није било никаквог трага сече. Шуму није нико дирао а то је оно што највише радује овог младог шумара. Био је задовољан и весео.

Сунце је већ залазило. Планина се спрема на починак. До куће је остало још десетак километара.

ПРОЛОМИО СЕ КРИН

— Пут је даље водио низ стрмину — прича Лане. — Нисам журио. Избио сам на један пропланак, на место где је на једној страни амбис а на супротној брдо. Пут се ту протезао дубоко усечен у стање, оивичен високим јелама. Када сам стигао до половине кланца, на свега двадесетак метара испред себе спазио сам велику мечку. Ишла је доста брзо, као да је, у ствари, од неког бегала и као да ме не примећује.

— Мечке сам, разуме се, сретао и сретао — наставља Лане. — У првом тренутку нисам осетио никакав страх. Морао сам нешто да учиним јер се мечка није повлачила. Знао сам да ће ме напасти, а ја нисам имао чиме да се браним. Почео сам грозничаво да развишљавам шта да урадим. Пут је био сувише узан да бисмо се мирно мимоишли...

— Без икаквог оружја, па ни неког предмета у рукама, моје шансе за спас биле су мале. Добро сам знао да овај сусрет са мечком значи само борбу и то на живот и смрт. Мечке су посебно опасне када су узнемирене. Све ми је то прошло кроз главу, а време је било веома кратко да бих нешто смислио. Растојање се брзо смањивало. Срећом, још сам био прибран и то је било моје једино оружје. Само неки делић секунде касније видео сам да је то било недовољно. У рукама сам имао једино капут. И можда њему треба да захвалим што сам остао жив.

КОРИДА С МЕЧКОМ

Растојање је сада износило пет метара! Ако ми звер приђе ближе, већ се унапред знао победник. Ја сам први напао...

— Раширеним капутом испред себе — прича даље овај храбри човек — направио сам неку врсту штита. Разуме се да сам добро знао да се тиме нећу одбранити, али сам веровао да ме мечка првим нападом не може исећи канџама. У исто време крикнуо сам што сам могао јаче. Мечка је застала и сама изненађена. Потом се усправила и рикнула таквом жестином да ме не само урликом већ је као пламеном, ошинула непријатним задахом. Прикљештен, без оружја, без могућности да устукнем... А звер је била одлучна. Кренула је да ме растргне... Језа је почела да ме стеже.

МОТНА!

— Разјапљеним чељустима спрема се да ме зграби. Хитро сам шмугнуо и нашао јој се иза леђа. Сада сам развишљао чиме могу да је ударим. Капут је, разуме се, био мала помоћ. Грозничаво сам пратио сваки њен покрет, а једним крајичком ока тражио какав тврди предмет. Мечка се за то време, не баш пребрзо, окренула и замахнула шапом. Поново сам раширио капут и њене канџе остале су у

МЛАДИ ЧУВАР НИКАД НИЈЕ ИШАО У ШУМУ БЕЗ КАРАБИНА, ПИШТОЉА ИЛИ НОЖА. ТОГ ДАНА НИЈЕ ИМАО НИШТА — САМО КАПУТ, А И ЊЕГА ЈЕ СЛУЧАЈНО ПОНЕО.

њему. У исто време, грешао сам у напад. Цокулом сам је из све снаге ударио у доњи део стомака. Ударац је очигледно био болан. Када је поново кренула на мене, ја сам испруженим капутом, држећи га мало на страну, код ње створио погрешан утисак где сам, па је њен ударац отишао у празно, од замаха је пала. Тако сам поново добио мало времена да потражим нешто чиме бих се бранио. Угледах повећу мотку, зграбих је и свом жестином ударих мечку по леђима. Ударац је био јак али она није ни осетила...

УДАРИТИ ИЛИ БИТИ СМРВЉЕН

— Поново је кренула на мене. Сада, чини ми се, још више разјарена. Још једном сам замахнуо и погодио је преко зуба. Богино је јаукнула. Поново сам покушао да је ударим, али овога пута била је сувише близу мене. Хитро сам се провукао испод њених шапа и сад смо поново измењали стране.

Пошто сам се нашао иза њених леђа, успео сам да је ударим по глави. Треснуо сам је доста јако и она је за тренутак застала. Ударац сам поновио, али овога пута преко велике шапе. Све сам то извео док ми је звер била окренута леђима. Имам ли времена да побegnem?

— Из прича сам знао да човек има шансе да утекне само ако му је стрмина под ногама. Иначе, мечка је увек бржа. Ја нисам имао могућности да бирам. Испред мене је био амбис. Остало ми је једино да се још борим, али снага ме је полако напуштала. Чинило ми се да је дошао крај.

Па ипак, жеља за животом је превагнула. То је значило ударати или бити смрвљен. И последњим дахом, налазио сам некакву снагу да још ударам, ударам, ударам... Наједном, схватио сам да ударам у празно. Мечке више није било. Устукнула је.

Био сам сам. Био сам жив.

Милорад Добрић

НЕФЕЈ

НАСИОПЕЈА

ПОСЕЈДОН

За ведрих ноћи можете и без телескопа да препознате многа сазвежђа ако се оријентишете према неком од најпознатијих. Водимо вас на мало путовање небеским сводом до личности по којима су звезде добиле имена.

Многи хероји древних митова блистају на небеском своду.

Мада се звезде брзо крећу кроз васиону, оне су толико удаљене од наше планете да би требало да прођу стотине и стотине година да би се промена њиховог положаја приметити са Земље. Због тога ми данас видимо готово исте распореде звезда, такозвана сазвежђа или констелације, која су гледали и стари Грци, Римљани и народи старији од њих. Још те старе народе из којих потичу митови поједине групе звезда подсећале су на ликове из легенди.

Разуме се, и види из слика које приказујемо, да је главну улогу играла машта, јер су звезде спојене правим линијама око којих би настајао цртеж.

Перипетије грчког јунака Персеја почеле су још пре рођења. Његовом деци Акрисиди, краљу града Арга на Пелопонезу, проречено је да ће добити унука од чије ће руке погинути.

Да би заварао судбину, Акрисиде је наредио да се под земљом направи бронзана одаја и у њу закључа његова кћи Данаја. Предостројност му није помогла — Зевс се спустио кроз пукотину крова у виду златне кише и Данаја је родила Персеја.

Долазак на свет божанске бебе није могао да остане непримећен. Акрисиде је чуо снажан плач и није поверовао Данаји да је Персеј Зевсов син. Кћер и унука затворио је у дрвен ковчег и баacio у море.

Зевс није допустио да његов потомак тек тако страда — учинио је да таласи избаце ковчег на острво Сериф. Данају и

Персеја нашао је на жалу Диктис, брат краља Полидекта, примио их у кућу и лечака одгајио као рођеног сина.

Краљ острва Полидект заљубио се у лепу и још младу Данају и мислио је да је једина препрека њиховој љубави Персеј који је одрастао у снажног и лепог младића. Прилика да га се отресе указала се због младићеве брзоплетости.

На једној гозби Полидект је од сваког госта тражио по коња на дар под изговором да спрема свадбу. Персеј се затео изјавивши да ће, ако треба, краљу донети главу Медузе Горгоне.

Сутрадан су сви гости приспели са сјајним коњима, само је Персеј дошао празних руку. Полидект се није шалио и наредио му је да се не појављује без Медузине главе.

Персеј би по свој прилици изгубио сопствену главу да му у помоћ нису притекли богови са Олимпа. Хермес, Зевсов гласник, и Палада Атина, Зевсова смиљена кћи, набавили су му крилату обућу, чудотворну торбу и Хадову капу невидимку. Хермес му је још подарио и мач у виду српа а Атина огледало.

Божанска опрема била му је и те како потребна: страшна Горгона је на глави уместо косе имала змијурине, а од њеног погледа свако би се претворио у камен.

Горгону, која је живела крај Океана у Етиопији, Персеј је затекао на спавању. Пришао јој је окренуте главе, да се не би скаменио, и уз помоћ огледала и српастог мача одрубљивши јој главу и стрпао је у чаробну торбу.

Из Горгониног врата шикнула је крв и искочио крилати коњ Пегаз. Персеј га је узјахао, натучао капу невидимку и утекао горгониним сестрама.

Док је летео над Етиопијом, Персеј је на једној стени крај морског жала приметио оковану девојку како жалосно плаче. Спустио се на таласе да види шта се догађа.

Окована девојка била је Андромеда, кћи етиопског краља Кефеја. Њена мати краљица Касиопеја хвалила се лепотом своје кћери, па је претерала говорећи сауда да је Андромеда лепша и од самих Нереида. Нимфе су се увредиле и затражиле су од бога мора Посејдона да казни дрску краљицу.

Увек гневног Посејдона није требало дуго молити. Пустео је чудовиште Кита да пустоши Кефејеву земљу.

Кефеј се, по тадашњим обичајима, обратио за савет Амоновом пророчишту. Добио је поразан одговор: земља ће му бити спасена само ако Киту жртвује Андромеду!

Краљ и краљица нису никако хтели да жртвују кћер љубимицу, али их је присилио народ. Андромеда је изведена на морску обалу и ногама и рукама прикована за стену.

Персеј је стигао у прави час и уз помоћ божанског оружја зачас је савладао Кита. По другој верзији мита показао му је одсечену медузину главу и Кит

У ЗНАКУ АНДРОМЕДЕ

се претворио у безбедну морску стеноу.

Пресрећни Кефеј дао му је Андромеду за жену, али је Андромедин вереник Финеј ковао заверу против Персеја и са друговима упао на свадбену гозбу. Персеј је извадио из торбе Медузину главу и сви завереници су се претворили у камење.

После венчања млади пар је отишао на острво Сериф. Тамо је Персеј заступао мајку Данају и Диктиса како моле богове да их заштите од краља Полидекта.

Медузина глава и овога пута је средила ствар окаменивши и Полидекта и његове војнике. Тек тада вратио је јунак Медузину главу Палади Атини, а Хермесу мач, крилату обућу, капу невидимку и магичну торбу. На престо острва Серифа сео је Диктис а Персеј, Данаја и Андромеда кренули су у родни Арг.

Када је чуо да му долазе кћерка Данаја и унук Акрисије је побегао у Ларису. Персеј је кренуо за њим да се помире и наговорио га је да се слободно врати да влада Аргом.

Пророчанство које је Акрисије добио пре Персејевог рођења ипак се испунило: на такмичењу је Персеј бацио диск и њиме нехотице усмртио деда.

Веома ожалостен Персеј више није хтео да се враћа у Арг и успео је да умоли владара града Тиринта да замене краљевине. Тако је Персеј постао краљ Тиринта, а Мегалент краљ Арга. Персеј је опасао беземи-

ма Мидеју и Микену, а према неким изворима он је оснивач ових градова и династије Персеида.

Андромеда је Персеју родила пет синова и једну кћер. Пре одласка из свог замишља, родила је Перса, претка Персијанаца, а у Тиринту Алкеја, Стенела, Хелеја, Местора, Електриона и Горгофону.

Преко сина Електриона Персеј је предак највећег грчког хероја Херакла.

Главне јунаке мита о спасавању Андромеде Богиња Палада Атина пренела је међу звезде.

Као небески "путоказ" до њих може да послужи познато сазвежђе Великог Медведа чије главне звезде, има их седам, означавају Велика Кола. Ово сазвежђе лежи близу северног небеског пола и у нашим крајевима никада не залази.

Две звезде из Великих Кола — Дубче и Мерак — зову се и Поентери (француски pointer — уперити, означити) јер показују Северњачу из сазвежђа Малог Медведа и Малих Кола.

Хвалисава Краљица Касиопеја блиста у виду пет звезда које образују слово W или M на страни Север-

њаче према Великом Медведцу. Нешто даље од ње је квадрат који представља крилатог коња Пегаса, а Андромеда се састоји од звездане линије која води према Персеју.

Јунак у руци држи главу Медузе означену "треперавом звездом" Алгол. Кефеј је близу своје краљице Касиопеје, а ту је и чудовиште Кит које се пружа према јужном хоризонту.

Млечни пут или Кумова слама, саздан од небројено много хиљада звезда, је светлећа трака која се простира преко небеског свода од Персеја и Касиопеје на северу, до Јужног Крста на супротној хемисфери.

Свако сазвежђе и готово свака звезда имају своју митолошку основу мада нека, откривена касније, носе модерна имена. Хероји најдивнијих легенди овековечени су на небу — бар док постоји наша галаксија.

Б. Ђекић

Једног кишног јануарског јутра 1968. године портир тајландске амбасаде у Лондону отворио је улазна врата и угледао на степеницама неког младог земљака, мршавог и прозеблог, а мало даље, прислоњен уза зид, расклиматани бицикл.

— Ја сам Сумет Кевти-пајанетра — представио се младић. — Прешао сам петнаест хиљада километара. Да, да, бициклом — објаснио је запањеном портиту.

Док су службеници амбасаде пожурили да придонесу што пре обезбеде чисту и топлу одећу, двадесет двогодишњи Сумет објаснио је како је дошао у Енглеску да би похађао течај за фудбалске тренере који организује Фудбалска федерација Велике Британије. На једно овакво путовање младића је нагнала жеља да помогне децацима који живе у сиромашним четвртима Бангкока.

— Они воле фудбал — рекао је — и ја сам убеђен да бављење спортом може умногоме да им помогне да мање лутају кроз живот.

ПРВАН ИЗ КОЛИБЕ

Овај упоран и талентован младић одрастао је, у ствари, у тим истим четвртима које су на лошем гласу и где се лако може скренути са правог пута. Син је полицајца. Са бројном породицом — деветоро њих — живео је у једној трошној кућици. Кад је навршио дванаест година, отац му је премештен у новостворену полицијску школу, тридесетак километара далеко од Бангкока, а Сумета су послали у град да тамо настави школовање. Становао је у бараци са лименим кровом и издржавао се од минималне суме коју су му родитељи недовољно слали. Његова фудбалска игралишта била су густо насељени сокаци главног града.

СЕЋАЊЕ НА ЈЕДАН ПОДВИГ

Једног поподнева радозналост га је одвела на градски стадион где се одигравао сусрет репрезентација Тајланда и Бурме. Захваљујући једном љубазном редару успео је да на стадион уђе без карте. Навијачка атмосфера и сама игра одушевили су га и од тог дана фудбал је Сумету постао више него режонда — животни циљ. Чим би се вратио из школе, окупљао је другове и са њима организовао фудбалске сусрете. Играли су босоноги, тениском лоптом јер су једино њу имали.

Убрзо је Сумет ушао у школски фудбалски тим и први пут у животу обукао прави дрес и имао на располагању осталу фудбалску опрему. Како су године пролазиле његов таленат је све више долазио до изражаја тако да је, најзад, ангажован да игра у тиму војне авијације. Понуђена му је и стипендија за похађање двогодишњег течаја при Институту за физичко образовање.

Још у току обуке Сумет је почео да сарађује са организацијама које помажу укључивању сиромашне деце у спорт. Све своје слободно време посвећивао је тренирању малишана. Истовремено је и деветорицу својих колега задужио овим послом. И за неколико недеља двадесет екипа било је спремно за фудбалски турнир.

Сумет је, у међувремену, открио да има талента за све врсте спорта: успешно је играо у школским фудбалским, рагби и другим тимовима и био првак државе на 200 метара.

Његов следећи циљ била је Енглеска, колевка фудбала. Недељом је редовно на телевизији пратио филмске извештаје BBC-ија са сусрета његових омиље-

них тимова: Манчестер јунајтеда, Лидса и Тотенхем-а.

ХОНОРАРНО ПРАЊЕ СУДОВА

Тајландска фудбалска федерација уписала је Сумета 1968. године на течај за фудбалске тренере организован у Енглеској. Функционери Федерације дали су своје прилоге, сакупљено је око милион ондашњих динара. С тим новцем Сумет је требало да купи авионску карту до Лондона. Он тај износ није хтео да одбије, али је у срцу већ био одлучио да на пут крене бициклом. Осим тога намеравао је, да уколико све буде како треба, напише књигу о свом необичном подухвату и ауторски хонорар искористи за помоћ сиромашним спортистима.

Да би за пут обезбедио више новца, Сумет је овако уредио свој радни дан: устајао је у пет ујутру и до осам завршавао са кон-

диционим тренингом: од осам до три по подне је учио; од три до шест тренирао децке, а затим журио у хотел „Президент“ где је, хонорарно, прао посуђе. То му је донело нових 120 хиљада динара.

Пошто је детаљно проучио трасу, која је обухватала половину Земљине кугле, Сумет је почео да прикупља опрему: џемпер са рол крагнама, виндјакна, панталоне, пешкир, душек на надувавање, лепак за гуме, шаторско крило које је требало да му послужи и као покривач, пилуле против малаарије и назеба, фластер, завој... Све је то сместио у две торбице и причврстио их са обе стране седишта потпуно новог бицикла — поклон једног месног трговца — и 4. августа 1968. године кренуо из Бангкока, јужно, према Пенангу удаљеном 880 километара. Ту се укрцао на пароброд и отпловио у правцу Мадраса одакле је наставио северно, пут Делхија. Чекало га је дугачко путовање а није баш најбоље аладао енглеским језиком. Да би Индијцима објаснио ко је и зашто путује светом, показивао им је чланак из једних енглеских новина које су писале о његовом подухвату. А кад је желео да провери да ли се налази на правом путу,

лутао је прстом по географској карти.

КРОЗ ПУСТИЊУ

За десет дана — гума му је само два пута пукла — стигао је у Делхи где је обезбедио визе за Пакистан и Иран. ОDMAH је наставио путовање. Али, уместо да крене ка северу и прође кроз Пакистан, заокренуо је према истоку и, после 965 километара пута, стигао у Буд Гају, место где је рођен будизам. Ту је провео две недеље живећи животом свештеника: ошишан до главе и у туници боје шафрјана задубио се у учење и читање филозофских књига (обичај је у Тајланду да сваки мушкарац извесно време живи животом свештеника).

При проласку кроз Пакистан суочио се са једним неочекиваним проблемом: људи овде најрадије једу козје месо јаког мириса, на које он није био навикнут, па је морао да троши хлеб и конзервисану храну коју је добио у тајландској амбасади у Телхиди.

У Пешавару, где је за прву ноћ нашао смештај код неких земљака откопана, Сумет је осамнаест дана и државним, праним симптомима маларије. Доктори су га одмах упутили

СУМЕТ ЈЕ

ИЗДРЖАО

ДВАДЕСЕТ ДВОГОДИШЊИ ТАЈЛАНЋАНИН ПРЕВАЛИО ЈЕ БИЦИКЛОМ РАЗДАЉИНУ ОД 15 ХИЉАДА КИЛОМЕТРА! НА ПУТУ ЈЕ ДОЖИВЕО РАЗНА УЗБУЂЕЊА: ПРОВЕО ЈЕ ДВЕ НЕДЕЉЕ МЕЂУ БУДИСТИЧКИМ СВЕШТЕНИЦИМА, У ТЕХЕРАНУ ГА УМАЛО НИСУ ОЖЕНИЛИ, НЕПОВЕРЉИВ ПРОДАВАЦ НА БЕНЗИНСКОЈ ПУМПИ ИЗВАДИО ЈЕ РЕВОЛВЕР НА ЊЕГА...

ли у кола и коњима о двели у универзитетску болницу. Боловао је седам дана. А онда, видећи да је нестрпљив да што пре отпутује даље, лекари су одлучили да га пусти. Саветовали су му, међутим, да не седа на бицикл док мало не поврати снагу.

Сумет је учтиво захватио на нези и лековима које су му дали да понесе и, не губећи време, упутио се према граници. Пут преко превоја Кибер висок преко три хиљаде метара био је тако лош да је километрима гурао бицикл. Околне планине будиле су у њему осећај тескобе и страха. Никада пре, тада није видео снег нити је био изложен хладним ветровима и стално се питао да ли су истините све оне приче о друмским разбојницима. У ствари, Сумет је имао два стварна проблема: умор, јер је још био слаб од болести, и хладноћу.

Кад је, најзад, поново сео на бицикл и започео кретање низ планину, у њему је нагло олакшање.

Сумет му је потребна чиме да се опустоси, али не може да се опустоси кроз планину до Техерана. Повремено о-

ко себе није примећивао ни трачак живота и, да би разбио усамљеност певушио је или звонио на звонце бицикла. На периферији Техерана замолио је једног младића да га одведе до неког феријалног одмаралишта. Догодило се да га је овај на крају одвео својој кући на ручак. Домаћин куће понудио је Сумету дуже гостопримство, што је он радо прихватио. У Техерану је провео више дана — одмарао се, забављао и чак тренирао са националним фудбалским тимом. Али, кад му је домаћин предложио да промени веру и ожени се његовом најмлађом кћерком, Сумету је било јасно да је дошао тренутак да крене даље. Покупио је свој пртљаг, прихватио нешто новца и капут, који му је понуђен, и отпутовао.

Стицајем околности путовање кроз Турску и Грчку уздрмало је Суметов оптимизам. Једне ноћи у Грчкој температура је пала на 26 степени испод нуле и њему се вода у чугури заледела. Уздигнутих ревера, са беретком навушеном на чело и шалом увијеним око главе, младић је потражио склониште под кровом једне бензинске станице. Неверовљивог продавца, који је из фиоке од-

мах извукао револвер. Сумет није имао времена за објашњење, пожурио је да се са тог места што пре удаљи. Идући тако наишао је на једну празну капелицу где су, крај импровизованог олтара, стајале свеће и шибица за путнике намернике. Упалио је неколико свећа, загрејао мало руке, сео у хошак, увукао главу у рамена и пао у дубок сан. После непуног часа пробудио да је чудан мирис: горела му је одећа! Срећом, прошао је без тежих последица.

Без имало новца, очајан и на измаку снаге, докотрљао се некако до Солуна. Ту је свратио у редакцију једног дневног листа. Новинари су са великим интересом саслушали његову причу, и уредник је одлучио да већ наредног дана објаве чланак о њему. Узгред су му понудили богат ручак, а затим га сместили у хотел.

Грци су према њему заиста били великодушни: омогућили су му да тренира са фудбалерима из Солуна, новинари су му уручили повећу суму новца пристиглу од читалаца, платили хотелске трошкове и понудили се да му купе авио-карту до Лондона. Сумет је ово последње учтиво одбио рекавши да намерава да свој подухват оконча према првобитној замисли.

Пут га је даље водио ка Риму. У Игуменици се укључио на брод за Бринди-зи, и за три дана обрео се

у Вечном граду. До Лондона му је остало још „само“ 1.760 километара.

На Алпама га је дочекао висок снег, поново је пешачио планинским превозима гурајући бицикл испред себе.

Француски цариници држали су га на граници све док детаљно нису проверили његов идентитет, а у Паризу му се догодило да су га неколико пута грубо удаљили из ресторана.

— Тако сам јадно изгледао — причао је он касније — да и није чудо што су мислили да сам просјак.

НИСУ ХЛАДНИ

Кад је, најзад, стигао у Енглеску, изгледало је да сви желе да му изађу у сусрет: у Доверу му је један продавац новина помогао да обави формалност на граници, а жена коју је упитао за правац великодушно му је уручила новчаницу од једне фунте, да њоме купи возну карту до Лондона, упркос Суметовом настојању да јој објасни како искључиво путује бициклом. Мало даље, један старији човек, да би био сигуран да младић неће да погрешни пут, ишао је с њим читав километар. У међувремену се смркло и, кад је пратилац приметио да је лампа на Суметовом бициклу у квари, одвео га је до једног омладинског хотела.

Следећег јутра у Кенту зауставио га је саобраћајни

рекавши да је направио прекршај јер вози траком за аутомобиле, и затражио му документа. Сумет му је показао чланак из новина. Уследио је љубазан осмех и жеља за срећан пут.

Сутрадан, 16. јануара 1969. године, око три часа ујутру младић је био на циљу — стајао је испред зграде тајландске амбасаде смештене у близини Хајд парка. На великим улазним вратима стајала је табла с натписом: ЗАТВОРЕНО.

У подруму, међу кантама за смеће, Сумет је пронашао мало места и ту, дремајући, остао до свитања. Затим је, напола укочен и прозебао, кренуо у шетњу улицама Кенсингтона. Задржао се до осам часова кад су се врата коначно створила. Топло и срдачан сусрет са земљацима моментално га је окрепило.

Да би му обезбедили пристојну зараду за живот до маја, кад је био предвиђен почетак течаја у Лилшелу, Амбасада је Сумета запослила као курира. А кад је у августу учење завршено, Сумет се вратио у Лондон и ту остао још неко време да би усавршио своје знање енглеског.

По повратку у Бангкок чекала су га два радна места: радио је као добро плаћени тренер фудбалских тимова војне авијације и истовремено добро плаћено тренирао дечаке Омладинске коморе Тајланда. За Сумета Кевтипанетру ово друго задужење било је и до данас остало значајније.

Д. В.

Приноси, доноси, разноси... Ништа без дизалице која се окреће у свим правцима и шета по шинама напред-назад.

Неславан крај: оно што од брода није изрезано у плоче, претворено је у «резанце».

ТАКО УМИРУ БРОДОВИ

РЕЗАНЦИ ОД ГВОЖЂА

Јапанци пре резања брод запале на отвореном мору, највећа гробља бродова налазе се на Тајвану, а једно од најмодернијих ради у ували Св. Кајао крај Сплита.

Танкер. Последња луна — резалиште.

У увалу Св. Кајао недалеко од Сплита може се доћи аутобусом, може и бродом... али, брод који једном ту уђе, никад више не изиђе. Незванично, (Св. Кајао је гробље пловећих гробница, званично — резалиште „Бродоспаја“). Док морнари беже од увале као од куге, радници на обали мирно дочекају сваки брод-придошлицу.

— Стиже муштерија! — прекину на час посао, а онда наставе даље да раде.

Има их око пет стотина. Бродски гробари. Неobiчно занимање у необичној радној организацији која је уз то спа под водних небом.

Човеку који се ту нађе чини се да је на највећем отпаду на свету. Јер брод не умире потапањем већ се комада у плоче и на „резанце“, а затим цео тај дробеж истоварује нашим железарама као драгоцену сировину.

МУЊЕВИТИ БРОКЕРИ

Резалиште купује испужени брод искључиво на девизе. Плаћа се у готовом. Изгледа једноставно,

али није. Најтеже је наћи добар брод, старулија се не узима.

Прва карика у целом послу су брокери — агенције за посредовање у продаји. Најчешће постоје као огранак какве велике фирме за утовар бродског терета. Велики углед уживају „Кларксон“ из Лондона и „Пиро“ из Њујорка.

Друга карика су власници бродова с којима резалиште никада нема додира. Поступак је укидан: власник обавести брокера да жели да прода брод, пошаље му документацију и... чека. Не баш дуго — брокери реагују муњевито. Знају како рећи напамет адресе и бројеве телефона и телекса свих резалишта у свету. Брод прво понуде резалишту које је најближе луци у којој је укотвиен јер грошкови пута пловећег дина до селишта купца падају на њихов терет. Принцип је: брод се мора предати резалишту у месту где се оно налази. Уз понуду не иде цена у коју се иначе урачунава брокерова зарада. Цену одређује купац, а брокерова је да је прихвати или отбаци.

Брод се не купује као мачка у цаклу. Такав је осигуран код британског „Лојда“ и о њему постоје

детални подаци. Непозната је само његова изрошћеност у часу продаје. А она је тада једино и важна за купца. За резалиште није тајна да с годинама рђа „тањи“ брод. Пошто се он купује бугуре одмерава се колико се из њега може „испедити“ својка, обичног и ливеног, обојених метала (бронзе, месинга и бакра), док се посебно прерачунава шта се може добити препродајом дрвенарије и инвентара.

Трећа карика су резалишни проценитељи који одмах путују у луку у којој је укотвиен брод понуђен на пролеђу. Од њих зависи да ли ће се резалиште преварити и платити више него што ће касније добити за „резанце“. Иако Зекан тај посао ради готово двадесет година!

— Ниједан проценитељ не рони под брод, не опипава и не куца по њему. Мени је довољно да му приђем близу и да се неколико пута прометам просторијама од дно до врха па да погрешним за само неколико десетина килограма!

Изгледа невероватно да се погледом може довести закључак колико килограма својка и обојеног

метала даје један испужени брод, али је тако. Иако Зекан никада није зацрнио своје резалиште.

НЕМА ПРЕВАРЕ

Проценитељева рач је пресудна у одређивању износа који резалиште телексом понуди брокеру. Када се утврди цена, брод се шаље у резалиште. Док се не плати, од компатања нема ништа. Такав два виђена су у септембру у ували Св. Кајао. Резалиште није имало дежите да их исплати.

У трговини половним бродовима нема преваре. Ради се о великом новцу, а као глас брзо се шири. Штета за преварања је непроцењива јер су сви брокери и резалишта као пороцила. Зеничка железара која откупљује „испокан“ брод зна његову куповну цену, па резалиште не може да јој продаје „резанци“ по направној цени. Однос између њих толико је поштен да цену старог својка утврђује договором. Сада Зеничани плаћају килограм око 500 старих динара, а резалиште купује бродове у свету за око 120 долара по тону.

Најтраженији су танкери, од

Вариоцима је довољно и петнаестак дана да раскомадају брод средње величине. Раде брзо, али ничом не жале да се бави тим послом.

Некад била елиса, сада је стпад. Тешна је читавих четрнаест тона.

У ували Св. Каја нашао се и први израђен реморнер у слободној Југославији. Нема му спаса, и он ће завршити у мелезари.

њим се може добити сва сила њомља. Двадесет одсто јефтине су путнички и бродови-фрижидери. Први, зато што је мукотрпно скинути с њих дрвенарију и опрему, други — јер имају унутрашње претраде обложене специјалном чврстом изолационом смеом коју је изузетно тешко „разбити“. Јапанци су практични: не скидају дрвенарију већ путнички брод запале на отвореном мору, пошто претходно пумпама изваде гориво из танкера. Кад се ватра сама од себе угаси, одвуку метални костур у резалиште и растуре га.

Највише резалишта у Европи има Шпанија — око 10, неколико мањих налази се у Грчкој и Италији. Једно у Југославији и то је углавном све. Највећа два на свету су на Тајвану. Сваког тренутка тамо чека на резање бар по 200 бродова!

Заблуда је веровати да се у резалишту нађу неупотребљиви бродови. Напротив, већина још може да плови. Или их „сахрањују“ власници кад почну да доносе губитке, или их прописи појединих држава терају у смрт, или више не харе за њих. Арпске луке на

пример, не примају бродове старије од петнаест, а у сигурност танкера нико не верује, после дванаест година пловнабе. Оквирно, животни век брода је двадесет година.

ХЛЕБ СА СЕДАМ НОРА

Резалиште у Св. Кају код Сплита распарча брод од тринаест хиљада тона за само четрнаест дана! Веома брзо ако се зна колико је тешко пловачег дива претворити у плоче дугачке 7 и широкe више од метра или у резанце.

Комадање брода обавља се напољу. Радници у резалишту ни дана не раде у затвореној просторији! Туче их киша, пече сунце, шиба бура. Она је најгора. Секу швајцс-апаратима. Испред лица им стајало сукља пламен топлоте до 2200 степени Целзијусових!

— Никад не знаш шта и одакле ће те лупити! — веле — Овде се сваки комад гвожђа мери на десетине и стотине килограма. Радите су на броду два брата. Одвелила

се комадина и једног убила на месту, а затим одскочила и усмртила другог који је стајао далеко олате чак код прама! Код нас је тако, кад се откине део онда лети као метак из пушке!

Још гори непријатељ су паре од оловне боје којом су премазани сви бродови, а најгори — експлозија гаса у унутрашњости брода. Истина, гориво се исцрпи и танкови оперу пред резања, али гас се завуче и у најмању дукотину. Није тешко замислити шта се догађа кад пламен швајцс-апарата наиђе на њега...

На све стране зуји, бруји и одзивања од удараца тешких чекиња. Велике маказе, попут гилотине, сецају плоче у мален формат. Стоје на постољу, а ускоро треба да се монтирају нове које су плаћене око пет милијарди старих динара.

Радници зараде месечно око милион старих динара.

Предмети од обојених метала се не режу већ демонтирају и продају мариборској ливници и берском руднику по цени од 5000 старих динара по килограму. Остала опрема: кревети, фењери, завесе,

столски, столице, кухињски фрижидери, ужал, заставе, кваке, ол-носе се у резалишту продавању. Роба олмах плане јер је јефтина.

Има и занимљивости.

Један радник радио је у бродоградилу и тамо учествовао у градњи брода који је после десетак година комадао у резалишту где је у међувремену прешао.

Неког Грка, капетана брода, нису могли да умале да изваде напоље. Извукли су га на силу.

Памте се и три лопова. Узукла су се у тек приспели брод да га први „начну“. Тражили су намирнице којих првих дана увек има у остави. Како је била ноћ, а они нису имали батеријску лампу, упали су у кабину и нипајући по мраку набасали на морнара. Момак је био тврдог сна и снавао је у оделу. Мислећи од његових леђа да је врећа са кафом, лопови су извадили нож да „просеку цак“. Севнуло је сечиво. Морнар је вриснуо, а на смрт преплашени лопови дали се у бекство.

У три смо напустили резалиште. Као да смо били у руднику.

Милеико Тодоровић

ЈАХАТИ СУ УСТР

ИЗУМ СКИТА

Ни стари Грци ни стари Римљани нису познавали седло. Да се спретно може јахати и на неоседланом коњу види се и данас у циркуским аренама. Индијанци из Великих равница, јахачи на гласу, нису употребљавали седло. Али, јахач навикнут на седло тешко би се одрекао његових преимућстава.

Седло су вероватно први употребили Скити. О гоме сведоче прикази на сребрном посућу нађеном у јужној Русији из 8. века пре наше ере. Седло су од Скита преузели Словени, а од њих Германи.

Италски народи нису знали за седло — оно је у римску војску доспело тек са варварским плаћеничким четама. У целој Европи седло је у општој употреби од средњег века.

Постоје два основна типа седла од којих су настала готово сва остала — мађарско и маварско.

Од хунског или мађарског настало је енглеско седло, Мак Клеланово седло и тркачко седло.

Од маварског или шпанског развило се каубојско седло са високим облучјем.

У Америци се сматра да је тврдо седло погодније и за коња и за јахача ако се стално употребљава. Постављена седла, опет, боља су за повремену и краћа јахања.

Ако би каубој за коцкарским столом ставио своје седло као улог, то је било као да продаје душу.

Типично каубојско седло први је направио сарач Е. Л. Гелетин из Денвера у америчкој држави Колорадо 1875. године. То је било прилагођено равничарско седло које је, опет, представљало верзију шпанског седла из 16. века, из времена шпанског рата када су конквистадори ујахали у Мексико.

Шпанско седло тежило је око двадесет килограма, имало је дрвени костур, било мекано постављено и пресвучено свиленим плишем. Висок предњи ункш одговарао је исто тако ви соком задњем, оштро закривљеном да јахач у жару борбе не би склизнуо из седла.

Облучја (ункаши) били су оковани украсним

сребром као и дугачки листови с обе стране облучја. Листови су ноге јахача штитили од оштрих бодљи циновских пустињских кактуса и служили за одбијање непријатељских копаља. Ниске узенгије држале су ноге јахача у удобном правом положају.

Ово војничко седло није одговарало освајачима нових америчких равничарских пространа и морало је да буде прилагођено потребама каубоја, чувара непрегледних крда говеда.

Говорило се да је каубој човек који има храброст и коња. Упркос изреци каубоји нису обавезно морали да имају сопственог коња, али су увек имали своје седло. Седло је било понос и дика сваког каубоја.

Од удобности седла зависио је живот каубоја који је на коњу обично проводио и по десет сати дневно. Стога је седло морало савршено да одговара јахачу, баш као пешаку чизма. После напорног дана оно му је често служило као узглавље ако занончи под ведрим небом, или у нечијој штали.

У одређеним приликама

од каубоја се очекивало да позајмљује или дели са друговима своју имовину — пиштољ, шешир, чак и чизме. Седло никада. Каубој је сакрањиван са својим седлом.

Прво заиста амерично

Добро седло могло је да кошта колико једна каубојска месечна „плата“, тридесетак долара од претотинак година, и претпостављало се да ће га служити читавог живота. На Дивљем западу се певала песмица: „Ено Џимија, јаше у седлу од сто долара на коњу од десет долара!“

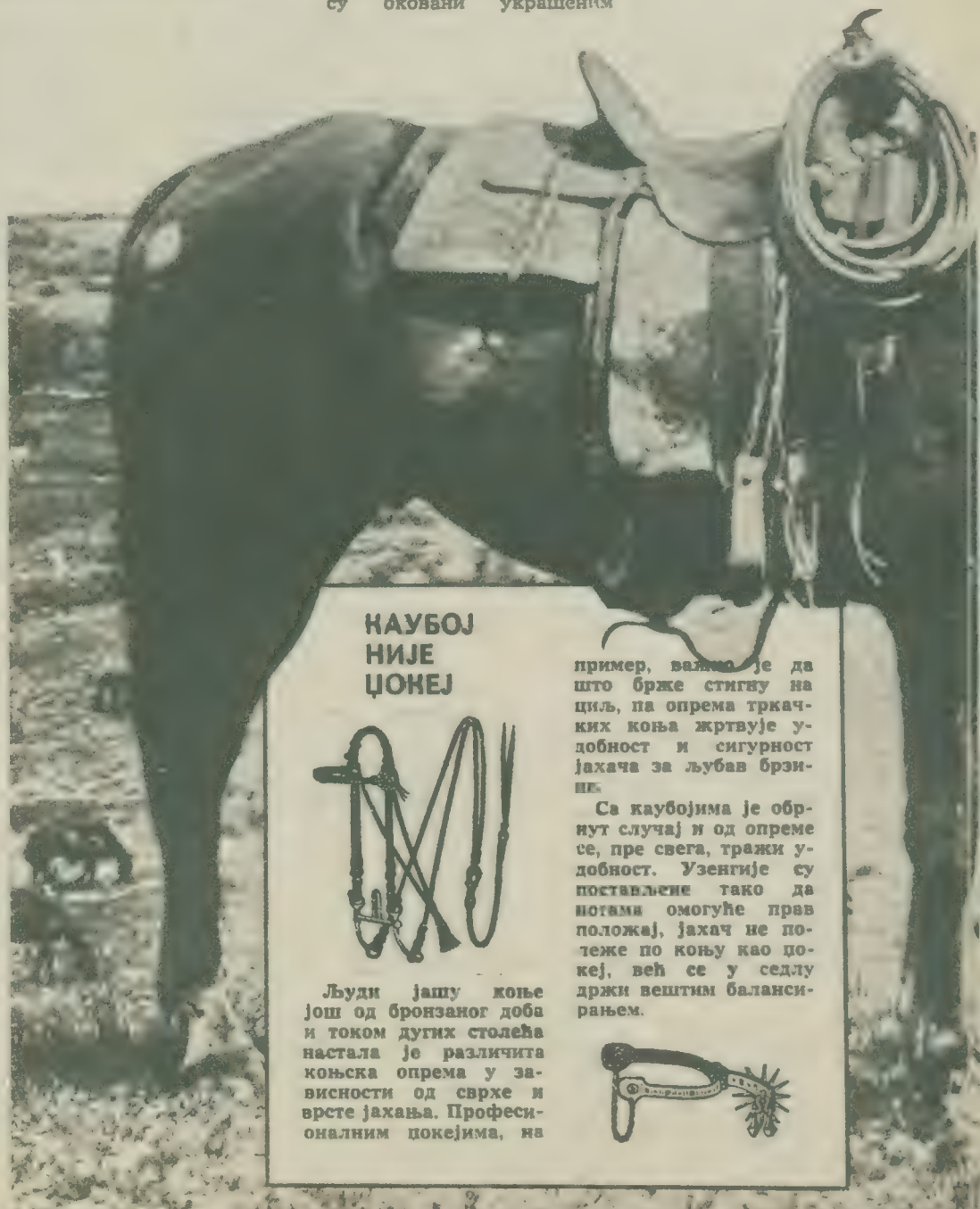
ВИСОНЕ ШТИНЛЕ

Постоје докази да су узенгије коришћене у Асирији пре скоро три хиљаде година и у Кини за време династије Хан пре око две хиљаде година. У Европи нису

биле познате пре најезде Хуна под страшним Атилом између 441. и 453. године.

Узенгије, по свој прилици, потичу из централне Азије. Јахачи у средњовековној Европи редовно су употребљавали седла са узенгијама. Да би се избегло запетљавање ноге у узенгији при евентуалном паду, прављене су или веома широке узенгије или узенгије са штитицима. Из истих разлога каубоји су носили чизме са високим потпетицама.

У давна времена када су коњска леђа била најмасовније превозно средство, путнику се за срећан пут служила чашица жестоког пића названа „узенгијина здравица“.

КАУБОЈ НИЈЕ ЦОКЕЈ

Људи јашу коње још од бронзаног доба и током дугих столећа настала је различита коњска опрема у зависности од сврхе и врсте јахања. Професионалним цокејима, на

пример, ваљало је да што брже стигну на циљ, па опрема тркачких коња жртвује удобност и сигурност јахача за љубав брзине.

Са каубојима је обрнут случај и од опреме се, пре свега, тражи удобност. Узенгије су постављене тако да ногама омогуће прав положај, јахач не потеже по коњу као цокеј, већ се у седлу држи вештим балансирањем.

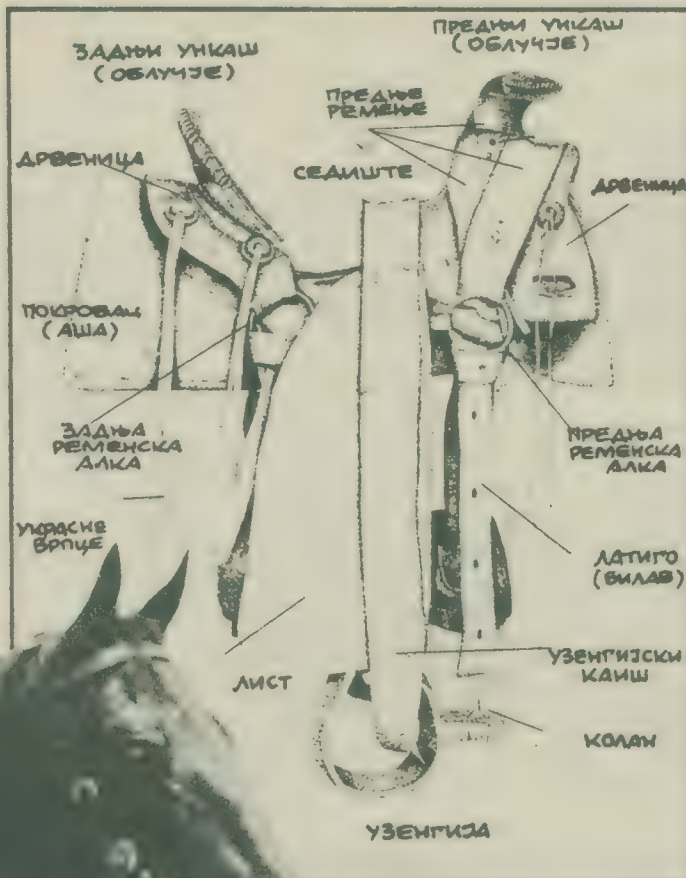
АВНО

Седло је једина имовина коју
каубој никада није губио,
продавао или позајмљивао.
Са њим је ишао и у гроб.

Прво заиста америчко седло приписује се такозваним вакеросима — мексичким каубојима. Они су задржали дрвени костур војничког седла и оба ункаша, само су ункаши постали нижи и тањи, а задњи је повијен уназад што је помогло да се брже и лакше узјаше и сјаше.

Сјајни плиш замењен је кожом која се лакше на бављала и дуже трајала. Метални глежњаци су сасвим избачени из употребе а кожни покривач постао је већи да би боље заштитио осетљива леђа коња.

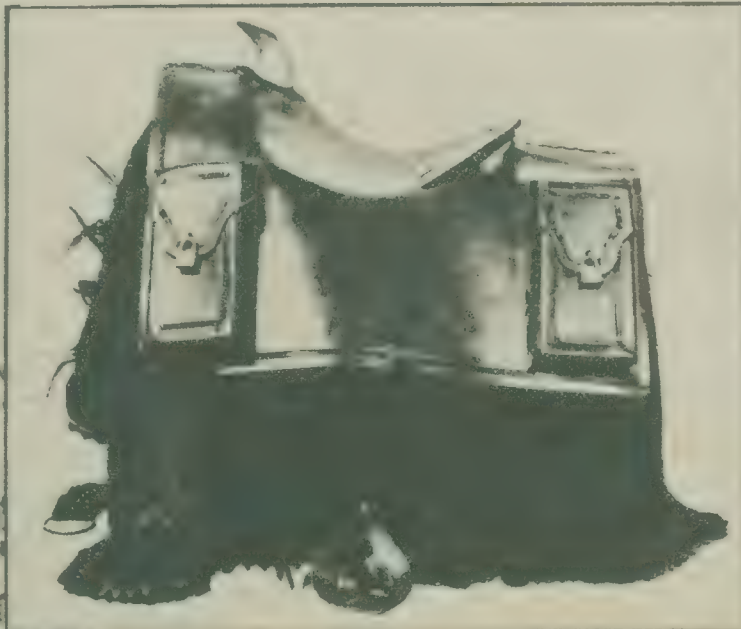
Узengiје су прављене од шупљег дрвета и биле о-

Седло са
Диалог запада,
настало за
потребе
каубоја.

Седло федералне
коњице развило се
од пруско-
мађарског.

Седло Пони
експреса са четири
цепе за писма.

бложене кожным штитницама, такозваним тападерасима, који су ноге јахача бранили од кактуса. Ово седло, названо седлом калифорнијске мисије, појавило се око 1830. године.

Равнотежа и вештина

Тексаско седло из 1835. године настало је када је трговина стоком доспела до Тексаса и ту доживела први бум.

Оно се разликовало од седла калифорнијске мисије. Пре свега, избачен је велики кожни покривач. Шупље дрво за узengiје замењено је куваним, знатно јачим и отпорнијим. Предње облучје морало је да постане дебље и јаче да би издржало конопце за хватање говеда. Кожни листови с обе стране продужени су од седишта до врха узengiја да ознорени коњ не би квасио ноге јахача.

Седло је добило и дво-струки колан да би чврсто стајало на леђима коња при варатоломном хватању говеда ласом. Задњи колан обезбеђивао је равнотежу, али није смео да буде сувише затегнут да не би повредио коња.

Војничко седло имало је ватрени или шпански ремен са коланом причвршћеним око предњег дела коњског трбуха. Код каубојског седла овакав колан морао је да ишчезне јер је јахач лако испадао из седла при бацању ласа.

Равнотежа каубојског седла била је од пресудне важности. Који каубој не би изгубио живце када би, после сваког хватања говеда ласом, морао да сјаше и подешава положај седла, под условом да већ није испао из њега? Предњи ункаш морао је да издржи трзаје и потезања разжареног бика тешког хиљаду килограма и због тога је колан промењен.

Такозвани трочетвртински ремен давао је седлу најбољи баланс, али је те-

жио да склизне напред и олабави га.

Сваки вакерос иоле достојан овога имена могао је да заузда бика балансирајући у седлу и, наравно, највише је волео једно-струки колан уздајући се у сопствену вештину. Овакав омиљени колан састојао се од кожног ремења причвршћеног испод самог коњског трбуха.

Дизајнер са рене Потоман

Седло федералне коњице употребљавала је коњица Сједињених Америчких Држава од 1858. године. Његов „дизајнер“ био је Џорџ В. Мак Клелан, први заповедник армије у бици код реке Потоман.

Као узор послужило му је пруско-мађарско седло. Војник федерације, такозвани трупер, морао је у седлу да се држи усправно као да је прогутан мотку, што значи да ни у ком случају није смео да полегне по коњу. Због тога му је било неопходно одговарајуће седло.

Мак Клеланово седло прављено је од буковине или тополе. Имало је кожно седиште на покривцу од нештављене коже и облучја ојачана металним плочама. Футрола за карабин висила је са десне стране.

Ово седло било је у употреби, уз незнатне промене, све док јахаћи коњи нису повучени из америчке армије.

Калифорнијска верзија

Каубојско седло је до 1870. године претрпело још низ промена. Последња верзија, пред појаву денверског седла, прављена је искључиво од коже и била је тежа и дужа него икада. Баш та масивност седла омогућила је каубојима стабилније и удобније јахање.

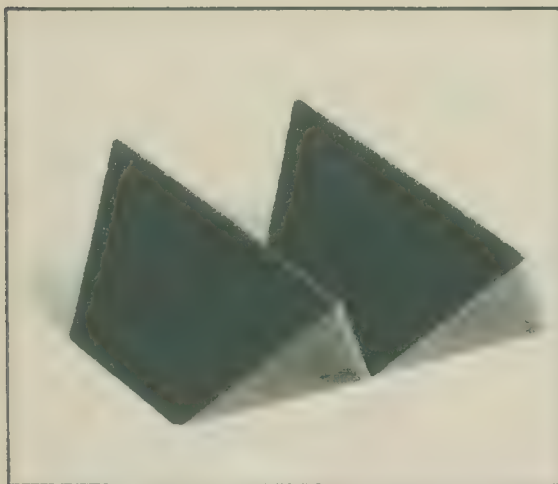
Најзад се, 1875. године, појавило денверско седло, рукотворина већ поменутог сарача Гелетина. Оно је обједињавало све добре стране претходних верзија и типова, али је имало и један крупан недостатак — остављало је ране на леђима коња.

Проблем је дефинитивно решило калифорнијско седло. Оно је било пет килограма лакше од денверског а и краће. Покривач је поново избачен а висок метални или дрвени ункаш поново уведен.

Коњ оседлан калифорнијским седлом могао је лако и без повреда да превали и сто педесет километара одједном.

Западна обала је постојбина калифорнијског седла и каубоји га употребљавају и данас.

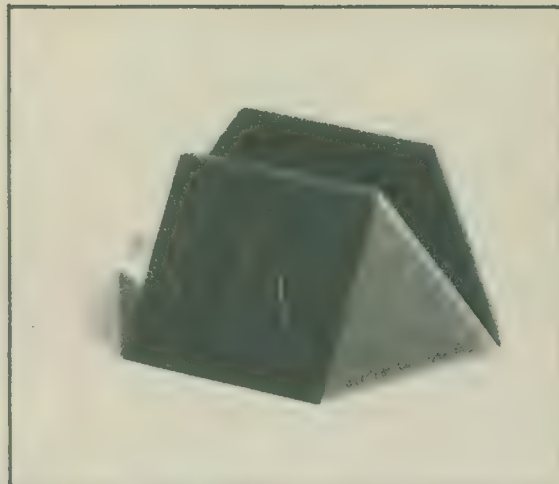

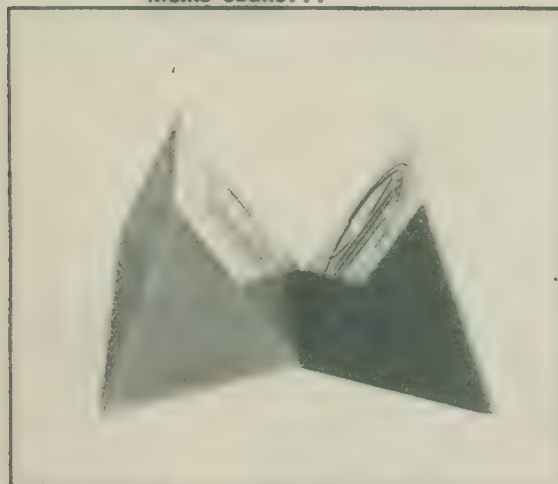
Може овако...

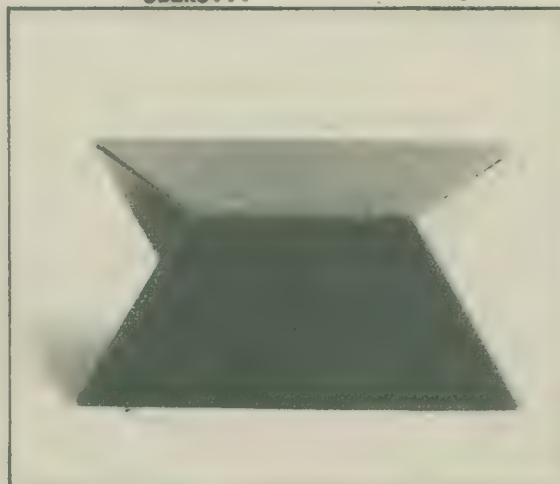
овако...

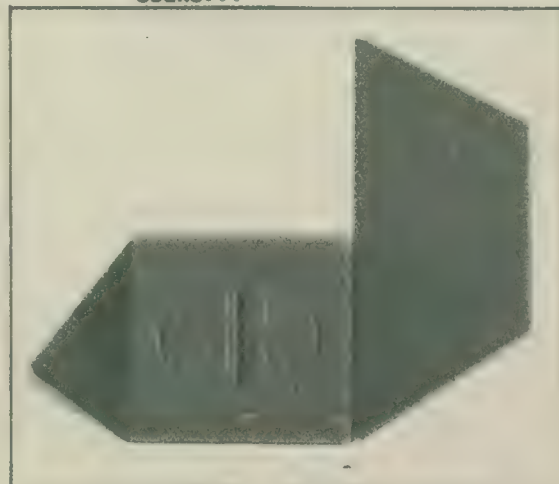
овако...

Може и овако...

и овако...

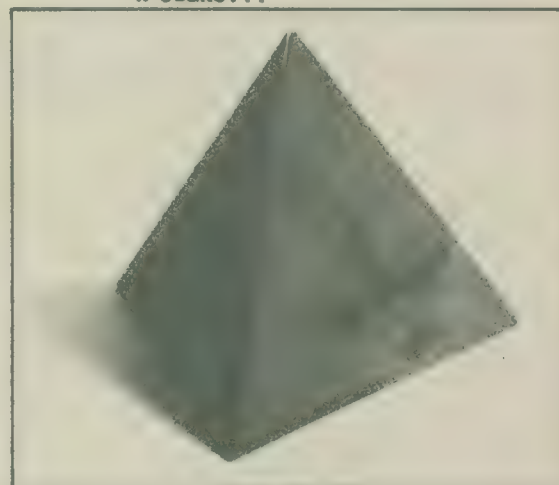
и овако...

Па овако...

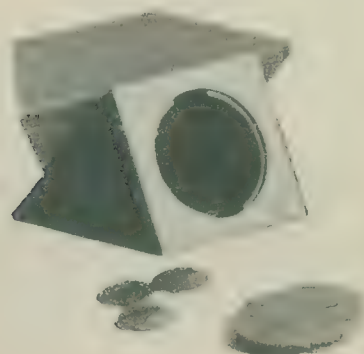
и овако...

Али треба — овако!

Хајде да се мењамо!

Ви нама — новац који сте уштедели,
да га чувамо све док вам не затреба.

Ми вама — штедну књижицу и
ЧАРОВНУ ПИРАМИДУ? да се забавите
и да у њу стављате ситан новац.
Ситниш уопште не смета ако се штеди!

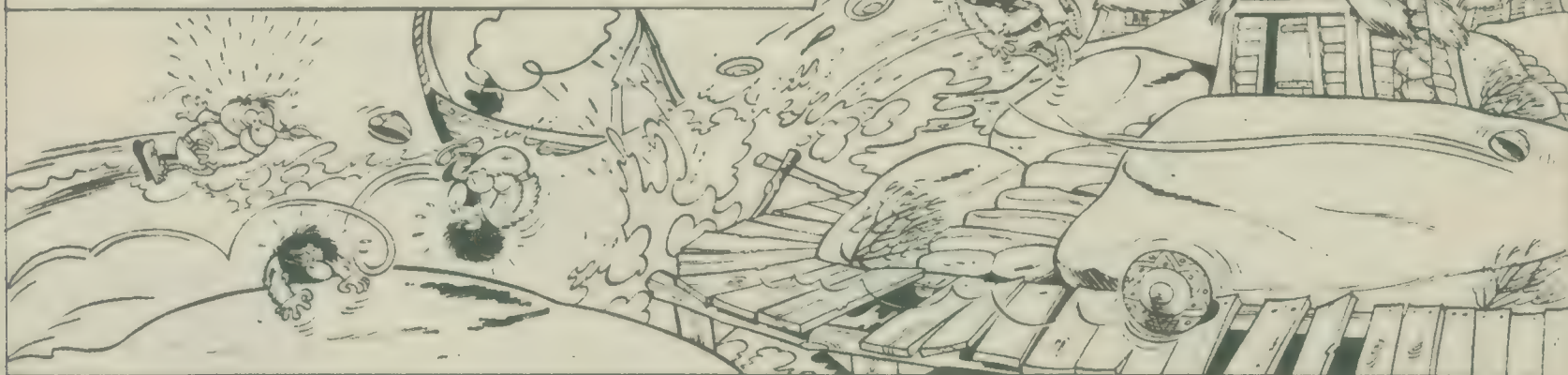
Касица као касица. Е, није!
Ни касице нису оно што су биле.
Ово је ЧАРОВНА ПИРАМИДА.

Кад од једног правиш два — то је лако,
ал' од два да направиш једно...
Како? Пише у књижици па ће и то
бити лако. А да л' може свако?
Дај неком да проба. Ту почиње забава.
Окрени, обрни... ЧАРОВНА ПИРАМИДА.

**ЈУГОСЛОВЕНСКА
ИЗВОЗНА И КРЕДИТНА
БАНКА**

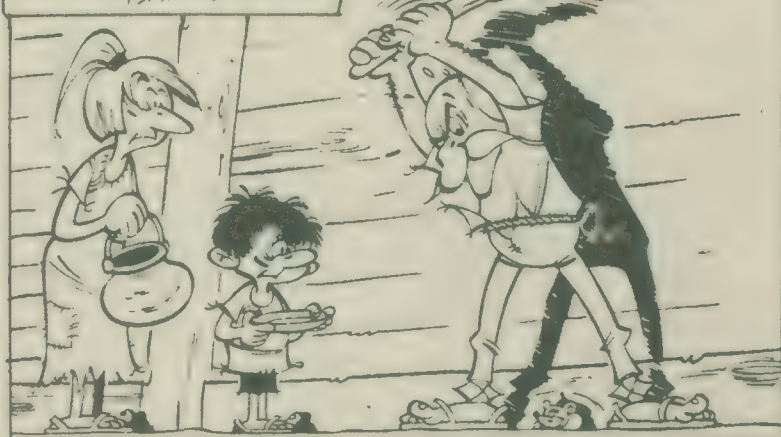
ТЕ ГОДИНЕ У ЗЕМЉИ КРАЉА ХАРАТДА ТЕПО-
КОСОГ ВЛАДАЛА ЈЕ ЦИЧА ЗИМА. СНАЖАН ВЕТАР
БРИСАО ЈЕ СВЕ ПРЕД СОБОМ И БАЦАО У МОРЕ...

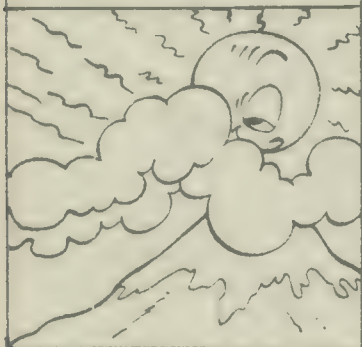
НАСТАЛА ЈЕ ВЕЛИКА ПЛАД МЕ-
ЂУ ЖИВОТИЊАМА...

... А И МЕЂУ ТЉУ-
ДИМА...

ПРОПЕГЕ ЈЕ ЧВЕ-
ЛИКО ОДМАКЛО КАД
СЕ НА НЕБУ ПОЈА-
ВИЛО СТИДЉИВО
СУЊЕ...

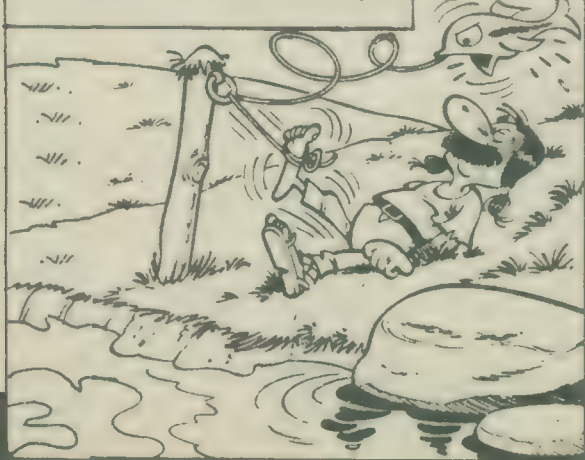
ИЗГЛАДНЕЛИ И УТОРНИ ВИКИ-
ЗИ ДАЛИ СУ СЕ БЕЗ ОДУШЕВЉЕ-
ЊА НА ПОСАО...

ОПШТИ УТОР...

... СПРЕЧАВАО ЈЕ И
НАЗОБИЧНИ ПОСАО...

ПРЕХРАНИТИ
СЕБЕ И ПОРО-
ДИЦУ...

... ПОСТАЛО ЈЕ ВЕЛИ-
КИ ПРОБЛЕМ...

ТАКО ЈЕ БИЛО И НА
ДВОРУ КРАЉА ХАРАЛДА...

ВИКИНЗИ? ДА ВИХ СПАСАО КРАЉЕВ-
СТВО ОД ГЛАДИ, ОДЛУЧИО САМ ДА ПОША-
ЉЕМ ЕКСПЕДИЦИЈУ У НОРМАНДИЈУ? ЗА
ТАКАВ ПОДВИГ, ПОТРЕБАН НАМ ЈЕ КОМАН-
ДАНТ, ХРАБАР, МАШТОВИТ, МУДРА...

ЗАТО ИМЕНУЈЕМ
ВЕРНИСОНА?

ВЕРНИСОНА?
НИХ?
СУВИШЕ
ЈЕ
МАЛИ?

И ЈОШ
ТАКО
МАЛИ?

РАЗМИСЛИ
КРАЉА...

ПОСЛЕ КРА-
ЉЕВ ДОГОВО-
РА...

ПОШТО ЈЕ ПРЕДЛОГ
ЈЕДНОГЛАСНО УСВО-
ЈЕН, НЕКА ВИКАЧИ ОБ-
ЈАВЕ ДА СЕ ПОЗИВАЈУ
ДОБРОВОЉЦИ...

... ШИРОМ ЗЕМЉЕ ...

ШТА ЈЕ ТО,
ТАТА?

ВАЉДА
ВИКАЧ?

ПО НАРЕЂЕЊУ
КРАЉА
ХАРАЛДА?

ПРОЧУЛИ
ГЛАС

КАКО?
ШТА
ГОВО-
РИШ?

ВИКАЧ КРАЉА
ХАРАЛДА
ГОВОРИ СВИМ
ЗАТВО-
РЕНИ-
ЦИМА...

ЦЕНТРАЛНИ
ЗАТВОР

ОКУПИТЕ СЕ
ТРКОМ?

МАТО КАСНИЈЕ...

...СВИ ЗАТВОРЕ-
НИЦИ КОЈИ СЕ ЈА-
ВЕ ЗА ДОБРОВОЉ-
НЕ, БИРЕ ОСТО-
БОБЕНИ НА
БОЈИШТУ...

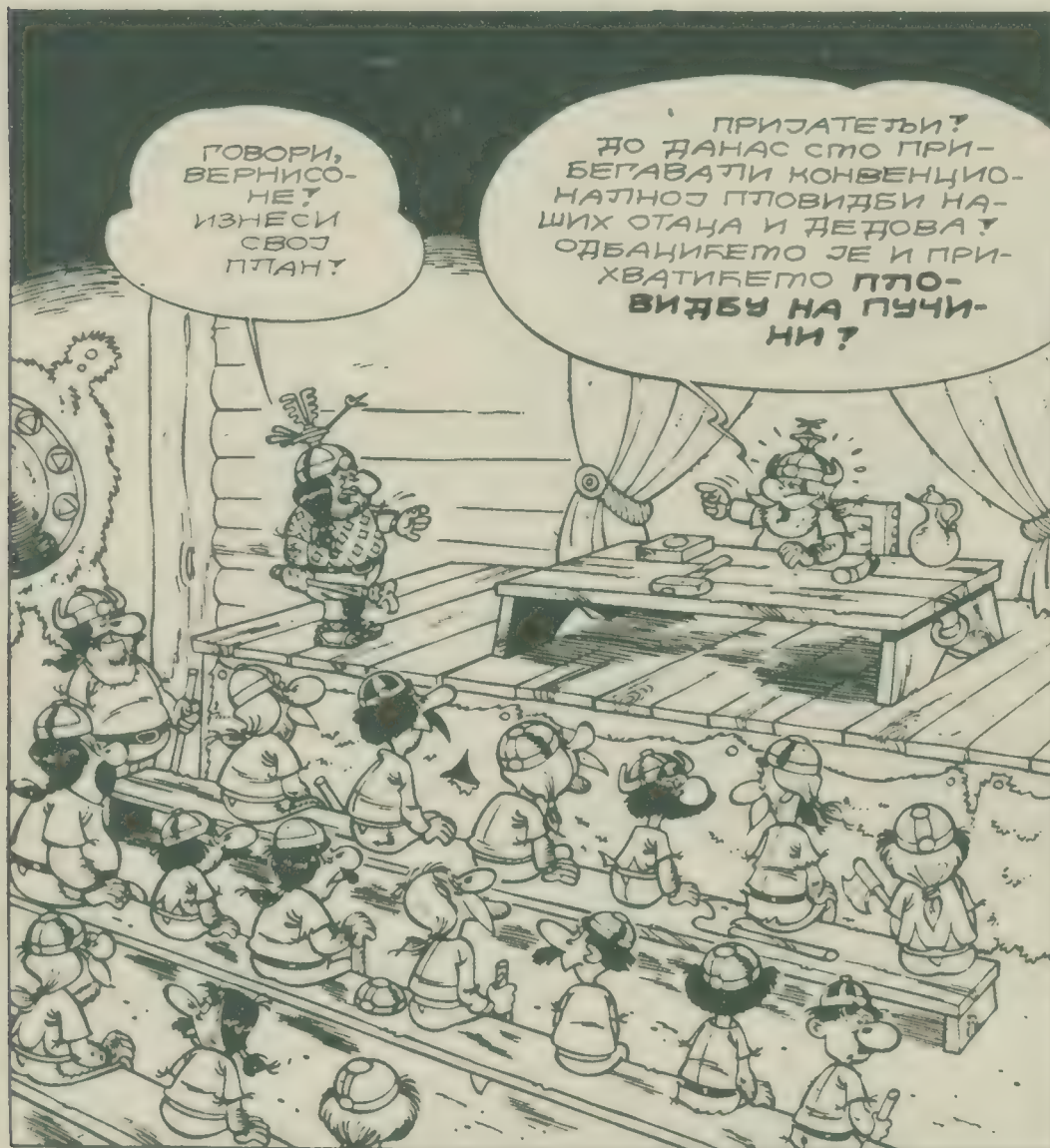
ЈЕ СИ ЛП'
ЧУО, ПОП-
ТРОНСОНЕ?
ТО ЈЕ
ПРИТИ-
КА?

НЕКЕМО
СЕ ПРЕМИШ-
ЉАТИ,
ГОСПОДА-
РУ?

ГОВОРИ,
ВЕРНИСО-
НЕ?
ИЗНЕСИ
СВОЈ
ПЛАН?

ПРИЈАТЕЉИ?
ДО ДАНАС СМО ПРИ-
БЕГАВАТИ КОНВЕНЦИО-
НАЛНОЈ ПЛОВИДБИ НА-
ШИХ ОТАЦА И ДЕДОВА?
ОДБАЊИМО ЈЕ И ПРИ-
ХВАТИМО ПЛО-
ВИДБУ НА ПУЧИ-
НИ?

ОВА НОВОТАРИ-
ЈА МОГУЋА ЈЕ ЗА-
ХВАЋУЈУКИ МОЈ
ПОСЛЕДЊЕМ ОТКРИ-
ЋУ БУСО-
ЛИ?

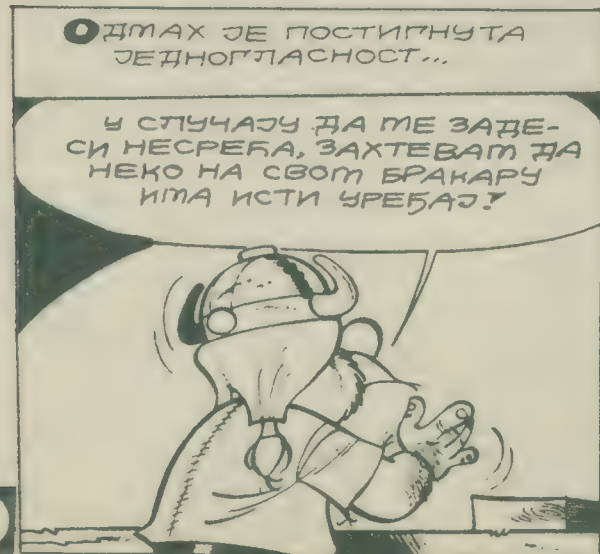

СА СВОЈИМ УРЕБАЈЕМ БИ-
ЋУ НА ЧЕЛУ КОНВОЈА И ОД-
ВЕШЋУ ВАС ПРАВО ДО НОРМАН-
ДИЈСКЕ ОБАТЕ? ТАКО БЕМО
УШТЕДЕТИ У ВРЕМЕНУ?

ОДМАХ ЈЕ ПОСТИГНУТА
ЈЕДНОПЛАСНОСТ...

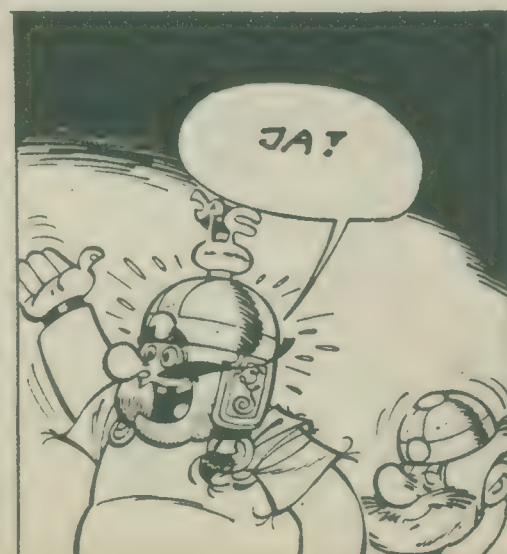
У СЛУЧАЈУ ДА МЕ ЗАДЕ-
СИ НЕСРЕЋА, ЗАХТЕВАМ ДА
НЕКО НА СВОЈ БРАКАРУ
ИМА ИСТИ УРЕБАЈ?

БЗЗЗЗЗЗЗ
ШУШУШУ
ЗЗЗЗЗЗ...

ЈА?

БРАВО, ГИРАНСОНЕ? ТО
ЈЕ ПРИЛИКА ДА СЕ ИС-
КУПИШ ЗА РАНИЈЕ ГРЕШ-
КЕ...

СТЕ ДЕБЕГ ДАНА...

ОВА ЕКСПЕДИЦИЈА ЋЕ МИ
ОМОГУЋИТИ ДА ПОСТАНЕМ
МИЋЕНИК ХАРАТДА ТЕПО-
КОСОГ...

... И ДА ИСТЕЈЕШ
ВЕРНИСОНА, ГОСПО-
ДАРУ?

ОВА
БУДАЛА
СВЕ
СХВАТА
ОЗБИЉ-
НО?

ТО ЈЕ ПОСТОЈЋЕ ЗА
МОЈ УРЕБАД? НА ГУ-
РАНСОНОВОМ ДРАКА-
РУ БИЋЕ ИСТО
ТАКВО?

ДОЗВОЛИ МИ,
КРАЉУ, ДА КА-
ЖЕМ КОЛИКО САМ
СРЕЊАН ШТО
ИМАМ ОВАКВОГ
ВОЂУ?

ДОБРО, ДОБ-
РО? СУТРА ЈЕ
ПОПАЗАК, О
ГОРДИ
ВИКИНЖЕ?

УСКОРО ЈЕ ПОЧЕЛО НЕЖНО ОПРАШТАЊЕ...

ОВАКО ЋЕ
МЕ СЕ ПОНЕ-
КАД СЕТИ-
ТИ?

НЕМОЈ СУ-
ВИШЕ ДА СЕ
ЗНОЈИШ И
ДОНЕСИ МИ
НОРМАНДИЈ-
СКИ ОРГАН?

ПОДСЕЋАМ ТЕ, ОСКАРЕ,
ДА МИ ТРЕБА НОВА
ХАЋИНА...

ЗА ТО ВРЕМЕ НА ДВО-
РУ...

ВРЕМЕ ЈЕ,
О, КРА-
ЉУ?

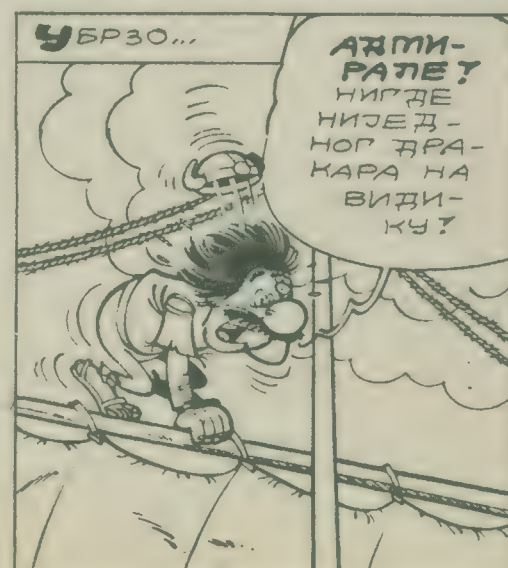
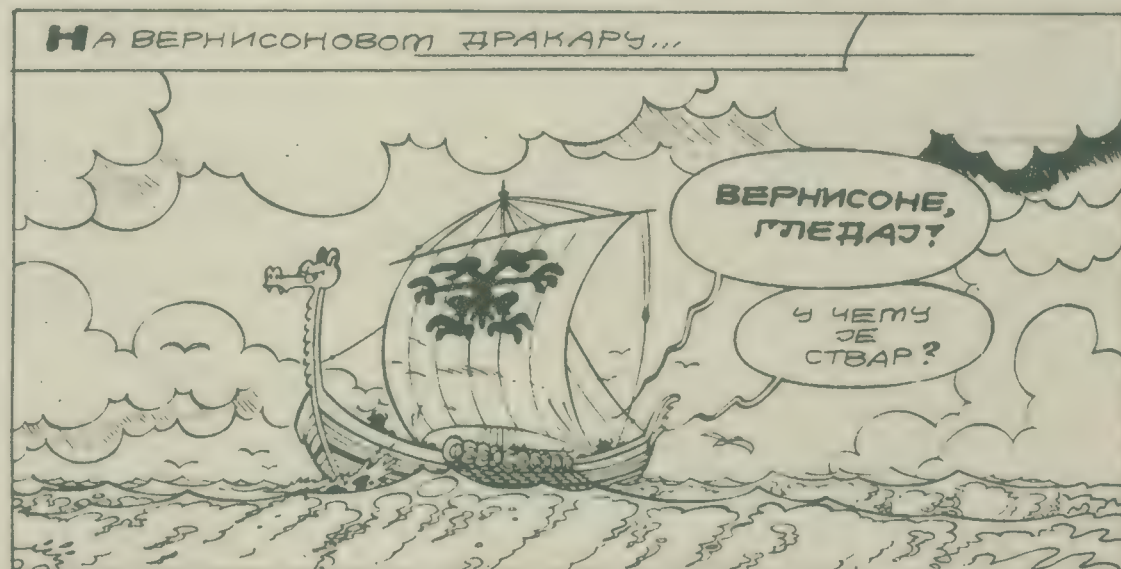
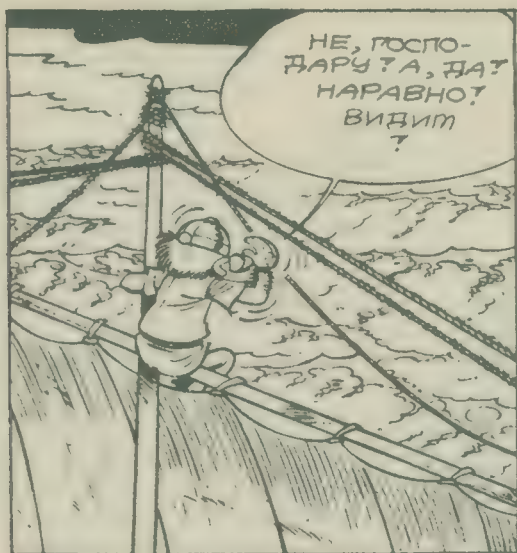
У СВЕЧАНОМ ОДЕЉУ КРАЉ СЕ ПОПЕО
НА ПОЧАСНУ ТРИБИНУ...

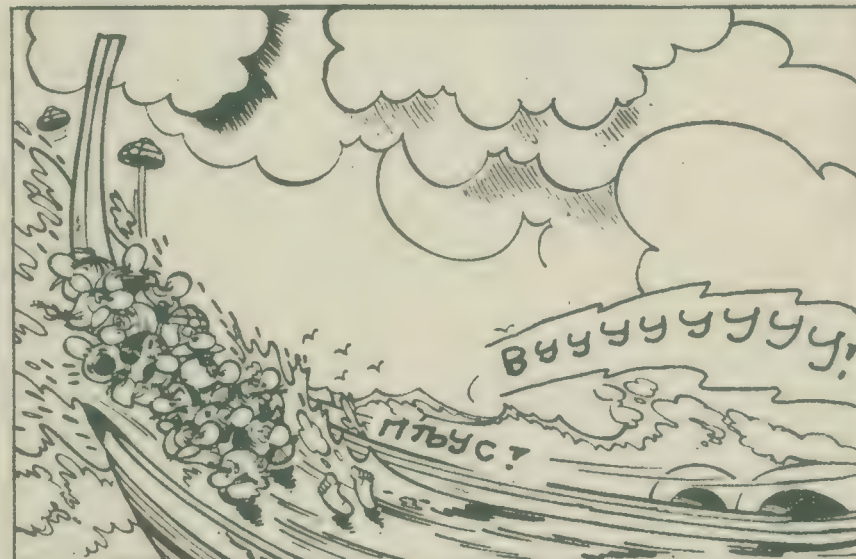
ЖИВЕТА ПОСАДА
ЕКСПЕДИЦИЈЕ...

ЖИВЕО КРАЉ!!!

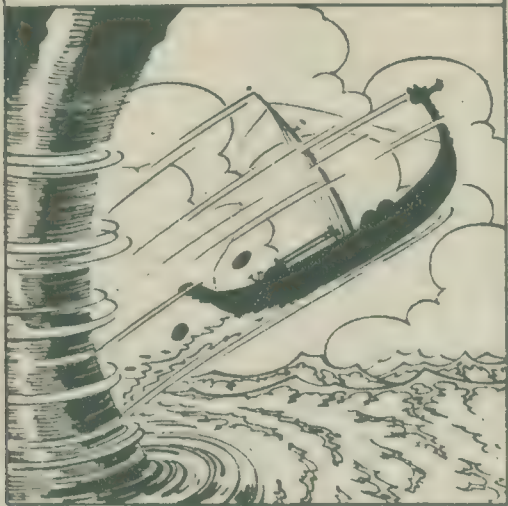
МЧУЧУЧУ?

ОДЈЕДНОМ ...

СПАСЕНИ
СТО? ИЗПАЗИ-
МО ИЗ ОПУ-
ЖЕ?

ЛЕТИМО?

ИЈААААО?
ПОПОМИНЕМО
СЕ?

?

БРЗО
ЈЕДРА?

ТО ЌЕ
УБЛАЖИ-
ТИ
ПАД?

ЖИВЕО
АДМИРАЛ?

СПАСЕНИ
СТО?

УСПЕЛО
ЈЕ?

ХВАТА,
ОДИНУ?

САД МОЖЕМО ДА
СЕ ПРИДРУЖИМО
ОСТАТКУ
ФЛОТЕ?

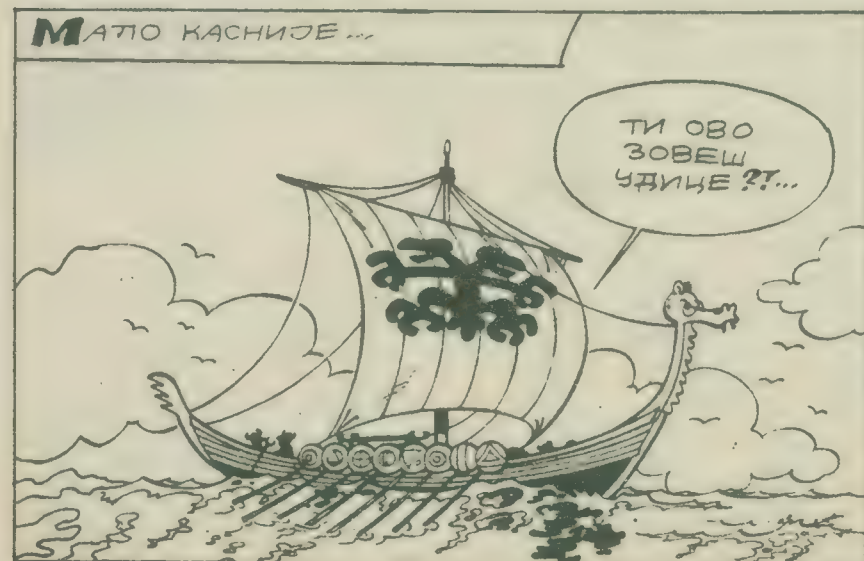
СТУШАЈ, ВЕРНИСОНЕ,
ВРЕМЕ ЈЕ ДА УПОТРЕ-
БИШ СВОЈ ЧУВЕНИ
УРЕЂАЈ?

ДОБРО?
СКИНИМО
ЗАШТИТНИ ОПОТ?

ТАКО МИ
СВИХ ИРВАСА
ПАПОНИ-
ЈЕ?

А ТО ВРЕМЕ ГУРАНСОН И ПОЛТРОНСОН
ЗАДОВОЉНО СУ ТРЉАТИ РУКЕ НА
СВОЈ ДРАКАРУ...

НАЈЗАД СМО УСПЕТИ
ДА СЕ ОТАРАСИМО
ВЕРНИСОНА?

ОДАНИ МОЈ
СЛУГО, ОД-
ЛИЧНО СИ
ОБАВИО
СВОЈ
ПОСАО?

ЗАХВАЉУЈУКИ ИЗУ-
МУ ОНОГ БЛЕСАВОГ
ВЕРНИСОНА, ЗАЧАС
РЕМО СТИГИ У НОР-
МАНДИЈУ?

ЈАКО РЕМО СЕ НАПЉАЧ-
КАТИ И ДОНЕРЕМО БО-
ГАТ ПЛЕН НАШЕМ
НАРОДУ?

У ИСТО
ВРЕМЕ, СТЕ-
БИ РЕШ НА-
КЉОНОСТ КРА-
ЂА ХАРАТ-
ДА...

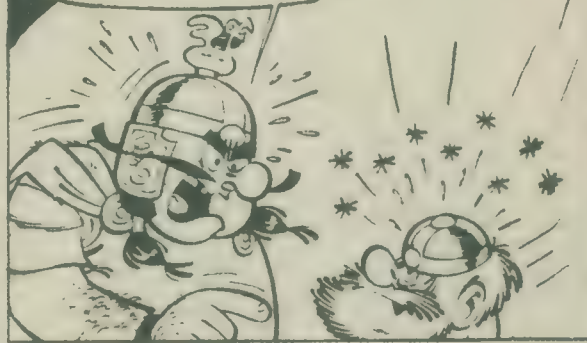

ХЕ,
ПОСЛОВИ
ТИ ОД-
ЛИЧНО
СТОЈЕ?

МОЈИ ТАКО-
ЂЕ, ГОСПО-
ЂАРУ? ПОСТАВИ-
РЕШ МЕ
БАР ЗА
МИНИС-
ТРА?

ПОСТАВИКУ ТЕ
ЗА ШТА МИ СЕ
БУДЕ ХТЕЛО?
А САД, УБЈАТИ
И...

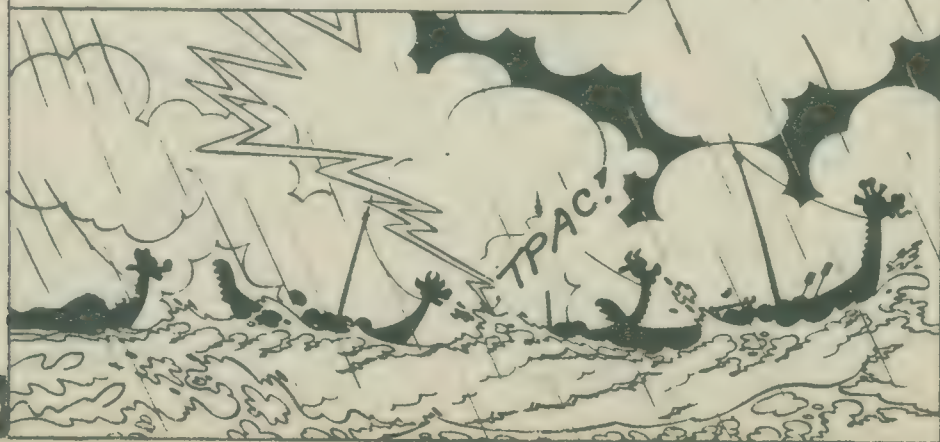
... ДРЖИ ДОБРО КОР-
МИЛО ЈЕР СЕ СПРЕМА
ОПУЦА, А ЈА ДА ПРО-
ВЕРИМ ПРАВАЦ НА БУ-
СОТИ?

НА ВИДИКУ СУ СЕ ПОЈАВИЛИ ЦР-
НИ ОБЛАЦИ...

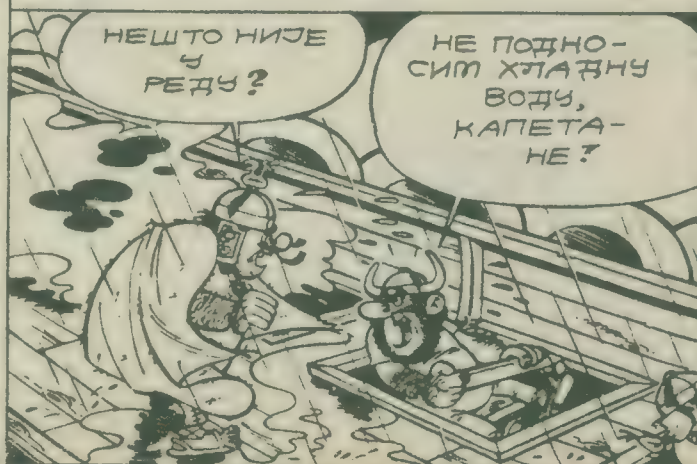
НА ГУРАНСОНОВУ ФЛОТУ СРУЧИ-
ЛАСЕ ОДЈЕДНОМ СТРАШНА
ОПУЦА...

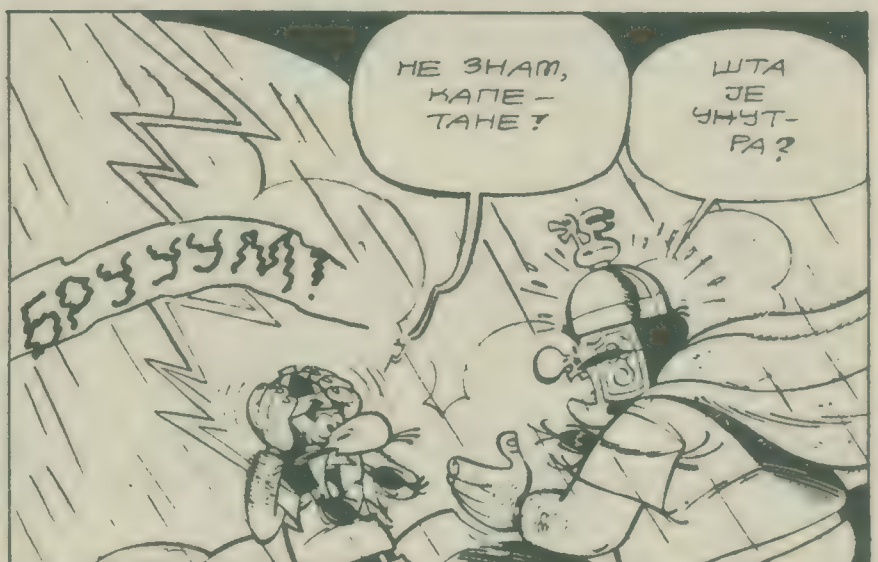
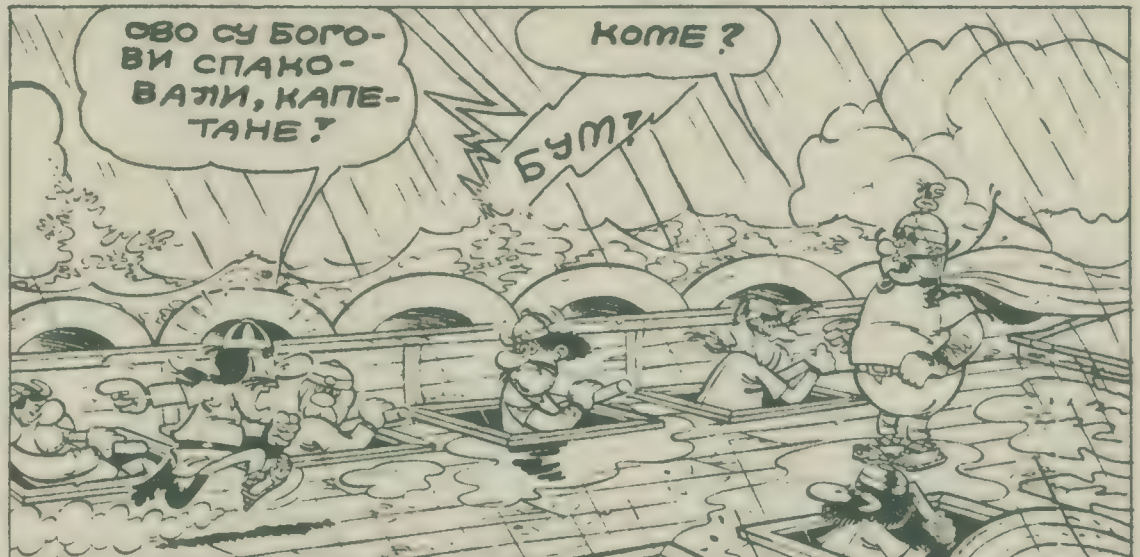

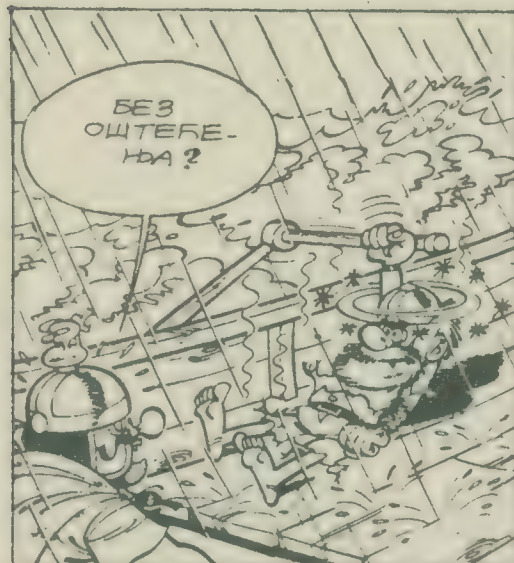
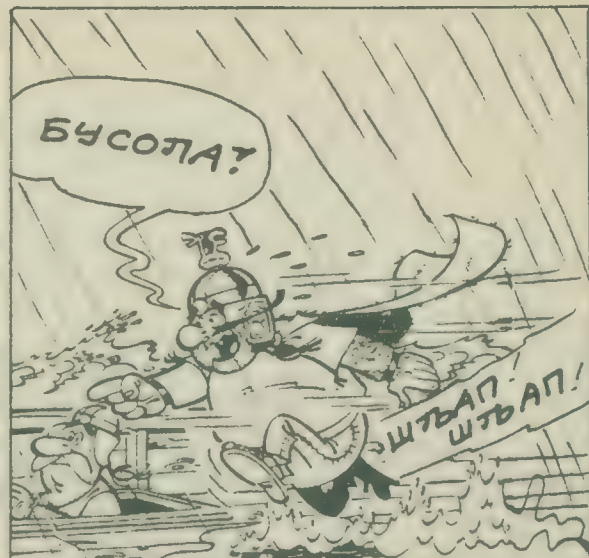
ВОБА ФЛОТЕ БРИЖНО ЈЕ ОБИПЛА-
ЗИО СВОЈЕ ТЈУДЕ...

НЕШТО НИЈЕ
У
РЕДУ?

НЕ ПОДНО-
СИМ ХЛАДНУ
ВОДУ,
КАПЕТА-
НЕ?

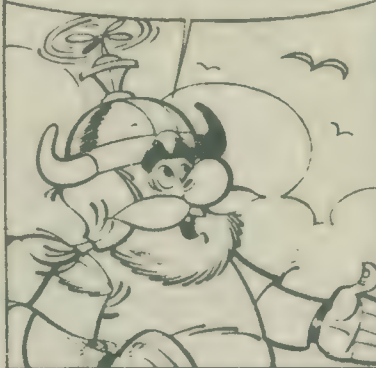
ГУРАНСОН НИЈЕ
ЗНАО ДА ЈЕ БУ-
РА ПОРЕМЕТИ-
ЛА МАГНЕТСКА
СВОЈСТВА ИГ-
ЛЕ И ДА ЈЕ
САД ПОКАЗИ-
ВАЛА ЈУГ
УМЕСТО
СЕВЕ-
РА
...

ЗА ТО ВРЕМЕ ВЕРНИСОН ЈЕ ПЛОВИО
ДАЉЕ...

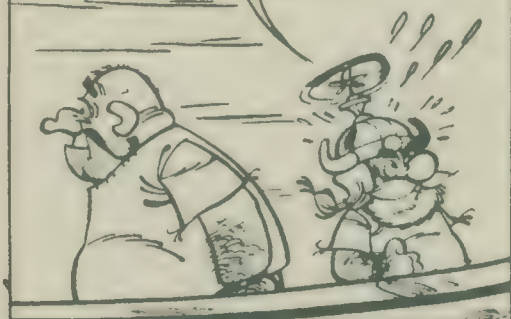
ОНДА БЕМО ПРО-
ЧЕНИТИ ПРАВА
ЗА НОРМАНДИ-
ЈУ?

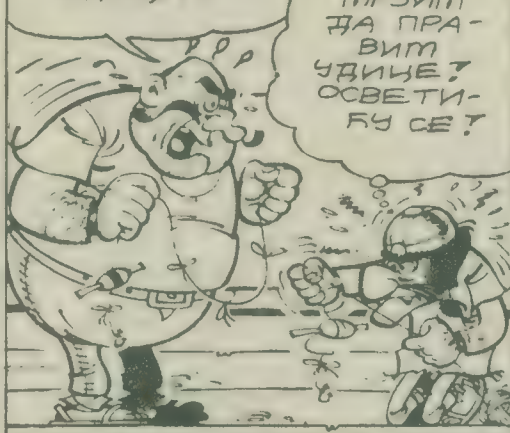
МОРАМО СПРЕЧИ-
ТИ ОНОГ ПУКАВОГ
ГУРАНСОНА ДА
УВУЧЕ ОНАЈ ЈАДНИ
НАРОД У СВОЈУ
ЗАВЕРУ?

ГАДНО МЕ ЈЕ ПРЕ-
ВАРИО? ВУК ЈЕ ВУК,
И ОВЧИЈОЈ КОЖИ?
КАД РЕКОХ ОВЦА, СЕ-
ТИХ СЕ ДА СУ НАМ ЗА-
ЛИХЕ ХРАНЕ МАЛЕ...

КАКВИ СУ ТО ЧВО-
РОВИ ПО ЧДИЦА-
МА? ЈОШ СТО
ЧДИЦА?

ЗЕМЉА?
ЗЕМЉА?

НИСАМ СЕ
НАДАО ДА
БЕМО ЈЕ ТАКО
БРЗО УГЛЕДА-
ТИ? ШТА ЛИ
ЈЕ ТО?

ПАЖЊА?
СТЕНЕ?

НИКАД
НИСАМ
ВИДЕО
ОВАКВО
СТЕ-
ЊЕ?

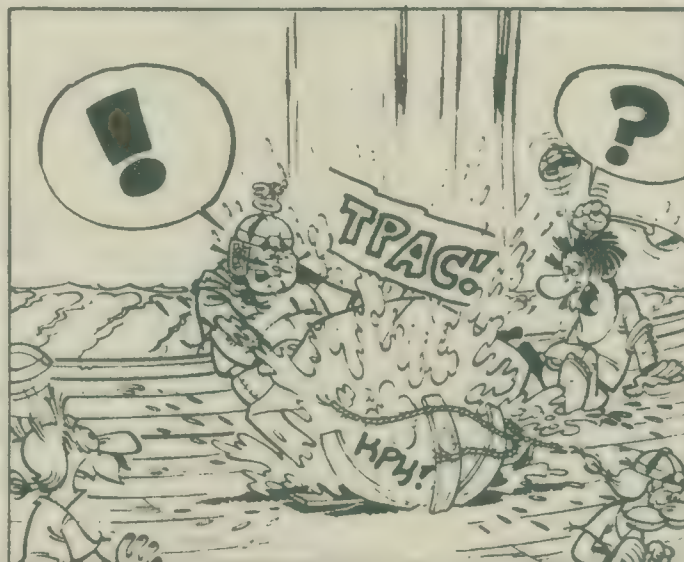
КИТОВИ?

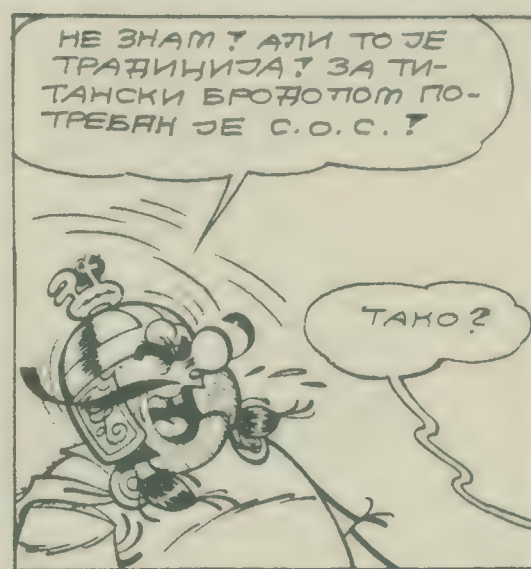
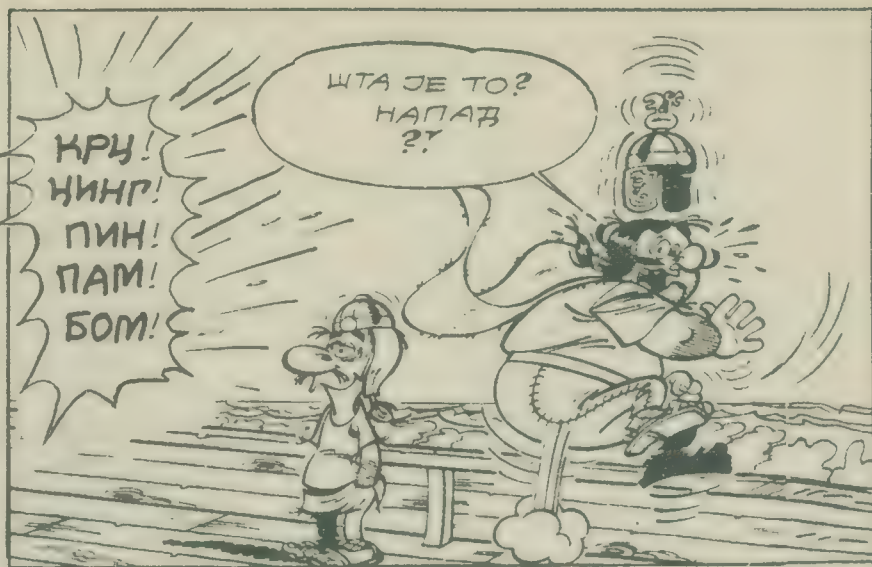

ПЛЕН КОРАЛИНЕ

Вилем Фипс, будући сер Вилем, био је најмлађи од двадесеторо деце једног европског колонисте из Нове Енглеске. За разлику од остале браће и сестара, Вилем је одмалена знао шта хоће — желес је да се отисне на море. Када је за то стасао, постао је шегрт у једном бродоградилшту и пошто је испекао занат, одлучио да се пресели у Бостон.

Нова средина пријала је младићу. Био је то његов свет: бостонска лука врела је од морнара који су дуге дане на копну прекраћивали причама са пучине. А од свих тих приповести, Фипса су највише занимале оне с потонулим галијама које су на морско дно одвукле и товари злата и сребра.

Једна од њих, она с шпанској флоти која је 1643. године захваћена ураганом потонула недалеко од североисточне обале Хиспањоле (данас Хаити и Доминиканска Република), Вилему никако није избијала из главе, не без разлога: благо које су тада прогутали таласи, причало се, баснословно је. И док су се други задовољавали слушањем, млади Фипс се зарекао да ће једнога дана потонуле драгоцености бити његове.

ПОБУНЕ

Није престајао да кује планове ни док је сричући учио да пише и чита

како би могао да проучава књиге о навигацији. Када је до родитељских стигла вест да је њихов син саградио сопствени брод којим тргује дуж источне обале Северне Америке, старци су поворавали да се Вилем, коначно, уразумио и латио озбиљна посла. У неку руку, били су у праву — Фипс је заиста ревносно згртао паре, али је добар део зараде трошио на тражење шпанских галија. Две је и нашао, само што у олупинама, осим нешто сребрног посуђа, није открио ништа вредно.

Нешто због ових неуспеха, а нешто, ваљда, и из пословичне трговачке обзиривости, ниједан пословни човек из Бостона није био спреман да финансира Вилемову истраживачку авантуру, па је младић, разочаран неповерењем земљака, одлучио да срећу и пословне партнере потражи на старом континенту, у Енглеској.

Како је никоговићу Фипсу пошло за руком да се у Лондону увуче у високо друштво, нико не зна. Тек, новостечени пријатељи обезбедили су „плавокосом цину из Бостона“ аудијенцију код краља Чарлса II. Његово величанство водило је разуздан живот што је поприлично „олакшало“ државну благајну, па вештом Американцу није било тешко да од Чарлса (примамљеног обећањем лавовског меса од потонулог блага) добије искључиво право на тражење галија у Карипском мору, нешто пара и брод „Алжирска ружа“.

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА ПОСЛЕ СМРТИ ВИЉЕМА ФИПСА, ЦРКВА У КОЈОЈ ЈЕ САХРАЊЕН СРУШЕНА ЈЕ. ДА ЛИ ЈЕ ТАДА НЕКО ОПЉАЧКАО ГРОБ И ДОМОГАО СЕ КАРТЕ НА КОЈОЈ ЈЕ УБЕЛЕЖЕН ТАЧАН ПОЛОЖАЈ ГАЛИЈЕ У КОЈОЈ СЕ, КАКО СЕ ДАНАС ОЦЕЊУЈЕ, НАЛАЗИ ЈОШ ОНО 100 ТОНА ДРАГОЦЕНОГ ТЕРЕТА?

Чим су неопходне припреме обављене, „Ружа“ је запловила у правцу Кариба. Месеци су пролазили, али од галија и блага ни трага. Посада, чини се, није делила истраживачки жар младог команданта Вилема, па је у два маха недвосмислено своје незадовољство и испољила — побунама. Дуго и жалово боравање на пучини обескрабрило је на крају чак и самог Фипса који, кажу, замало тада није подлегао искушењу да се од трагања за благом окрене сигурнијем начину згртања пара — пиратству. Сасвим је могуће да би тако и било да за време боравка на Јамајци Вилем није дочуо за галију накрцану драгоценостима која се захваћена олужом насукала на подводне гребене.

Не губећи ни трена, штићеник Чарлса II одмах се упutio у Пуерто Плату, луку на северу Хиспањоле, како би и сам упознао старог Шпанца који је тврдио да је једини преживео бродолом.

Златници су зачас прешли из руке у руку и „Алжирска ружа“ запловила је пуним једрима ка месту које је стари морнар описао.

НЕЗГОДНИ ЦЕМС

Олупину ће, тврдио је шпански поморац, Фипс наћи код Амбергриса, циноског подводног коралног спруда званог „кота“, јер је читав тај простор даноноћно „кључао“ у пени коју је стварало бесконачно разбијање таласа о хиљаду коралних гребена. Ниједан брод никада није прешао Амбергрис, па је Вилем наредио да се у воду спусте чамци: од олупине старог Шпанца нигде ни трага.

Ваљда поучен ранијим искуством, Вилем је решио да се не излаже опасности још једне побуне све незадовољније посаде, па је одлучио да се врати у Енглеску. Па ипак, био је убеђен да корални „лабиринт“ крије потонулу галију и да се ради о једном од бродова шпанске флоте која је потонула 1643. године.

Вест да је на енглески престо после смрти Чарлса II сео његов далеко штедљивији брат Џејмс II, затекла је Вилема Фипса на Бахамским острвима. Баш као што је и претпостављао, морао је да се помучи да новог краља придобије за своје сањарије. И овога пута помогли су му утицајни пријатељи који су основали компанију „Џентлмена авантуриста“ и успели да од шкртог Џејмса измаме дозволу за крсићење два брода из краљевске флоте: „Мери и Џејмс“ и „Лондонског Хенрија“.

Да не би привлачио нежељену пажњу, Фипс је „Мери и Џејмс“ укотвио у луци Пуерто Плато, а само „Хенрија“ послао да претражује гребен. Почетком 1687. Вилемов животни сан коначно се остварио — његова посада открила је галију „Нуестра сењора дела консепсион“ и толике количине злата и сребра да се и данас сматра да је то најбогатији „улов“ икада извађен са неког брода.

СТАРА, ТРУЛА И БУШНА КАО СИТО

„Нуестра сењора“ припадала је флоти од 19 бродова који су се 1641. затекли у Веракрузу. Командант града наредио је да се све благо, које су шпански конквистадори за две године прикупили у Новој Шпанији (данашњем Мексику), натовари на две највеће галије и пребаци до домовине. Адмирал Хуан де Вилавесенсио, главнокомандујући флоте, тврдио је да је „Нуестра сењора“ стара, трула, да пропушта воду као сито и да ни у ком случају није способна да понесе тако велики терет, али се командант Веракруза упорно оглушивао о сва његова уверавања и молбе — благо, захтевао је, има да заплови ка Шпанији! Да је, којим случајем, могао да зна шта ће се догодити, тврдоглави генерал вероватно би послушао Вилавесенсијев добронамерни савет.

Било како било, само што је флота за леђима

оставила антилска острва, захватио је ураган. У зору следећег дана, од 19 бродова који су кренули из Веракруза, на таласима се љуљашкала још само тешко општећена „Нуестра сењора“. Између капетана и адмирала дошло је до жучне расправе како усмерити галију. Изгледа да се Вилавасенсио није могао похвалити челичном вољом, јер је из свађе, као победник, изишао капетан који је „Нуестру сењору“ усмерио право на — Амбергрис.

Фипсу је у Енглеској приређена добродошлица какву доживљавају само хероји. Део блага припао је краљу, део авантурама склоним „џентлменима“, а део („заслаћен“ витешким титулом и положајем гувернера Масачусетса) упорном Вилему.

Изгледа да су углед и богатство једном за свагда смирили Фипса, јер се више никада није вратио у Карипско море, мада је тврдио да је извађено благо само део драгоцености које чува олупина „Нуестре сењоре“. Пошто је неколико година предано служио краљу у Масачусетску, Вилем Фипс вратио се у Лондон где је и умро 18. фебруара 1695. године.

Црква у којој је сахрањен срушена је 30 година после његове смрти. Да ли је тада неко опљачкао гроб и домогао се карте на којој је убележен тачан положај галије у којој се, како се данас процењује, налази још око 100 тона драгоценог терета? Ако се то не зна, сигурно је бар једно — натоварена баснословним благом „Нуестра сењора дела консепсион“, показала су скорашња прелиставања старих књига, заиста је потонула 1641. недалеко од спруда Амбергрис. Невоља је само у томе што је сада, три века касније, корална шума, вероватно, заувек заробила свој плен.

ШУМЕ

НАЈСУРОВИЈИ
БОКС-МЕЧЕВИ
У БОРБИ
ЗА ТИТУЛУ
АПСОЛУТНОГ
ПРВАКА СВЕТА

ЏОЕ
ЛУИС
— МАКС
ШМЕЛИНГ

МЕЧ МРЖЊЕ

Оба боксера ушла су у ринг са
жељом — да убију противника.

Било је и суровијих и драматичнијих мечева за титулу апсолутног првака света у боксу, али се никада противници нису тако мрзели и ушли у ринг са жељом да један другог убију као што је то био случај 1938. године, када су се, поново, нашли један према другом „Црни бомбардер“ Џоел Луис, светски шампион, идол америчких Црнаца, и Макс Шмелинг, бивши првак симбол Трећег Рајха и миљеник Адолфа Хитлера.

Био је то реванш за Луиса кога је Шмелинг, две године раније, нокаутирао у 12. рунди. Но, више од пораза, првог у каријери, Црног бомбардера болеле су изјаве Шмелинга који је тврдио да је Луис „обичан дилетант“ и да је он то и доказао. По повратку у Хамбург, Шмелинга је дочекала маса света, продавнице су биле затворене, био је то празник за нацисте и доказ да је „бели човек“ моћнији од „црног“. Уз супругу Ани Одри, познату глумицу тог доба, Шмелинга је дочекао лично Јоаким фон Рибентроп, министар иностраних послова, а нешто доцније примио га је и канцелар Адолфа Хитлера који му је стегао руку а фотографија се одмах нашла на готово свим насловним странама листова уз потпис „челични стисак“. Гебелсова пропагандна машина постарала се да преко Атлантика допру на-

водне Шмелингове изјаве о „ружном и прљавом црнци“ па је све то био довољан разлог да Џоел Луис добровољно стави своју светску титулу на коцку како би приволео Шмелинга да још једном дође у Америку и да се поново сретну.

ПРВИ НЕМАЦ ПРВАК СВЕТА

Ко је, у ствари, био Макс Шмелинг? Рођен је 28. септембра 1905. године у Клајн Лукау у Бранденбургу као Максимилијан Адолф Ото Зигрид Шмелинг. Почео је да боксује 1924. године у средњој, а ускоро прелази у полутешку категорију у којој 1927. постаје и првак света после победе над Бернаром Деларжом у Дортмунду. Годину дана касније одлази први пут у САД и ређа успех за успехом. Сада је већ у тешкој категорији и има америчког менаџера Џоа Џекоса.

Стиче велики углед и 1930. када Танеј непоражен напушта титулу, добија шансу да се бори за светски трон против Џека Шаркеја. Меч добија дисквалификацијом противника у четвртој рунди и тако постаје апсолутни шампион света као први и једини Немац до сада. Титулу губи две године касније (био је светски првак тачно 600 дана) у реваншу против Шаркеја на поене у 15 рунди.

Црни бомбардер упућује једну од многих својих бомби у лице немоћног Манса Шмелинга.

Долази понову у Америку 1936. и побеђује Луиса нокаутом у 12. рунди. До тада је Црни бомбардер имао 27 мечева без пораза.

За реванш 22. јуна 1936. Шмелинг је желео да дође у САД бродом, али су га нацисти натерали да долети „Хинденбургом“ како би, уз снагу свјих песница, демонстрирао и снагу и надмоћ немачке технике.

НЕПИСМЕНИ ШАМПИОН

Црни бомбардер Џозеф Луис Бароу рођен је 13. маја 1914. године у Лафалету, држава Алабама, као седмо дете Чироки Индијанца и Цркиње, радника на житним пољима. Породица Бароу ускоро прелази у Детроит где отац добија посао у Фордовим фабрикама аутомобила.

Од малих ногу Џоел мора да ради јер је бројној породици потребан сваки цент. Због тога никад није похађао школу и остао је неписмен до позних година живота што му се, касније, и те како осветило.

Почео је да боксује као аматер, освојио највећи трофеј „Златну рукавицу“, а 1934. постао професионалац. До меча са Шмелингом имао је 27 борби без

пораза, а онда је изгубио меч нокаутом и био принуђен да трпи понижења и од противника и од расиста у САД.

Међутим, Џоел Луис наставља да крчи пут ка врху и 22. јуна 1937. постаје првак света победивши већ остарелог Џејмса Брадока, бившег докерског радника, нокаутом у осмој рунди.

Тачно годину дана касније улази поново у ринг „Црном улану“ Максу Шмелингу, у мечу који ће остати забележен у историји борби за апсолутну титулу као „меч мржње“.

124 СЕКУНДЕ БОРБЕ

Борба је одржана на Јенки стадиону у Њујорку пред 70 хиљада гледалаца, а приход је износио преко милион долара. Луис је добио 350 хиљада, а Шмелинг 175 хиљада долара.

Већ после првог удараца гонга, Луис је полетео на Шмелинга и засуо га правом кишом јаких удараца. Изненађен, Шмелинг се повукао у угао. Пред њим више није био „млади дилетант“ већ „машина за нокауте“. Поред тога Шмелингу су тада биле 33 године и није имао ни брзину ни спретност као две године раније.

Немоћан да се заштити, Шмелинг је чак окренуо леђа противнику, али је овај наставио снажно да га удара где год је стигао. Окрвављен, Шмелинг је буквално урлао од болова, „као вук ухваћен у ступицу“, како је то записао један извештач са меча. Коначно, Луис се смиловао немоћном противнику и дозволио му да се као врећа кромпира простре по рингу. Судија Донован је изговорио „аут“.

Читав меч, са бројањем, трајао је 124 секунде! Тoliko је било потребно Луису да искаши своју мржњу над противником који је ушао у ринг с намером да га уништи.

— Мрзео сам Шмелинга више него икога на свету — записао је Луис у својој аутобиографији — и желео да га сатрем. Но, када је пао пред моје ноге, нисам осетио тријумф већ горчину. Потукао сам само једног непријатеља, а многи-ма нисам могао да се обрачунам.

Ове последње речи односиле су се на бројне Американце који нису желели „обојеног“ шампиона, првог после Џека Џонсона. Међу тим, Луис је остао на трону пуних 12 година, све до 1. марта 1949. када је напустио титулу без борбе.

РАЗЛИЧИТЕ СУДБИНЕ

По повратку у хамбуршку луку, Шмелинга је дочекала једино супруга. За нацисте је он био марионета која није испунила задатак. Следећи пут којим је пошао, Шмелинг је ступио у падобранце 1941. године и учествовао у борбама на Криту.

И Луис је прекинуо каријеру и 1942. године ступио у америчку армију као наредник.

По завршетку II светског рата обојица су се вратила рингу. Шмелинг до 1948. али без успеха, Луис као светски првак све до 1949. године.

Средином педесетих година Шмелинг је дошао у САД и том приликом и он и Луис су се срели и помирили. Пружили су један другом руку. Шмелинг, тада већ успешан послован човек, трговац на велико крзнима и безалкохолним пићима, и Луис који је у рингу зарадио четири и по милиона долара али сада без цента! И дан данас Луис је дужан држави за порез и тај дуг, са каматама, никад неће моћи да плати.

Шмелинг живи у својој луксузној вили у Хамбургу окружен богатством. Луис тавори по болницама и домовима за нежбринуте, живећи од помоћи малобројних пријатеља који никада нису заборавили како је велики и добар боксер био Црни бомбардер, али ипак недовољно јак да победи све недаће у рингу и ван њега.

Победник је постао победени...

Родољуб Марковић

ГРИЗЕ ЛИ НЕКО НА МАРСУ?

Августа ове године контролори Лабораторије за млазници погон НАСЕ (америчка Национална управа за свемир и аеронаутику) у Пасадени, Калифорнија, послали су једну електронску поруку на даљину од 360 милиона километара. Преведена са језика компјутера на људски, порука је гласила отприлике овако: „Немаш више горива!“

У тренутку када је примио саопштење са Земље, орбитар „Викинга-1“ који је у последње четири године сваких четрдесет седам и по сати обилазио Марс, „послушно“ је испустио последњи млаз горива. Пошто су тако његове везе са центром у Пасадени заувек прекинуте, орбитер ће наставити да кружи и да лагано „тоне“ ка „црвеној планети“ све док се, 2019. године, коначно не разбије о њену површину.

Кажу да су се чак и пословично хладнокрвни стручњаци НАСЕ узбудили: замирање мотора „Викинга-1“ означило је и крај најамбициознијег пројекта у историји човекових излета у космос.

**Ни мали,
ни зелени,
ни на две ноге**

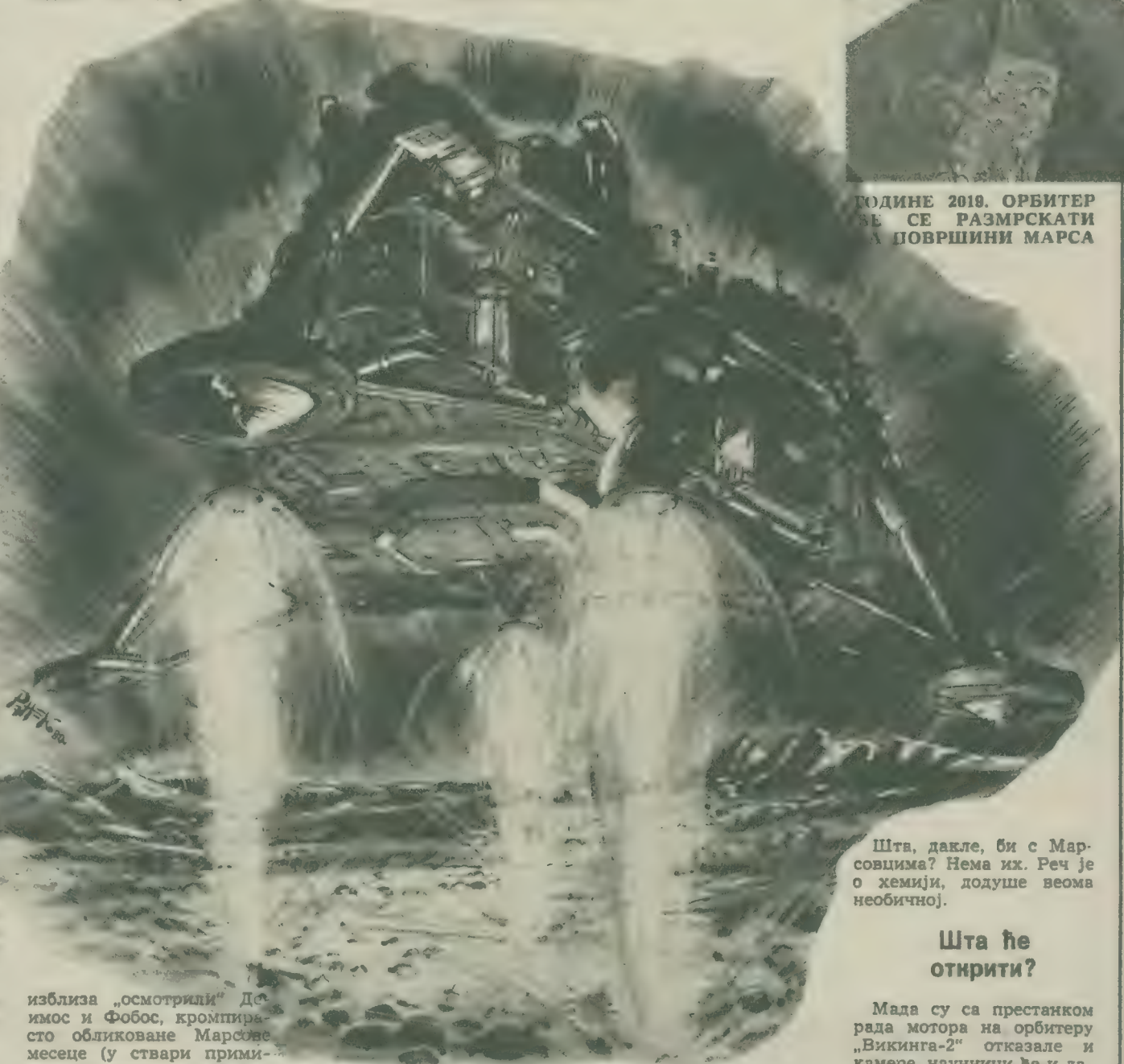
Године 1975. два идентична сателита састављена од по два дела — орбитера који кружи око Марса и тзв. лендера (сонде) који се на планету спушта — лансирали су према Марсу. Десет месеци касније сателити-близанци ушли су у Марсову орбиту и ту се раставили — сонде су се спустиле на два супротна краја планете, а орбитери наставили да круже изнад њих. Сврха путовања: да се утврди има ли на далеком Марсу живота.

Учинак „Викинга-1“ и „Викинга-2“ премашао је очекивања конструктора. Очекивало се да ће летелице функционисати само 3 месеца по уласку у орбиту Марса, али су оба сателита и после истека тог рока — одбиле да замру. Први је, 1978, отказо орбитер са редним бројем два — и својеволно је радио две године дужи. Августа ове године, на „пензију“ је коначно пристао и орбитер „Викинга-1“.

Сателити су „за живота“ на Земљу послали 51.539 снимака Марса, за бележили трагове некадашње вулканске актив-

ности, послали извештаје о жестоком пешчаном олујама и другим метеоролошким појавама, открили воду на планети за коју се сматрало да је савршено сува, снимили ружичасто (а не плаво) небо које већ милионима година не даје кишу,

ПРЕ ПЕТ ГОДИНА НА МАРС СУ ОДЛЕТЕЛА ДВА АМЕРИЧКА САТЕЛИТА. СВРХА ПУТОВАЊА: ДА СЕ УТВРДИ ИМА ЛИ НА »ЦРВЕНОЈ ПЛАНЕТИ« ЖИВОТА. ЕКСПЕРИМЕНТИ СУ ИЗВРШЕНИ, РЕЗУЛТАТИ ДОБИЈЕНИ, ТАЈНА РАЗЈАШЊЕНА — ДЕЛИМИЧНО...

ГОДИНЕ 2019. ОРБИТЕР ЋЕ СЕ РАЗМРСКАТИ А ПОВРШИНУ МАРСА

Шта, дакле, би с Марсовцима? Нема их. Реч је о хемији, додуше веома необичној.

Шта ће открити?

Мада су са престанком рада мотора на орбитеру „Викинга-2“ отказале и камере, научници ће и даље моћи повремено да осматре „црвену планету“ један од лендера још функционише, а програмиран је тако да ће и поред губитка досадашњег партнера на Марсовом небу једном недељно, све до 1994. када и њему понестане горива, слати на Земљу снимке.

Дотле ће, ваљда, до далеке планете стићи бар један „марсовски“ авион чији је експериментални модул ове године изградила америчка фирма „Експериментал сајнсиз“. Шта ли ће нам он открити?

М. И.

изблиз „осмотрели“. Дејмос и Фобос, кромпирасто обликоване Марсове месеце (у ствари примитивне астероиде који су се толико приближили Марсу да су „ухваћени“ у његову орбиту и који му се сада стално приближавају тако да се очекује да ће, пошто једном пређу критичну тачку, на крају за њега и да се „прилепе“).

Но, најважнији задатак „Викинга“ ипак је био да да одговоре на питање: има ли на 4,5 милијарди година старој планети живота?

Откако је почетком овог века амерички астроном Персивал Ловел обзнанио своје уверење да су тзв. канали на Марсу дело интелигентних бића,

дилема „малих зелених има или нема“ није престајало да копка радозналце.

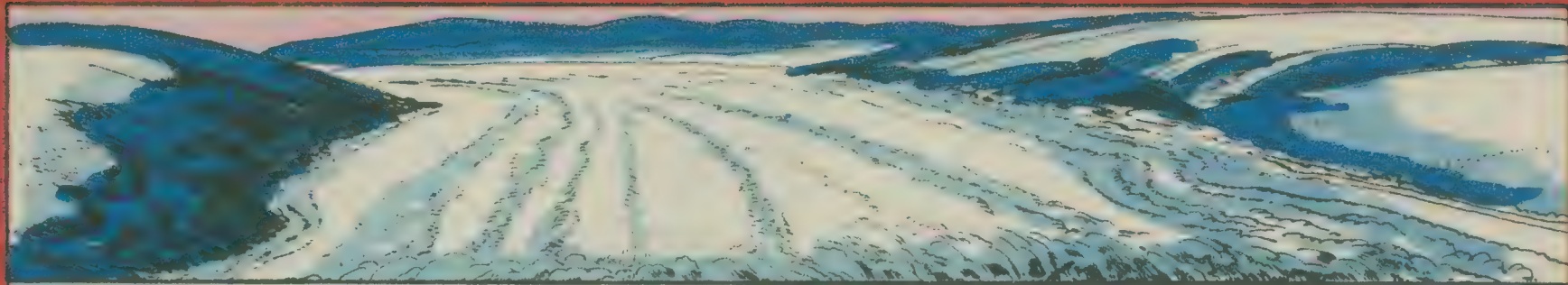
Од Персивала Ловела до „Викинга“ протекао је век, а научници су у међувремену научили довољно да тврде бар једно — чак уколико живота и има, треба га очекивати и тражити у форми бактерија и микроба.

Оба „Викинга“ извршила су по три астробиолошка експеримента за утврђивање постојања живота. Један од њих, лансирања вероватно најразумљивији, састојао се у томе да се делић Марсове

површине навлажи течном храном. Да се било који организам одлучио да „загризе“, морао би при том да испусти гасове које би осетљиви инструменти одмах регистровани.

Какав су одговор добили научници? Збуњујући. Тестови су, наиме, дали — и позитивне и негативне резултате: закључено је да су их изазвале хемијске, а не биолошке промене на Марсу. Покушај научника да на Земљи реконструишу услове у којима су добијени збуњујући резултати пропао је.

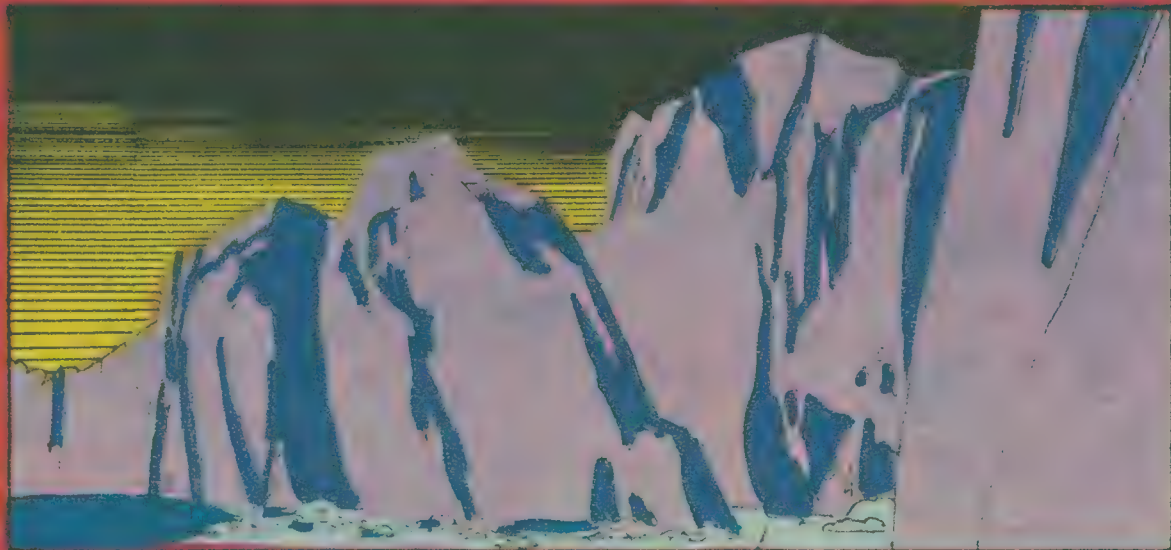
**ЛЕДЕНИ
БРЕГОВИ
ОПАСНЕ
МОРСКЕ
ЛУТАЛИЦЕ**

Процењује се да на земљи има 22 милиона кубних километара леда. Од тога 87 процената на Антарктичком континенту, 12 на Гренланду и свега 1 проценат на осталим местима на Земљи. Ако би се сав лед истопио, ниво воде у морима и океанима нарастао би за пуних 50 метара. Лед је природно безбојан, као и вода, али често изгледа бео јер се у њему налазе меhuriћи ваздуха, док у већим наслагама поприма плаву или плавозелену боју. Ледена кора на по-

вршини воде формира се само ако температура читаве водене масе износи највише 4 степена Целзијусова. Зато се плића вода брже залеђује. Друга необична карактеристика леда је да се његова тачка топљења под притиском снижава. Тако на пример, под притиском од 134 атмосфере тачка топљења леда је и степен испод нуле. Ледене масе на високим планинама и у поларним областима називају се глечери или ледници.

Глечери настају на разним географским ширинама, од полова до Екватора, и разним висинама где пресалађују веома ниске температуре и где има обилних падавина. Постају од нагомиланих снежних маса изнад такозване снежне границе где сунце не може да отопи сав снег. Ледници се готово неприметно крећу низ долине или планинске стране до места где се отапају или до самог мора где се разбијају у ледене брегове. Покретање ледене масе објашњава се процесом одмрзавања и поновног замрзавања. Ово кретање глечера је могуће само уколико топљење и испаравање испод снежне границе надмашује количине снега које у току године нападају у овој зони. Зато величина и облик глечера зависе од степена уравнотежености овог односа. Глечери често личе на залеђене реке. Такав је и Алечки глечер на Бернским Алпима дужине 22 километра. Најдужи је, иначе, глечер Маласпина на Аљасци (120 километара).

Кад глечер стигне до мора и уђе у дубље воде, његови крајеви се ломе и огромна парчад наставља кретање у виду ледених брегова. То се догађа и кад се од поларне „капе“ одвоји повећи комад леда. Даље разламање ледене масе много је брже и лакше захваљујући деловању воде. Услед притиска на доње стране одламају се крајеви и читава маса се распада. Ледени брегови, поготово они глечерског порекла, носе са собом велике количине копненог материјала који расипају по површини мора. Слојеви копна, који путем глечера доспевају у море, сведоче о томе да ледени брегови свој товар носе из велике даљине и са површина које ниједан човек никада није видео. Док плове, ледени брегови се често изокрену или нагну на једну страну, што зависи од таласа, који понекад знају и да их пресеку, или од топљења које нормално утиче на њихову равнотежу.

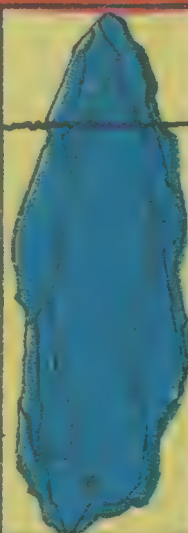

У северним морима огромне ледене масе, тешке више милиона тона и велике попут носача авиона, стижу углавном из правца Бафиновог залива и крећу се ка западу утржавајући пловидбу Атлантиком. Хладна Лабрадорска струја повлачи ове ледене монструме према југу где их сачекује топла Голфска струја. Даље, њихово кретање сасвим је непредвидиво. Ношени ветровима и морским струјама крећу се у готово свим правцима, распадају у мање блокове, преврћу се и, услед топљења, мењају облик. Ледени брегови понекад стигну и до Азорских острва. Највише их има око Тера Нове где их надлећу авиони Међународне патроле за надзирање леда (IIP — International Ice Patrol), настојећи да ниједног не изгубе из вида.

Авиони IIP екипа у просеку седам часова дневно осматрају око 40.000 квадратних километара океанске површине, утврђују дужину и ширину сваког леденог брега којег ухваће на екранима својих радара и прикупљене податке шаљу Центру за идентификацију. Овде сваки појединачни брег добија свој број који служи за његово распознавање док се не изгуби из пловне зоне. Утврђују се и прецизни подаци о брзини топљења леда, правцу и брзини кретања леденог брега. Компјутерски се осликава „портрет“ сваког брега који се налази у границама опасносне зоне и то се затим шаље пловним јединицама северног Атлантика. Навигациона мапа IIP-а слична је прстену који свакодневно мења величину — смањује се или шири у правцу северозапада.

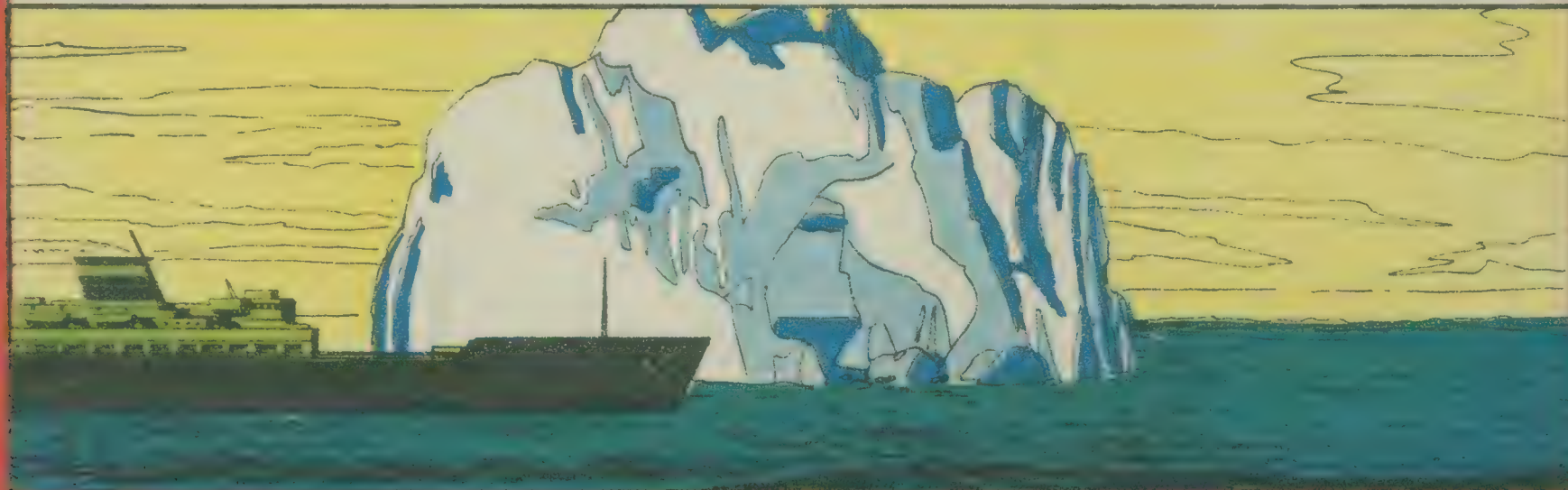
Права опасност наступа онда кад ледени брег скрене са правца означеног на карти и изгуби се у просторствима Атлантика, а то се у једној пловидбеној сезони догоди више пута. Зато су у авионима инсталирани специјални радари који могу да „прате“ површину ширине до 50 километара. Ови уређаји су најновије достигнуће у историји надгледања и контроле ледених брегсва која је започела још у време пропасти „Титаника“, 1912. године (брод се сударио са леденим брегом и потонуо одневши са собом 1500 људских живота). Са преко 80 процената масе под водом, ледени брег је практично неуништив. Једном су ледени брег бомбардовали јаким експлозивом. Од њега се одломало само неколико мањих парчади и то је било све. Судбина леденог брега је да се сам отопи кад за то дође време.

Све ледене масе, које се крећу северним Атлантиком, слатководног су састава и потичу са Гренланда. Са овог огромног и хладног континента непрекидно се према мору спуштају ледени језици чија се старост проценује на 50 хиљада година. Леденим бреговима, да би прешли пут дуг 2.900 километара од Гренланда и Тера Нове до јужног Лабратора, потребне су пуне три године. При сусрету са топлим струјама ослобађају се површинског леда, који их је у Бафиновом

заливу преко зиме блокирао а затим држао на окупу, и крећу даље у свим правцима. Овим започиње друга фаза њиховог постојања — опасност за океанску пловидбу. Трешкаве надзирања IIP службе плаћа 19 нација у зависности од величине и носивости њихових бродова који се крећу овим водама. Број ледених брегсва је сваке године различит, а расути су по површини од 400.000 квадратних километара.

Д. В.

ПЕСМА НЕДЕЉЕ

ДОЂИ МИ (RUN TO ME)

Музика: КРИС НОРМАН
(CHRIS NORMAN)

Текст: ПИТ СПЕНСЕР
(PETE SPENCER)

Lonely nights.
Lonely, lonely nights
You wander where your
dreams are gone!

And if you find
There's nothing in your mind
To help you carry on
Write and read your only company

When you can't find a friend
I'll keep holding on forever
'cause I'm living for the day
When you come back again
So darling

Run to me
And I'll pretend
Love like ours should never end
You should I'll never let you down
Whenever you are in trouble

You can run to me
Forget your pride
My broken heart I'll try to hide
So if you need my love ask

syn:patiny

You run to me.

Should it be
You lose your destiny
It's no one there to comfort you
And in the end find you
need a friend

To tell your troubles to
Is it right to sit here every night
Think how it used to be
Live some days you should

remember

And you wish you could come back
Come running home to me
Oh, Darling!

ГРУПА СМОКИ (SMOKIE)

КРИС НОРМАН (Chris Norman) и његови пријатељи толико су ових дана заузети да нису могли да прихвате врло привлачну понуду за гостовање по СР Немачкој. Само су уграбили мало времена да сниме једну телевизијску емисију за ТВ Бремен. Разлог њихове заузетости је снимање новог албума. У међувремену, да их публика не би заборавила, изаћи ће ЛП »Smokie's Greatest Hits II« и ту ће се наравно наћи њихов велики хит »Run to me«.

ЧИТАОЦИ ЈАВЉАЈУ...

БРАЧНА ПОНУДА

Желела бих да вас упознам са једном младом и перспективном групом која не постоји одавно, али ја коју ћете сигурно чути.

Ансамбл брачна понуда свира сопствене композиције у „хеви-метал“ маниру, сакупили су доста материјала да би чак и једну плочу могли да издају. Чланови групе су:

ИМЕР АЈДИНОВИЋ, соло гитара и вокал.

МИЋА ЖИВАДИНОВИЋ, клавијатуре и вокал.

ЉУБА ДИМИТРИЈЕВИЋ, бас.

ЧЕДА СТОЈАКОВИЋ, бубњеви.

МАРИНА САВИЋ, вокални солиста.

Снежана Миљковић,
III булевар 28/97
Нови Београд
(хonorар 150 дина)

МОЈ ИЗБОР

ДОМАЋЕ

Зовем се ДАЈАНА КАЊЕВИЋ, имам 14 година и живим у Загребу. Иначе сам одличан ученик 8. разреда. Најчешће слушам следеће композиције које бих понела на „пусто острво“:

1. ОСТАНИ ЂУБРЕ ДО КРАЈА — „Рибља чорба“
2. СОЛАРИЦА — „Леб и сол“
3. САЊАО САМ НОЋАС ДА ТЕ НЕМАМ — „Бијело дугме“
4. ДА ЛИ ЗНАШ ДА ТЕ ВОЛИМ — Дадо Топић
5. БИТИ РУЖАН, ПАМЕТАН И МЛАД — „Пекиншка патка“

СТРАНЕ

1. BURN — Deep purple
2. HOUSE OF THE RISING SUN — Animals
3. SARAH — Bob Dylan
4. BOAT ON THE RIVER — Styx
5. HOTEL CALIFORNIA — Eagles

Нови албум групе ХОЛИЗ зове се »БАДИ ХОЛИ« и садржи 15 композиција овог популарног певача и композитора који је трагично завршио у авионској несрећи 1959. године... ЏОРџ ХАРИСОН финансира велики спентанл »Time Bandits« у коме ће играти и ШОН КОНЕРИ... После двогодишње паузе на сцену се поново вратила група ТАНЦЕРИН ДРИМ... ПОЛ ТОМПСОН је дефинитивно напустио РОКСИ МЈУЗИК. Сада се трани нови бубњар. Можете ли ви неог да препоручите?... Ансамбл ДЕМОД (»Проклети«) почео је да приређује концерте за децу. Приредбе им увек почињу у два по подне... МИК АБРАХАМС ненадашњи члан ЏЕТРО ТАЛА и БЛОДВИН ПИГА формирао је нову групу која ће свирати искључиво ритам и блуз и зваће се ФЕЈМОС БЛУЗ — БЛАСТЕРС... РОКЕНРОЛЕР није само назив наше ТВ емисије — тако се зове и једна група у Француској (прилично је позната јер је до сада издала три ЛП плоче)... Необичан феномен: албум ПАНКРТА опрезован је нао шунд, а онда су они за своју музику добили специјалну награду »Седам сенрегара СКОЈ-а« (Биле су то две различите номисије!)... ЕЛТОН ЏОН је одржао један концерт у њујоршком Централном парку пред 400 хиљада људи... Још једном о њему: снимљен је ТВ филм под називом »У Совјетски Савез са Елтоном Џоном«. Реч је о веома успешној прошлогодишњој турнеји... Први албум групе »ХУ« »Моја генерација« поново је издат, овога пута у фирми »Вирџин«... ДАЈАНА РОС се често виђа са чланом групе КИС ЏИНОМ СИМОНСОМ. Где има дима биће и ватре!... АЛИС КУПЕР је узалудно покушавао да откупи униформе стражара Беле куће из доба Никсона, нигде није могао да их нађе... ДОНА САМЕР нема среће у СССР-у. Њене плоче су у овој земљи забрањене због »неморалних звукова«... У међувремену је поново издала нови сингл »Луталица« (»The Wanderer...« Фирма »Полидор« лансира дечји ансамбл под називом »Наше дете« (»Our Kid«).

ИЗЛОГ НОВИХ ПЛОЧА

LAZA
RISTOVSKI
tražiš oproštaj
anđelika

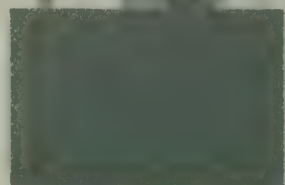
ЛАЗА РИСТОВСКИ
(БЕОГРАД ДИСК SVK 1101)

Оргулаш групе СМАК (а некада и БИ-ЈЕЛОГ ДУГМЕТА) одлучио се за самостални сингл на коме је снимио две композиције Туомира Видановића. Занимљиво је да Лаза на овој плочи свира неколико инструмената: клавир, мими муг, оргуље, поли муг и акустичну А-страна: „ТРАЖИШ ОПРОШТАЈ“. Б-страна: „АНЖЕЛИКА“.

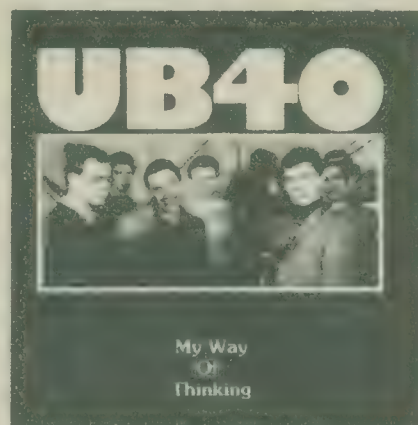
ЏОРџ БЕНСОН
»SHAPE OF THINGS TO COME«
(ПГП РТБ 2220318)

Албум са седам врло лепих инструменталних композиција снимљених још 1968. године. За снимање албума „Обрис ствари које долазе“ Џорџ Бенсон је окупио екипу врхунских музичара, а он сам је свирао гитару. Поред осталих познатих композиција ту се налазе и „Чатануга чу-чу“ и „Последњи воз за Кларксвил“.

George Benson Shape Of Things To Come

instrumental

УБ 40
(БЕОГРАД ДИСК SVKS 3004)

Лиценцино издање са две ведре песме у реге ритму, али и са мало соула. А-страна: „MY WAY OF THINKING“ („Мој начин мишљења“). Б-страна: „I THINK IT'S GOING TO RAIN“ (Мислим да ће пасти киша). UB 40 је у ствари број једног формулара за незапослене раднике у Великој Британији

БРУС СПРИНГСТИН
»THE RIVER«
(CBS 88510)

Америчко издање. Диван албум, раскошног звука, богатих аранжмана, одлично снимљен. Дупли албум са најлепшим песмама. Поменимо само: „Bad lands“, „Hungry hearts“, „Point Blank“ (из истоименог филма), „Ramrod“ итд.

• БЕРЗА ПЛОЧА •

Купујем добро очувану касету »The dark side of the moon« (ПИНК ФЛОЈД). Цијена по договору

Немања Савић,
Маршала Тита 12
74400 Дервента

Желео бих да заменим касету групе „СМАК“ (насловна песма „Тенди, тенди“) за касету АТОМСКОГ СКЛОНИШТА „Инфаркт“

Милорад Стојковић,
Стевана Синђелића 2
11325 Марковац

Нека ми се обратe сви они који би жедали да продају ЛП плоче групе АВБА. У обзир долазе само добро очуване плоче, цена није битна.

Ђура Анђелковић,
Људевита Гаја 41
22228 Кучујеви

Како сте „Љубио сам снашу“ (РАНИ МРАЗ), „Made in London“ (СЕНАД Д БОСНЕ), „16 великих успеха“ (разни извођачи), „Опатија и Ваш шлагер сезоне“ и песме Сеида Мемича Вајте и Фалила Тоскића мијењам за ЛП плоче БИЈЕЛОГ ДУГМЕТА „Кад бих био бијело дугме“, „Шта би дао да си на мом мјесту“, „Ето, баш хоћу“. А за ЛП плоче „Parallel Lines“ (BLONDIE), „Voulez Vous“, „The Album“ (ABBA) дајем следеће ЛП плоче: „Домовино моја“ (СЕПТЕМБЕР), „Вријеме жетве“ (ЖЕТВА), „Рокенрол

лама“ (Биљана Петровић) и „Country Music“ Ивида Бабић,
Нешковчинова 69
58000 Сплит

Продајем око 40 ЛП плоча и више синглова домаће и стране про изводње. Плоче су одлично очуване, а међу извођачима се налазе: RAINBOW, VAN HALEN, WISHBONE ASH, Tina Turner, BEATLES, Leo sayer, SWEET, Gerry Rafferty, BLONDIE, ROLLING STONES, SANTANA, BONEY M, ABBA и др. Такође продајем и неколико очуваних касета. Занимљивим списак плоча и касета Александар Ђорђевић.

Мутапог 1 50
11000 Београд

За плочу Енрика Масијаса са мелодијама „La femme de mon ami“ и „Solennza“ дајем у замијену нову ЛП плочу забавне или класичне музике.

М. Николић,
П. Косорића 8/73
71000 Сарајево

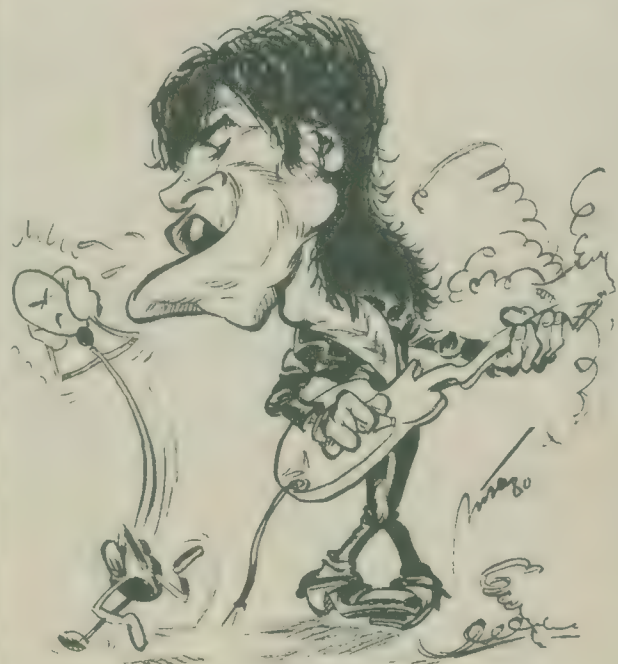
ЈУ КЕЈ САБС

(U. K. SUBS)

ЈУ КЕЈ САБС је састав о коме се у последње време доста говори. Његови чланови су управо завршили своју прву турнеју на којој су промовисали најновији албум „Правда удара“ („Crash Course“). У истом време у продаји се налази и плоча снимљена на концертима састава. Штампана је у ограниченом тиражу и садржи десет најпопуларнијих композиција ЈУ КЕЈ САБСА. Турнеја је тек завршена, а група је већ почела да ради на својој новој плочи коју треба очекивати у продаји крајем децембра. Две композиције које ће се наћи на синглу већ су познате, то су „Забави у Паризу“ („Party in Paris“) и „Пад империје“ („The Fall of the Empire“).

НАША КАРИКАТУРА

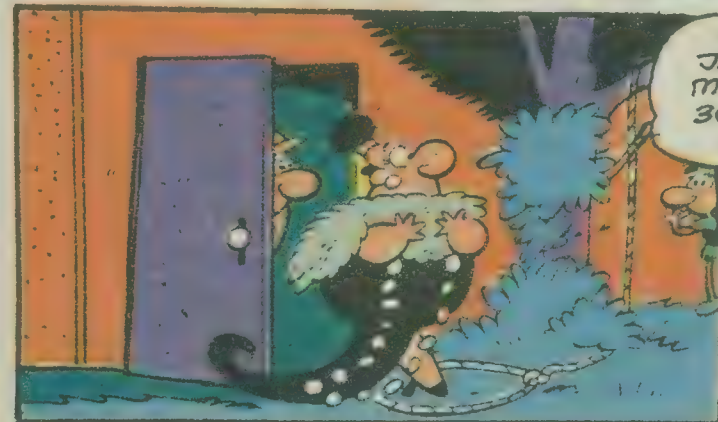
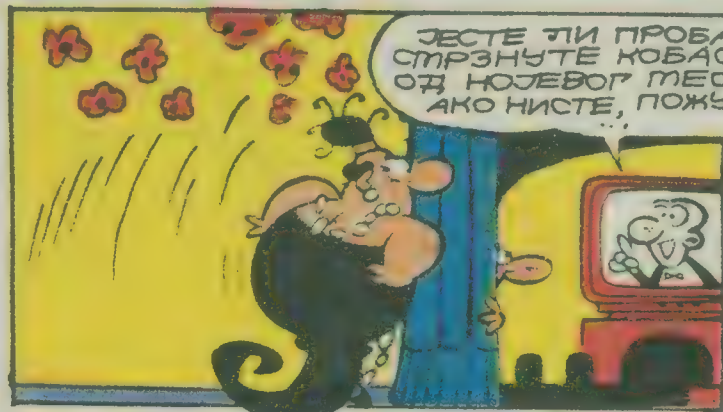
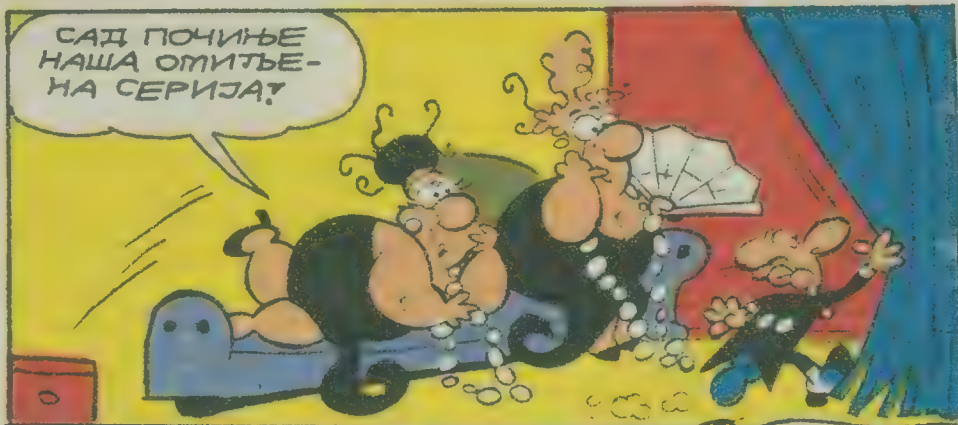

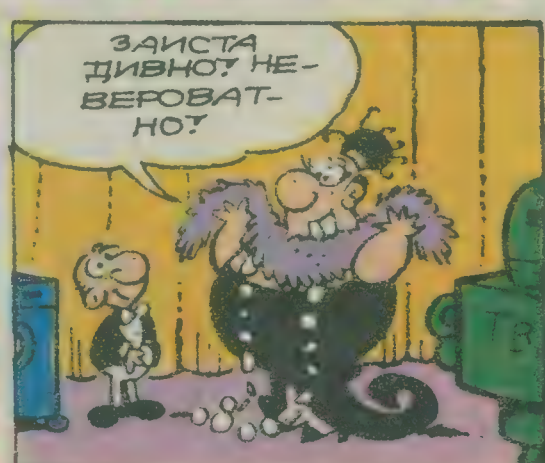
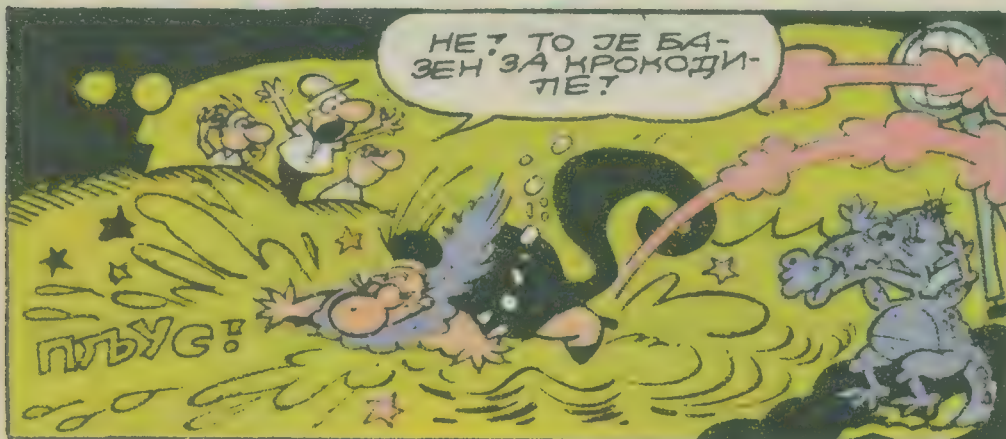
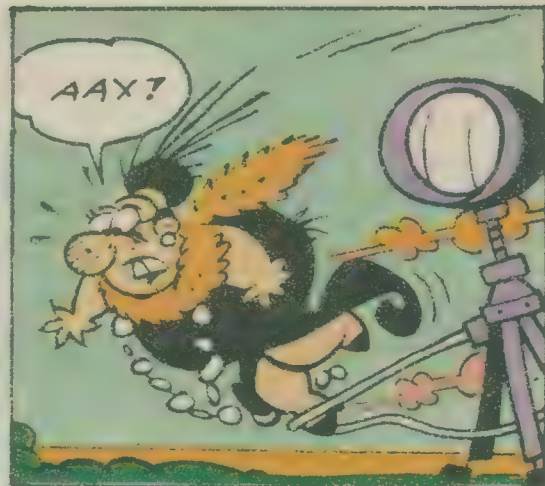
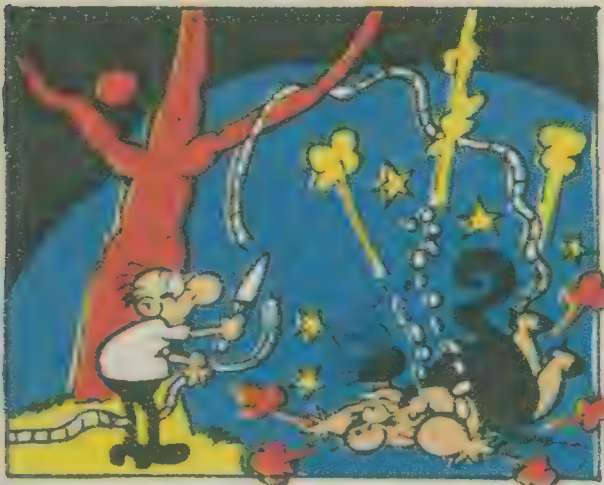
КИТ РИЧАРДС (KEITH RICHARDS)

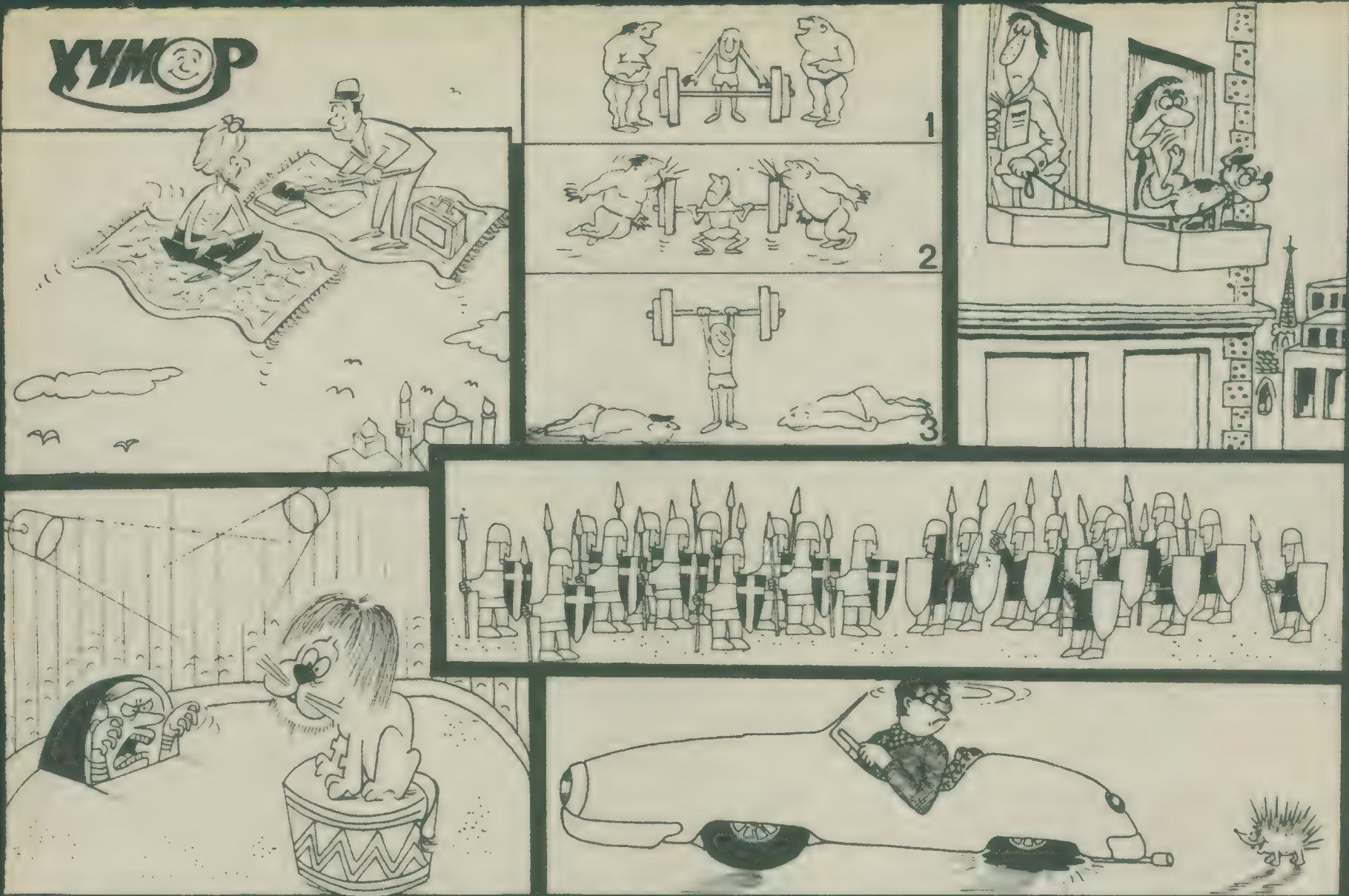
ПЛОЧЕ У ПАКЕТУ

Компаније грамофонских плоча у свету не престају са праксом да издају плоче певача који више нису међу живима. То ће се догодити и са целокупним опусом ЕЛВИСА ПРИСЛИЈА. Познато је колико је он популаран не само у САД већ и у другим земљама, па је стога фирма RCA одлучила да изда јубиларно издање свих његових снимака и да на тај начин обележи 25 година од потписивања првог уговора. Елвис је био један од ретких певача који за живота није променио фирму за коју је снимао. Пошто има много снимака биће издато осам ЛП плоча и то у кутији у облику кофера. Ту ће се налазити 87 извођења различитих песама које су снимљене између 1956. и 1975. године. Једна од тих плоча је названа „Изгубљени синглови“ и садржаваће осам песама које до сада нису биле издаване. Тираж овог пакета-кофера биће 250 хиљада и израчунато је да ће музика трајати око четири сата док ће говор Елвиса Прислија заузети укупно 13 минута. У Америци ће ова едисија коштати 70 долара и рачуна се да ће бити одмах распродата јер још увек има толико обожаваца овог великог рокера!

BRUCE LEE — „SUPERSTAR“, прерано и трагично преминули хонгконшки филмски глумац — експерт кунг фуа, „џемс Дин“ хонг-кошког филма и „џемс Бонд“ источног света.

KUNG — FU — једна од најстаријих борилачких вештина Далеког истока која у савременом свету доживљава изузетну експанзију.

ФИЛМ — Овај мас-медиј је био једино и основно средство путем којег се светска и домаћа јавност упознала са овом борилачком вештином. Књига пружа детаљну и исцрпну анализу и приказ СВИХ ФИЛМОВА у којима је играо и које је режирао Брус Ли, свих елемената, сваке поједине технике, начина и метода борбе и вежбања, стила и интерпретације јединствене борилачке вештине — кунг — фуа Бруса Лија.

РЕЧ ИМА БРУС ЛИ: први пут на домаћем литерарном тржишту и на нашем језику, сам Брус Ли говори о настанку, идеји и немани стила који је сам креирао.

НОВО ИЗУЗЕТНО НА НАШЕМ ТРЖИШТУ!

IZDAVAČKO — ŠTAMPARSKA
RADNA ORGANIZACIJA

PRIVREDNO
FINANSIJSKI
VODIČ

11090 BEOGRAD — RAKOVICA
PATRIJARHA DIMITRIJA 24
TELEFONI: 561 755, 563 452

bruce lee kung-fu film

Издавачко-штампарска радна организација
ПРИВРЕДНО-ФИНАНСИЈСКИ ВОДИЧ 11090 — Београд
— Раковица, Патријарха Димитрија 24. Тел. 563-452, 561-755

НАРУЧБЕНИЦА БЛ-3

Овим неопозиво поручујем примерака књиге **BRUCE LEE** по цени од 200. — дин.
Овај износ ћу уплатити приликом пријема књиге.

(Име и презиме)

(Улица и број)

(Место)

(Поштански број)

1980. год.

Потпис

(Налепити на дописницу)

Цицици

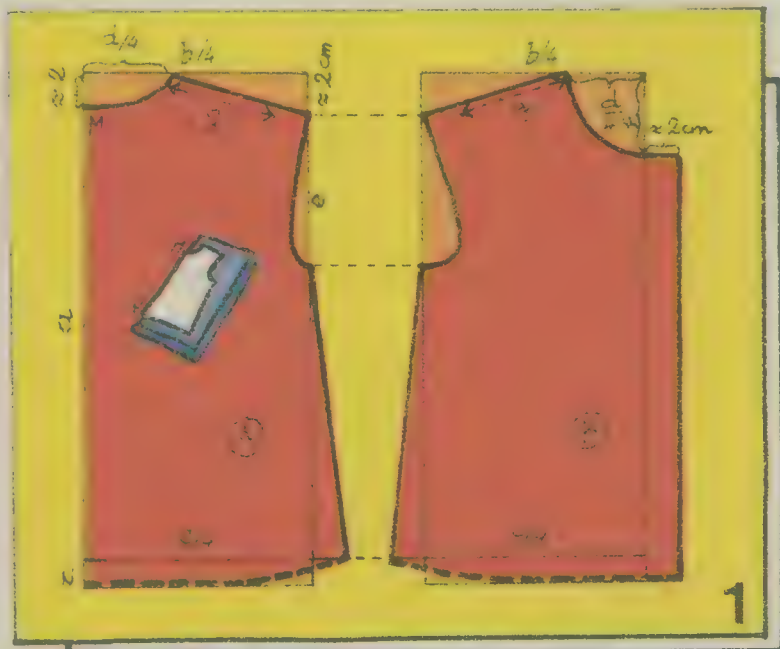
кућак

ШТЕПОВАНИ ПРСЛУЖ

У данашњем броју Засавник ће вас научити како да савијете модеран штеповани прслук. Измерите дужину прслука (а на цртежу 2), па купите шареног цица или једнобојне билион свиле (зависи од тога какав прслук желите) дужине два пута а, исто толико цица који ћете употребити као постава и дужину а, вателина (вателин је дужице ширине, а цицви и балон свиле обичне). Такође вам треба између 3 и 6 м траке, било готове, било да сами кројите. На цртежу 1 дата је шема кроја, а на 2 мере које је потребно узети. На слици 1 шема А представља леђа, а В предњи део. Леђа се кроје из једног дела тако што се материјал пресавије, па се дуж МН стави по пресавијеном месту, као што се види на малом цртежу унутар кроја А. Ако хоћете да имате ширира рамена онда кројте према шемама на цртежу 1, а за ужа измерите раменицу g, нанесите је од врата па докле стигне и онда укројте око руке. Најједноставније и најсигурније је да најпре направите крој од папира, да га профилирате концем или повежете шпенадлама, па да га пробате. Ако одговара, онда кројте материјал а ако не ваља, догатајте крој на себи.

Но, пре него што почнете да кројите морате да урадите следеће. Пресеците материјал тако да добијете два комада дужине а па сложите поставу, вателин и на крају материјал за лице једно на друго и онда профилирајте по целој површини као што се види на цртежу 3. Затим све то проштепајте најкрупнијим штепом било на квадрате или на пруге, зависи какав прслук желите (цртеж 4). Тек сада можете да кројите према кројевима на шема, цртеж 1 (цртеж 5). (Може се поступити и обрнуто: најпре скројите сваки комад посебно, па их после састављати, фирцати, па штеповати, али за то је потребна много већа вештина јер при штеповању делови клизе и беже или се набирају). Затим спојте леђа и предњице дуж рамена и са стране као на цртежу 6.

Шавове опшијте траком да се не би ослепали цртеж 7). Све ивице прслука опшијте траком овако: најпре траку зашијте са лица као на цртежу 8. Затим је преврните ка наличју (цртеж 9), па са наличја подарните и зашијте (на цртежу 10 се види како то изгледа у просеку, а на цртежу 11 како треба шити). Гајке за дугмета направите од трака тако што ћете траку са наличја зашити по ивици (цртеж 12), па је преврнути помоћу оловке (цртеж 13), па затим зашити као на цртежу 14. На крају, пришијте дугмета на пасул (цртеж 15). Као дугмета можете користити и парченце округлог дрвета које ћете пробушити попречно по средини. Два модела готових прслук виде се на цртежу 16.

16

Кене, у близини је нека машиница.
Глас мозга васионског брода мирно је саопштио ову запањујућу вест.

— Каква машина, Фло? — упитао је Кенет Вилистон, тргавица се за пилотским пултом. — Ово је, према подацима, примитивна планета.

— Велика метална маса; секундарно радиоактивно зрачење као код антиматеријског погона. Готово сигурно олупина свемирског брода. Шездесет метара од центра металне масе постоји чистина. Ниво радиоактивности није опасан.

— Одлично. Ту ћемо слетети.

Била је ово последња станица на Кеновом путу пред повратак. Компјутер се напунио подацима. Кен је схватао зашто је овај усамљени лет био предуслов за докторат из ванземаљске физиологije.

Фло је меко слетела, употребљавајући само антигравитациони уређај. Кен је једва осетио кад су додирнули тле.

— Ваздух је засићен бактеријама — рекла је. — Препоручује се употреба заштитног одела и вибрафилтера.

Кен је навукао заштитно одело и ставио филтер на уста. Два минута потом силазио је низ степеннице дубоко удишући свеж ваздух ове планете типа Земље.

Пришао је олупини са стране на којој је у зиду постојала широка пукотина. Провукавши се кроз њу нашао се у просторији пуној механизама непознатог изгледа.

Осам просторија изгледало је предвиђено за боравак посаде. Судећи по њима, Кен је претпоставио да се ради о хуманоидима нешто крупнијим од човека. Мала камера на Кеновом појасу аутоматски је све снимала и преносила у брод.

— Кене — рекла је Фло из малог звучника на његовом оделу. — На око километар одавде на дрвце је слетело јато биљних птица.

Кен је овамо дошао да проучава мало познато створење звано биљна птица, а не олупине васионских бродова. У сваком случају, ова олупина могла је да чека.

Вратио се у брод и нешто касније посматрао на екрану лов.

Када се антигравитациони модул нечујно приближио дрвету, уплашене птице нагло су полетеле. Огромна танка зелена крила с напором су их носила увис, према брзим ваздушним струјама. Фло је избрала једног одраслог мужјака. Из модула су изникле две дугачке металне руке између којих се разапела мрежа. У правом тренутку металне шипке склопиле су се изнад птице и мрежа ју је заробила.

— Одлично, Фло! — рекао је Кен. — Испитај које је средство за успављивање погодно.

Када је Кен сишао у лабораторију, птица је већ била убачена у највећи кавез у зиду пред којим је висила шума инструмената.

Из мреже на зиду до врата зачуо се Флоин глас:

— Препоручују се два анестетичка средства, једно за животињско и једно за биљно ткиво. Да ли да применим дисајним путем?

ПТИЦИЈИ МОЗАК

ТОЛИКО ЖЕЛИМ ДА ПОНОВО ОСЕЋАМ ДА ЋУ, АКО МИ СЕ ТО НЕ ИСПУНИ, ЗАТРАЖИТИ ДА МЕ ИСКЛУЧЕ. ТО ЈОШ НИЈЕДАН НИБОРГ НИЈЕ УЧИНИО.

— Чекај.

Кен је посматрао биљну птицу и није код ње приметио страх. Пришао јој је. Крупне црне очи буљиле су изнад папагајског кљуна на глави округлој попут лопте. Труп, велики као Кеново тело, био је покривен густим сивим перјем. Кратке ноге прекривене крљуштима биле су скупљене испод тела. Крила, чак и склопљена, била су огромна — велике зелене завесе од танушног ткива разапетог над конструкцијом од костију и рскавице. Све у свему, биљна птица подсећала је Кена на џиновску комбинацију птице и слепог миша.

Истина је била још чуднија. Ово створење било је комбинација животиње и биљке. Та огромна крила распона пет метара била су од биљне биоплазме која је покривала костур. Под утицајем сунчеве светлости хлорофил у њима синтетизовао је угљене хидрате из угљен-диоксида и воде. Тело је имало већину уобичајених животињских органа и још два која су се већим делом састојала од биљног ткива. Ови органи претварали су гликозу коју су производиле ћелије у крилима у адеозин трифосфат — извор огромне енергије потребне овим птицама да би готово непрекидно живе у ваздуху. Биљне птице данима су пловиле на горњим ваздушним струјама, упијајући сунчеву светлост раширеним крилима. Тек повремено слетале су да се наједу воћа ради воде и целулозе.

Готово ништа више о њима није било познато. Један ухваћени примерак упунио је на путу за Земљу и ничим се није могло спречити труљење нежних крила. Једино је глава подробно испитана и установљено је да је мозак необично велики.

Крила су се наједном подигла, покушала да се размакну и почела да лупају о зидове кавеза. Тешак кљун ударао је у решетке.

— Анестетик! — рекао је Кен и хитро коракнуо уназад. Готово истог часа једна од цеви испред кавеза почела је да испушта густу пару коју су вентилатори натеривали на кавез. После неколико тренутака птица се умирала. Тамне очи мирно су посматрале Кена док се најзад нису склопиле.

— Узми неколико малих узорака ткива са крила — рекао је Кен. Механичке руке кренуле су ка биљној птици али су застале.

— Мртва је — рекао је тихо метални глас Фло.

Кен је уздахнуо.

— Синдром слободе... Просто је одлучила да умре.

Неколико сати пре сумрака Кен је решио да пажљивије разгледа олупину. Овога пута понео је велику румну камеру. Кренуо је од репа, установио је да је погонско одељење затворено. Његови инструменти показали су да унутра влада сувише велика радиоактивност.

Посаду брода нашао је у трећој просторији лево. Осам саркофага стајало је један до другог а на сваки је био прикључен замршен сплет цеви и електричних каблова. Тела у саркофазима била су увела, осушена, али се још нису претворила у костуре. Главе су им биле у дебелим кристалним шлемовима из којих су излазили лавиринти жица. Изгледали су готово као људи што је Кен и очекивао. Шири грудни кош и гломазнији мишићи указивали су на то да потичу из света у којем је све нешто већих димензија.

Кен је помало узбуђен наставио да прегледа брод и завршио га у командној соби. Сличне је већ виђао у свемирским бродовима, с изузетком седам великих облих кристала чију намену није могао да докучи.

Кен их је пажљивије прегледао. Били су јајастог облика, велики као његов торзо и стајали су на масивним постољима. Из доњег краја сваког од њих излазио је кабл дебео као рука. Унутра се на

хиљаде сићушних жица гранало у свим правцима.

Црвена трака којом су били обмотани дебели каблови учинила се Кену позната. Он се нагло окренуо и отрчао главним ходником до собе са саркофазима. Црвени каблови стицали су се ту, као што је и мислио. Идући за једним Кен је стигао до погонског одељења.

— Јасно, сасвим јасно... — промрљао је.

— Ова раса сигурно је дошла из неке друге галаксије, Фло — рекао је касније, у броду. — Морала је да прибегне хибернацији да би преживела дуг пут. Али, уместо да бродом управља компјутер, пронашли су начин да пренесу дух — не читав мозак него само дух, основну електричну шему личности! — у кристалне формације. Претпостављам да је свако од седам кристалних јаја садржало дух који је управљао неким делом брода. Осми кабл сигурно је водио до кристала у погонском одељењу.

Фло је ћутала, Кен је наставио.

— Они су далеко испред нас, Фло. Кибернетски мозгови умиру, мада много касније од умирућих тела из којих су спасени, као у твом случају. Али, замисли да можеш да постанеш бесмртна у кристалу! Како ли то изгледа бити чист дух?

— На то питање могу да одговорим с доста сигурности — рекла је Фло. — Ништа, баш ништа не може да замени губитак чула.

Кен је био изненађен овом исповешћу, Фло је иначе била врло уздржана.

— Можда — рекао је. — У сваком случају, знам шта ми је сутра први задатак да пронађем машини-

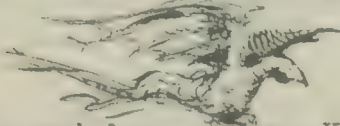

ну која врши трансфер. Она мора бити негде између кристала и саркофага.

Машину није било тешко наћи. Била је у малом плакару у соби с посадом; жице из свих осам саркофага водиле су тамо, а отуд је излазило осам црвених каблова. Али, због чега се посада није пробудила по слетању брода? Кен је убрзо открио разлог. Један сиви кабл био је ишчупан и све жице у њему покидане. Кен је био убеђен да је то довод струје. Када се брод распао при неуспешном слетању, каблови су се услед савијања његовог трупа истегли и један се ишчупао.

Док је Кен спавао, Фло је обавила анализе ткива угинуле биљне птице и утврдила да је анестетик који су применили нешкодљив. Сутрадама су се договорили да улове још једну птицу, али да овога пута опију већ приликом хватања.

Кен се вратио у олупину брода да ослободи и пренесе трансфер-машину. Пилав посао трајао је скоро до сумрака. Кад се вратио, у кавезу га је чекала још једна велика биљна птица, овог пута женка. Била је под анестезијом.

Уз помоћ Фло и компјутера Кен је за мање од сат повезао жице истргнутог кабла. Помоћу два-три експеримента пронашао је прописан напон и повезао трансфер-машину са бродским извором струје. Струју није укључио.

— Једва чекам да је испробам — рекао је. — Штета што то можемо да учинимо тек у контролисаним условима на Земљи.

— Ја бих пробала сада — рекла је тихо Фло.

Кен се тргао.

— Како то мислиш?

Наступио је тренутак ћутања.

— Мозак биљне птице изненађујуће је сложен за једну животињу — рекла је најзад Фло. — Има чак и мала подручја способна за вишу мисао. Верујем да бих могла да пребацим свој дух у мозак те птице, уз одрицања од апстрактног мишљења.

Неколико тренутака Кен је само зуррио у звучник.

— Али, зашто?

— Зашто? Зато што хоћу поново да имам чула! Ти не можеш да замислиш како изгледа бити без тела, без чулних утисака!

Кен је полако пришао кавезу и загледао се у дуг, повијен кљун свог заробљеника.

— Када сам јуче испитао мужјакова крила — рекао је — видео сам да у њима има јако много нервних завршетака. Природа је обдарила биљну птицу да ужива у упијању сунчеве светлости.

— Тако је, Кене! А ја, ја ништа не осећам осим тежње да поново осећам. Толико то желим да ћу, ако ми се не испуни, затражити да ме искључе. То још ниједан киборг није учинио.

Кен је немоћно завртео главом. Сада је знао да је у том мозгу остала читава личност погинуле девојке Флоренс Кичен. Исто је морало важити за све киборге.

— Слушај ме, Фло — рекао је најзад. — Ми носимо машину на Земљу где ће већи стручњаци од нас направити верзију погодну за наше услове. Понећу и једно од оних кристалних јаја. За неколико месеци, за годину дана, можда ћеш моћи да се преселиш у неки људски мозак.

— Сви здрави људски мозгови су заузети, Кене.

— Онда, можеш да пређеш у мозак неке савршеније животиње, неког вишег примата. Зар да добијеш птичији мозак, Фло? Више не би била људско биће!

— А зар сада јесам? О свему сам добро размислила, Кене, и изабрала сам да постанем биљна птица. Ако ми то не учиниш, кад стигнемо на Земљу затражићу да ми се прекине довод крви. Веруј да не лажем.

Кен се полако окренуо и пришао трансфер-машини.

— Верујем ти.

Не знајући колико биљна птица може да преживи под анестетиком, радио је читаве ноћи. Када је свануло, посао је био готов. Један од кристалних шлемова, које је накнадно донео из олупине, бис је повезан са излазном, а други са улазном страном.

— На основу познатих података, компјутер нам даје 60:40 посто изгледа на успех, Кене — рекла је Фло. — То је сасвим довољно.

— И даље мислим да треба да сачекаш. Али, ти вероватно не можеш да се предомислиш пошто немаш осећања.

— Да ли људи мењају одлуке на основу осећања? Мислим да си у праву. Ја не могу да променим мишљење без нових података.

— Онда ћу се опростити док још можеш да говориш. Све сам спремио да касету с твојим мозгом извадим из компјутера.

— Збогом, Кене. Хвала ти...

Мала касета с мозгом лепо је стала у кристални шлем. Други шлем Кен је лако ставио на главу биљној птици. Журним кораком, да се не би поколебао, пришао је трансфер-машини и окренуо прекидач.

Кристални индикатори на машини почели су да трепере а остали да светле постојаном светлошћу. Зачуло се брујање, најпре дубоко а затим све више. У тренутку када је постало болно за уши, нагло је престало и лампе су се погасиле.

Што год да је машина урадила било је готово. Кен је притрчао касети с мозгом и погледао индикатор. Флоин мозак био је мртав.

Кен је активирао ручне бродске команде и најпре прекинуо довод анестетика. Ужурбано је отворио задња врата кавеза, она на спољној страни брода. Свеж јутарњи поветарац запахнуо га је кроз отвор, доносећи мирис шуме. Кен се сетио да није ставио вибратор и заштитно одело. Мораће касније да се деконтаминира.

Биљна птица се померила и упитно подигла главу. Устала је, несигурно пришла ивици кавеза и стала. Није бидо места да разапне огромна крила. Птица се згурала, спремајући се за скок. Округла глава окренула се и тамне очи погледале су Кена са изразом сажаљења, туге, или можда сасвим празно — Кен није био сигуран. Онда се птица винула у ваздух, падајући дог је развијала крила, затим дижући се све брже у висину. Била је већ при врховима дрвећа. Затим је нестала.

Кен је био мртав уморан, али је одлучио да одмах крене. Касније, у свемиру, ухватиће мало сна. Окрећући се ка командама да врати капак кавеза на место, рекао је:

— Изврши аутоматске провере и узлети.

Чекао је. Одговора није било. Насмејавши се Кен је полако подигао руке, погледао их и спустио на ретко употребљавани командни пулт. Неспретним покретима откуцао је компјутеру упутства за повратак кући.

укрштене речи

ИВАН ЦАНКАР

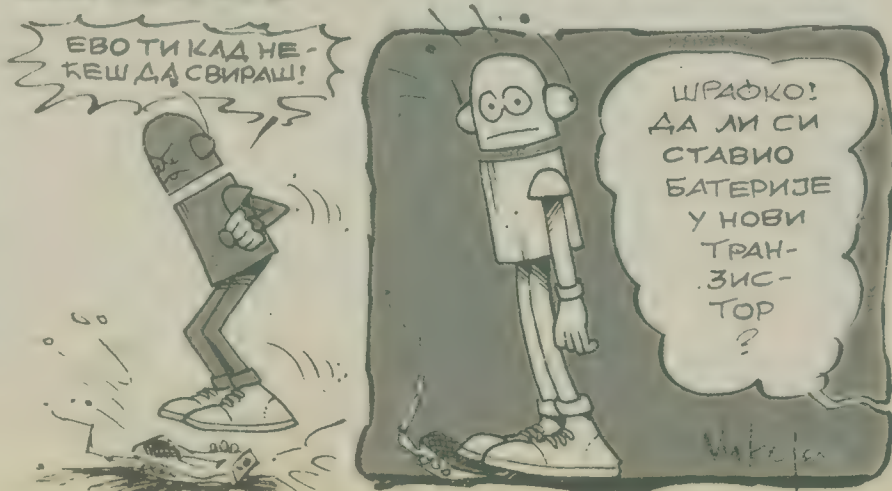
Аутор изузетне приповести »Слуга Јернеј и његово право« несумњиво спада у највеће мајсторе словеначне писане речи. Сликара друштва свога времена, непомирљив и оштар критичар друштвеног зла, бранилац потлачених и експлоатисаних, Иван Цанкар је књижевни рад започео у раној младости пишући поезију да би се касније определио за драму и приповетку и поред Отона Јупанчича убрзо постао најјачи представник књижевног покрета познатог као модерна. Наслове четири његова дела потребно је уписати поред и испод бројева 1, 2, 3 и 4.

АУТОР	1	ПРИЈЕ-МНИК	ПРВАК	ДЕО ТЕРАЗИ-ЈА, ПЛИТИЦА	БЕЛО-НОРА ДУЗЕ	ЗНАК ЗА ПРИЈИД-ЈУМ	3
ВУКАН-СКО ГРОТЛО						МАГИ-СТАР	
БИЉКЕ ЗА РАСАЈИ-ВАЊЕ						ГРАДУ ИРИКОД	
ПОДЗЕ-МИНИ ПАКАО			ЗБИРНА ИМЕНИ-ЦА ОД ГРМ		ГАУМАЦ ЛАНУАСТЕР	ЗНАК ЗА БРОМ	
МЕСТО У СРБИЈИ				БЕЛ. КОМ. ПОЗИТОР БЕИЦИММИ Б.У.			
БИТКА, БОЈ						ГАУМИЦА ОРЕМОВИК	
						ФИНСКА НЕЖНОСТ	
ЕАСТ		ПОЛУДНЕ-ЉИ КОЉ					
		АБЕЦЕДА					
СОВЕТ. ШАХИСТ МИХАИЛ				ПИСАЦ НАРУЛИК ДРЖАВА У АФРИЦИ			
ПРИПА-ДНИК ГЕРМАН. ПЛЕМЕНА						100М ²	
						АУТО ОЗНАКА ЗА КИНУ	
ЈОЗЕФ ФОРС-ТЕР			РЕКА У ДАЛМА-ЦИЈИ		БОКСЕР МУР		
					РЕЧНИ РИБАР		
4							ШАХОВ-СКА ФИГУРА
						ГРЕБЕН	
						ТРЕМОЛО	
ПИСАЦ НЕМАДИК, ДОРОТЕЈ				НЕМАЧКИ ФИЛОЛОГ ГЕОРГ			ИСТИ САМО-ГЛАСНИК
СТОЛЕЊЕ							
ГРЧКО СЛО-ВО				ПЛАФОН			

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: Ш, астеронди, ВУКАЛПТУС, САВАНЕ, рг, ткиница, в, ран, г, Грх, ат, Сидни, Лихес, Ест, И, ек, „З“, о, Јалта, Амр, КАНБЕРА, аб, оу, стара, Одра, алир, КЕНГУРИ, и.

ШРАФКО *****

ДЕЦО, КЊИГА ЈЕ ВАШ НАЈБОЉИ ПРИЈАТЕЉ!

1. ЗЛАТНА СЛИКОВНИЦА

Јединствена збирка од 15 slikovnica за најмлађе читаоце, у укусно опремљеној и оригиналној кутији. Комплет садржи следеће књиге: ХРАБРИ КЕКЕЦ, ПЕПЕЉУГА, ПРИНЦЕЗА НА ЗРНУ ГРАШКА, ЦРВЕНКАПА, УСПАВАНА ЛЕПОТИЦА, НЕВАЉАЛИ ЗЕНИЧ, СНЕЖАНА, СУНЦОБРАН-БАЛОНЧИЧ, ИВИЦА И МАРИЦА, ГАРОВ У ЗООЛОШКОМ ВРТУ, ЧАПУЧИЦА МАЦА, КО ЈЕ НАПРАВИО ВОЈИ КОШУЉИЦУ, КРОЈАН БОЦКО, МИШУЛЕНЦЕ И ЗЛАТНА ПТИЦА.

Цена комплета 450. — динара

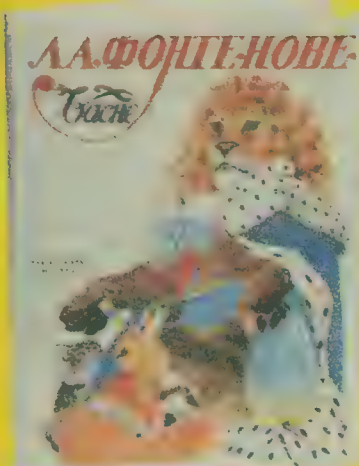

2. ЗАБАВНИКОВА БИБЛИОТЕКА

Шест познатих бајки и прича које је Дизни учинио незаборавним: ДАМБО, СНЕЖАНА И СЕДАМ ПАТУЉАКА, УСПАВАНА ЛЕПОТИЦА, МАЗА И ЛУЊА, ПИНОКИО И РОБИН ХУД у богато опремљеном ковчежићу.

Walt Disney production.

Цена комплета 120. — динара

3. ЛАФОНТЕНОВЕ БАСНЕ

Књигу ЛАФОНТЕНОВЕ БАСНЕ читале су и читају све генерације и памте оно што је најлепше, најпоетичније и најхуманије. Изванредне илустрације у боји употпуњују слику о времену и друштву у којем је Лафонтен живео. Свака басна критикује и поучава.

Цена 160. — динара

4. РАЗБРАЈАЛИЦЕ

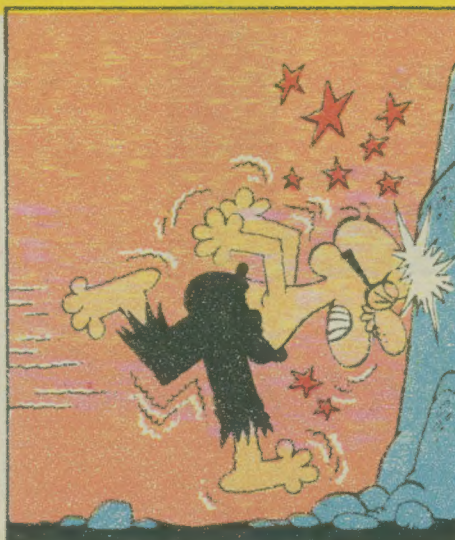
Разбрајалице су део многих дечјих игара и нема генерације која није понављала и преносила много слогана, у почетку их мењала или слагала потпуно нове. Ево једне: „Еци, пеци, пец, ти си мали зец, а ја мала препелица, еци, пеци, пец.“

Сакупила и илустровала Владана Ликер Смиљанић.

Цена 120. — динара

Књиге можете купити сваког радног дана по 15 часова у БРОЈУ БУК КАРАДИН ПУТЕМ НАЈБОЉИХ ЦЕНА У НАЈБОЉИЈОЈ

МУШИЦЕ

САМО ЗА ЧЛАНОВЕ РЕЗ КЛУБА

САМО ЗА ЧЛАНОВЕ РЕЗ КЛУБА

Сваког месеца награђујемо 1.000 чланова ексклузивним наградама — РЕЗ фиџурицама, које се продају широм свега.

НАГРАДА У ДЕЦЕМБРУ ЈЕ: РЕЗ ПЕТАР ПАН
Награђене бројеве РЕЗ чланских карата
овјавићемо 19. децембра у „Забавнику“

ПОСТАНИ И ТИ ЧЛАН!

Пошаљи 5 омота бомбона РЕЗ и
попуњен купон на адресу:
РЕЗ КЛУБ,
61111

ЉУБЉАНА,
Д. Д. 8

Купон испуни (штампаним словима) исеци и налепи на дописницу

Презиме и име

Улица и кућни број

Место становања

поштански број

Датум рођења

ПОЛИТИЧКИ
ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД

МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Граш Забавнице,

НАРОДНА ХИМНА

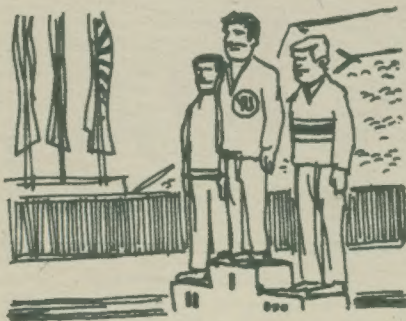
Желео бих да знам које године је компонована наша химна „Хеј, Словени“ и ко је њен аутор?

Захарија Блажевић,

Трг братства и јединства 5,
Бечеј

Историјат песме која се у нашој земљи користи као државна химна је веома занимљив. Текст је сачио словачки песник и новелиста Само Томашик 1834. године, не по наруџбини већ сасвим случајно, понет тренутним надахнућем.

Ево како се то догодило: пошавши из места службовања под Високим Татрама у Немачку да полаже последњи испит за пастора, млади евангелиста Томашик се једног дана обрео у Прагу где су га земљаци срдечно примили. Пошто је одлучено да се сусрет прослави, песник-свештеник се са групом младих Словака и Чеха нашао у најближем винском подруму где је, под утицајем разбукталог патриотизма, а помало и вина, завладало национално расположење. Инспирисан њиме, Томашик је ту, у полумраку, пронашао оловку и парче папира и написао песму „Хеј, Словени“ на арију пољске народне мелодије „Још Пољска није пропала“. Ову мелодију су, иначе, крајем 18. и почетком 19. века певали војници пољске легије под командом легендарног револуционара Јана Домбровског. Међутим, они су песми која је касније постала пољска национална химна дали назив „Марш Домбровског“.

О томе како су „Хеј, Словени“ постали југословенска химна званичних докумената нема али постоје записи из НОБ-а који то делимично објашњавају. Тако је, рецимо, записано да је пре почетка Првог заседања АВНОЈ-а у Бихаћу 1942. године, приликом уласка друга Тита у салу, била интонирана ова песма. Кад је Вла-

димир Дедијер са говорнице обавестио већнике да је народноослободилачка војска ослободила Јајце, „Хеј, Словени“ су још једном отпевани. И пре почетка Другог заседања АВНОЈ-а у Јајцу, хор Казалишта народног ослобођења, под управом Николе Херцигоње, отпевао је „народну химну“. Заједно са хором певали су је и сви већници и грађани, а борци и официри су интонирање химне пратили у ставу мирно.

Када је 29. новембра 1945. проглашена Република, посланици Уставотворне скупштине и чланови владе спонтано су запевали „Хеј, Словени“ и од тада се она увек интонира у свим пригодним свечаностима.

ВОДА ЈЕ ИЗ—МОРА

Молим те да ми кажеш из којег клуба је у „Црвену звезду“ дошао голман Александар Стојановић? Волео бих још да ми објасниш одакле у Венецији сва она силна вода?

Горан Крстић,
Смедерево

Александар Стојановић је у „Црвену звезду“ дошао из крагујевачког „Радничког“.

Одговор на питање откуд вода у Венецији веома је једноставан: из лагуне на ушћу реке Бренте у Венецијански залив. Наиме, Венеција, један од најлепших градова на свету, лежи на 118 малих острва.

КАКО КО СПАВА?

Интересује ме како настаје спавање и да ли је тачно да је старијим људима потребно мање сна него млађим?

Мирјана Павловић,
III булевар 116
Нови Београд

Спавање најједноставније речено служи организму да би се опоравио и припремио за активности које га очекују у будном стању.

Тачно је да потреба за спавањем опада што је организам старији. Продужена потреба за спавањем у детињству не служи само да би се организам опоравио већ и да би се „освежили“ сви они процеси који су од посебног значаја за раст и развој.

У историји медицине постојале су многе теорије које су објашњавале спавање, његово настајање и одржавање. Данас се сматра да до спавања долази због физиолошког

слабљења и гашења неких функција мозга које су смештене у централним деловима мождане масе. Од њихове активности зависи колико и на какав начин ће бити активни сви делови нервног система, посебно можданог кора. Приликом успављивања слаби активност делова тела који су одговорни за „рад“ централног нервног система, па према томе и мождане коре. Међутим, ни у пуном јеку спавања активност мозга не престаје јер се и даље одржавају виталне функције као што је рад срца, крвних судова, дисања, размена материја и слично. У току ноћног спавања човек пролази кроз низ фаза-дубина, почев од најповршнијих до најдубљих, и ова појава је у складу са процесима слабљења активности нервозних ћелија, односно њиховог мировања и активирања.

Спавање је веома важно за нормално одржавање не само физиолошких већ и психичких функција. Познато је да недовољно спавање води ка умору, слабој усредсређености пажње, лошем памћењу, нервној напетости, раздражљивости, па чак може да доведе до тежих последица.

МОРАШ НА КОНТРОЛУ!

Молим те да ми што прије помогнеш. Навршила сам једанаест година и често ми се врти у глави и слаба сам. Нервозна сам и љута на све око себе. Тужна сам.

Читатељка из Пакоштана

Неопходно је да што пре посетиш лекара. На основу прегледа у који обавезно спада контрола висине, тежине, крвне слике, плућа и срца он ће утврдити какво је твоје здравље, па ако постоји потреба, предузеће одговарајуће лечење.

САЧЕКАЈ ЈУН!

У једном од Забавника прочитао сам да постоје факултети на које може да се упише и са непотпуном средњом школском спремом. Желео бих да знам који су то факултети и у којим градовима се налазе. Надам се да ћеш ми помоћи јер до ове информације иначе не могу да дођем јер живим и радим у селу.

Бранислав Димић,
Госпођинци

Са непотпуним средњим образовањем у Београду можеш да конкуришеш за упис на економски, електротехнички, машински, медицински, пољопривредни, правни, природно-математички, рударско-теолошки, саобраћајни, стоматолошки, факултет за физичко образовање, факултет народне одбране, организационих наука, политичких наука, фармацеутски, филозофски, филолошки. Упис, наравно, подразумева полагање пријемних или допунских испита. Под истим условима можеш да конкуришеш и за упис на грађевински, економски, електронски, машински, медицински, правни, факултет заштите на раду, филозофски факултет у Нишу, технички у Бору, технолошки у Лесковцу, агрономски у Чачку, економски, правни, природно-матема-

тички и машински у Крагујевцу. Као што видиш, избор није мали. За шта ћеш се одлучити, зависи од тебе. Потпуније информације потражи на самим факултетима (њихове адресе и бројеве телефона наћи ћеш у телефонском именику) или сачекај док се не објави нови заједнички конкурс за упис у прву годину студија свих Универзитета и Заједнице виших школа у СР Србији. Овај заједнички конкурс објављује у јуну сваке године као додатак лист „Политика“.

ПРОБЛЕМ ЈЕ У — ОТВОРУ

Да ли кокошке врше малу нужду и да ли се зноје?

Есма Чулић,
Улцињ

Кокошке, као и све остале птице, малу нужду врше заједно с великом јер имају само један отвор за то. Међутим, њихова мокраћа је много гушћа него код

сисара и има белу боју. То је у ствари она бела скрама која се види на сваком комаду избаченог измета.

Птичји род, рачунајући ту наравно и кокошке, не зноји се из простог разлога што уопште нема знојне жлезде. Птице имају лојне жлезде из којих одређеним покретима главе истискују масне материје и размазују их по перју. Ово се посебно добро примећује код пловуша (гусака, пловки) које масни слој по перју „спасава“ квашења.

ОСАМ ПРОГРАМА ИСТОВРЕМЕНО

Занима ме каква је разлика између телетекста, бјудата, сателитске и кабловске телевизије?

Зоран Тодоровић,
Липница

Да бисмо ти најједноставније одговорили на питање објаснићемо сваки од ових појмова. Почећемо са телетекстом: то је једносмеран систем информација које телевизија, по сопственом избору, емитује претплатницима. Уз помоћ релативно једноставног додатка, они на својим стандардним пријемницима бирају уместо текућег програма телетекст.

Бју дејт — а не бјудат — двосмеран је систем видео информација а састоји се у томе што гледалац поставља питање које га интересује бирањем одређеног телефонског броја. Одговор, из централног компјутера, добија на тв екрану. Овај систем је још у експерименталној фази.

Сателитска телевизија почива на три геостационарна сателита (у односу на Земљу они се налазе увек у истом положају) који при-мају тв програме из центара вео-ма широке зоне. Југославија је члан међународне организације за коришћење тв сателита и добиће „на употребу“ осам канала буду-ћег сателитског тв система. То значи да ће у веома скорој будућ-ности Југословени моћи да гледају све наше програме.

Што се тиче кабловске телеви-зије, она омогућава праћење про-грама само оним претплатницима који су са тв центром повезани специјалним кабловима.

ПАТА ТО ЗНА

Неколико пута правила сам ма-јонез али ми ниједном није успио. Можеш ли ти да ми даш неки добар рецепт?

Ведрана Ивошевић,
Бања Лука

Препоручићемо ти рецепт из чувеног Патиног куvara. Основни услов да мајонез буде добар, пише Пата, је да сав материјал од којег се прави не буде хладан. Чак и просторија у којој се спрема треба

да буде топла. Јаја и уље никако не смеју да буду из фрижидера а чинију у којој се мајонез прави треба претходно загрејати топлем водом. Материјал су два жуман-ца, 250 грама уља, со, ситан бе-ли бибер, 5 грама винског сирћета или лимуновог сока.

Пошто се јаја разбију и беланце пажљиво одвоји, жуманца се успу у пластичну или порцуланску чи-нију и добро разбију дрвеном ва-рјачом. У размућена жуманца до-дају се со и бибер по укусу и, пола кафене кашичице сирћета. Кад се све то добро измеша, по-чиње да се сипа кап по кап уља уз непрекидно мешање час на једну, час на другу страну, али не сувише брзо. Веома је важно да у почетку мешања уље капље а не цури у млазу! Кад смеша почне да се згушњава, додати још мало сирћета а онда наставити са доли-вањем уља, сада већ у танком млазу. И тако, док се не утроши и уље и сирће.

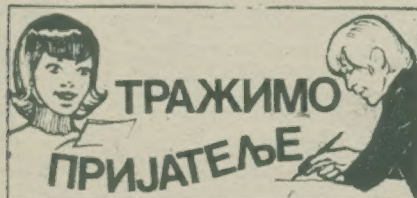
Готов мајонез не сме да буде сувише густ али ни редак. Да ли си га добро умутила, сазнаћеш а-ко извадиш кашичицу и изручиш је на тањир а мајонез се при том не разлије. Уколико мајонез уму-тиш сувише густо, разблажи га додавањем кафене кашике млаке воде.

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ УЗДРМАО ТРЕЋИ РАЈХ

Ово је већ друго писмо које пишем и надам се да овог пута неће завршити у кошу. Већ дуже време се распитујем ко је аутор књиге „Човек који је уздрмао Трећи рајх“ и где бих могао да је купим. Можеш ли ти да ми по-могнеш?

Данко Балажевић,
Боривоја Мишића 62
Суботица

Аутор књиге „Човек који је уздрмао „Трећи рајх“ је Бранко Китановић, а можеш је наручити поузећем од „Југословенске књи-ге“, Кнез Михаилова 2, 11000 Бео-град. Књига иначе кошта око 300 динара.

Емилија Јовановић, 19250
Мајданпек, Капетанска 78/43
— жели да јој се јави прија-тељ са којим мења плоче 1
коме треба да пошаље један
ЛП. Зове се Драган Туфе-ић и изгледа да се негде
одселио и сада не зна њего-
ву адресу.

Снежана Кузман, 22240 Шид.
Толстојева 20 — 14 година,
обожава Здравка Чолића,
воли музику и филмове

Анриета Мишљанова, 91000
Скопје, Партизански одред

и кула, стан 25 — 12 година,
сакупља привеске, пенкала,
налепнице и касете, воли за-
бавну музику

Miriana Mareu, Calea Girocu-
lui, str Poeziei nr 4 et 2 ap 12,
Timisoara, Cod 1900, RS Ro-
mania — бави се спортом и
музиком, воли Владу Калем-
бера и навија за Црвену
звезду

Драган Дијак, 74276 Приба-
нић — 13 година, сакупља
значке и плоче

Жељка Солдон, 74450 Бо-
сански Брод, Змај Јована Јо-
вановића 13 — 14 година, са-
купља хемијске оловке и
значке

Бруно Оштањаш, 42300 Чако-
век, ОШ Прибиславец — 13
година, сакупља маркике и

стари и страни новац, воли
диско музику

Небојша Томић, Белољин
— на екскурзији у Сребре-
ни код Дубровника упознао
сам двије другарице Верицу
и Зорицу из Велике Планае,
ученице трећег разреда тр-
говачке школе. Молим све
оне који их познају да ми
се јаве

Санда Јаворчић, 58251 Жрно-
вица, Жрновских жртава 127
— воли музику, сакупља
значке и постере, обавезна
фотографија

Драган Стаменковић, 16252
Бошњаце — 15 година, воли
спорт, народну и забавну му-
зику.

Соња Крстевска, 26000 Пан-
чево, Душана Петровића Ша-
нета — 13 година.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника
изшао је 28. фебруара 1939. године.

Директор НО „ПОЛИТИКА“
Букоје Булатовић

Главни уредник
Раде Шошкић

Одговорни уредник
Вера Смиљанић

Ликовно-графички уредник
Владимир Горбунов

Издавачки савет:

Ђорђе Радишић (председник), Дра-
гослав Антић, Добривоје Арсић,
Драгомир Вуксановић, Неда Жив-
ковић, Радомир Животић, Олга Јан-
ковић, Живорад Љубичић, Воји-
слав Марјановић, др Иван Николић,
Петар Петровић, Снежана Стамен-
ковић (потпредседник), Јелисавета
Суруџић, Невзат Худаверди.

Редакција:

Диего Варагић, Радана Весовић, Ол-
га Вукадиновић, Душан Глушац, Боја-
на Дожић-Стојовић, Владимир Дор-
шев, Светлана Ивановић, Мина
Илић, Соња Јашовић, Мирјана Крсту-
ловић, Иван Лончар, Мирјана Марин-
ковић, Петар Милатовић, Весна
Минић Ненад Мирковић, Зора Ме-
деница, Витомир Недељковић, Би-
љана Орловић, Љубомир Патрно-
гић, Зоран Петканић, Радоје Савић,
Недељка Сташић, Миленко Тодоро-
вић и Милош Томић.

Секретаријат:

Јованка Војводић, Олгица Стаме-
нинић, Даринка Тодоровић, Зорица
Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИ-
КА“ — ООУР Издања за младе „ПО-
ЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Маке-
донска 29, 11001 Београд. Поштан-
ски фах 124. Телефони: 324-471,
централа 324-191 и 325-761.
Рукописи, фотографије и цртежи
се не враћају. Огласна агенција:
Македонска 35/1, тел. 322-711. На
основу мишљења Републичког се-
кретаријата за културу СР Србије
број 413-2973-02 од 22. I 1973. године
не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 15 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 165,00 динара,
полугодишња 330,00 динара, годишња
660,00 динара.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 330,00 динара,
полугодишња 660,00 динара,
годишња 1.320,00 динара.

Претплата се врши на жиро рачун
број 60801-601-29728 уз обавезну на-
знаку НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР Про-
даја — претплата на лист „ПОЛИ-
ТИКИН ЗАБАВНИК“

ЦЕНОВНИК годишње претплате у
страној валути по земљама:
САД \$ 70.—, СР НЕМАЧКА DM
124.—, ФРАНЦУСКА Fr. 290.—,
ШВЕДСКА Skr. 292.—, ШВАЈЦАРСКА
Sfr. 115.—.

Уплате из иностранства слати
на девизни рачун НО „ПОЛИТИКА“
код ИНВЕСТ БАНКЕ — Београд,
број: 60811-620-63-257300-00054, уз
обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА на
лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПОЛИТИКИН У НОВОМ БРОЈУ ЕНИГМАТСКОГ ЛИСТА **Мозаик**

- НОВО КОЛО ВЕЛИКЕ НАГРАДНЕ ИГРЕ:
(НЕ)ОБИЧНА ГЕОГРАФИЈА
- РЕШЕЊЕ 5. КОЛА И ИМЕНА ДОБИТНИКА
КОЛОР-ТЕЛЕВИЗОРА И ДРУГИХ ВРЕДНИХ НАГРАДА

У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ НОВО КОЛО

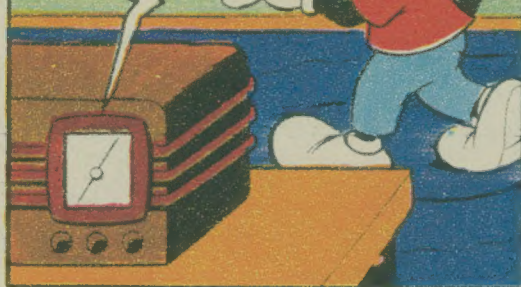
УСКОРО СПЕЦИЈАЛАН ПОКЛОН ЗА ЧИТАОЦЕ КАЛЕНДАР КАКАВ НИСТЕ ИМАЛИ —
ОЛОВКА КОЈА НЕ ПИШЕ, АЛИ ЋЕ ВАМ КОРИСТИТИ!

WALT
Disney

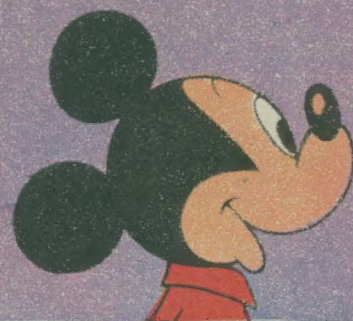

МИКИ

УДАРАЦ
О ГОНГ
ОЗНАЧИЊЕ
ТАЧНО
ТРИ
ЧАСА!

ВЕК ЈЕ ТРИ!

БОНГ!

БОНГ!

БОНГ!

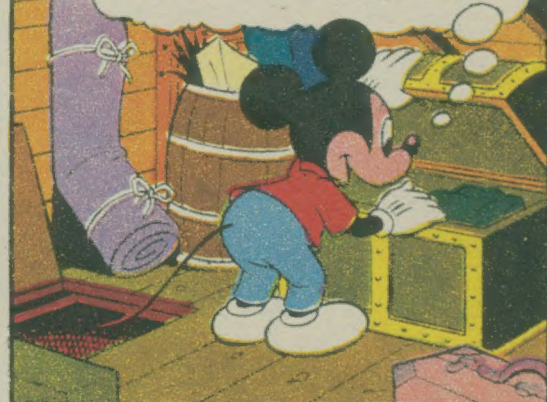
МИКА БИ ВЕК ОДА-
ВНО ТРЕБАЛО ДА
СТИГНЕ КУЋИ!

КЛАДИМ СЕ ДА И
ДАНАС ЖЕЛИ ДА УЧИ-
НИ НЕКО ДОБРО
ДЕЛО!

БАШ МЕ ИНТЕРЕСУ-
ЈЕ ШТА ЋЕ ДА УРАДИ!
ПРЕРУШИКУ СЕ, ПА ЋУ
ГА ПОСМАТРАТИ!

ТАКО...

ОВАКО ОБУ-
ЦЕНОГ МЕ НИ
У СЛУ НЕЋЕ ПРЕ-
ПОЗНАТИ!

ХА, ЕВО ГА! СИГУРНО
ЏЕКА НЕКОГА КОМЕ ЋЕ
ПОМОЋИ ДА ПРЕЂЕ УЛИ-
ЦУ!

Copyright © 1980
Walt Disney Productions
World Rights Reserved

СИНКО, ПОМОЗИ МИ ДА
ДА ПРЕЂЕМ УЛИЦУ!

ВРЛО
РАДО!

БАШ ТИ ХВАЛА,
МЛАДИЋУ!

ДОБРО СИ СЕ
ПРЕРУШИО, УЈКА
МИКИ!

ЗАБОРАВИО
СИ ЈЕДИНО ДА
ПРОМЕНИШ
ГЛАС!

8/3